

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин і права

Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Галузь знань _____ 01 Освіта/Педагогіка _____

Спеціальність _____ 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська)) _____

на тему: Використання мобільних застосунків для формування навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови

ДРСОА.016106.01.13

Виконала: студентка 2-го курсу _____ А. А. Петрова
групи СОАм-20-1

Керівник _____ О. В. Садовець
канд. пед. наук, доц.

До захисту допускаю:
Зав. кафедри іншомовної освіти і
міжкультурної комунікації
д-р пед. наук, проф.
_____ 2021р. _____ Н. М. Бідюк

Хмельницький, 2021

Завдання

АНОТАЦІЯ

Петрова А. А. Використання мобільних застосунків для формування навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.

Магістерська дипломна робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 – Середня освіта (Мова та література (англійська)). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Садовець О. В. – Хмельницький, 2021.

Загальний обсяг роботи становить 119 сторінок, із них 82 – основного тексту. Ілюстрований матеріал подано в 16 таблицях. Робота містить 5 додатків та 74 джерела посилань.

Ключові слова: самостійна робота, навички самостійної роботи, мобільні застосунки, учні старших класів, англійська мова.

Магістерська дипломна робота присвячена дослідженню організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови з використанням мобільних застосунків.

У роботі досліджено самостійну роботу учнів як науково-педагогічну проблему, вивчено методичні аспекти її організації при вивченні англійської мови, а саме зміст, види, форми та методи, етапи здійснення. Обґрунтовано доцільність використання мобільних застосунків для активізації навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови та розроблено завдання для самостійної роботи учнів старших класів з їх використанням. Ефективність розроблених завдань була підтверджена експериментальним шляхом. У результаті дослідження сформульовано рекомендації щодо використання мобільних застосунків для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.

Підпис автора

Дата подання роботи до захисту

SUMMARY

Petrova A. A. Using Mobile Applications to Develop High School Students' Skills of Independent English Language Learning. – Master thesis.

Thesis for acquiring Master's degree in specialty 014.02 – Secondary education (Language and Literature (English)). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, scientific supervisor: Doctor of Philosophy (Pedagogics), Assoc. Professor Sadovets O. – Khmelnytskyi, 2021.

The total volume of the thesis is 119 pages, with the main text comprising 82 pages. Illustrated material is presented in 16 tables. The work contains 5 appendices and 74 cited sources.

Key words: independent work, skills of independent work, mobile applications, high school students, the English language learning.

The Master's degree thesis is dedicated to exploring high school students' independent work during the English language learning (in both class and extra class activities) with the use of mobile applications.

The thesis deals with the independent work of students as a scientific and pedagogical issue. The methodological aspects of its organization and implementation, namely the content, types, forms, methods, and stages have been studied. The expediency of using mobile applications for activating high school students' skills of independent work in the process of in class and out of class activities has been substantiated and the tasks for independent work of high school students during the English language learning with the use of mobile applications have been designed. The effectiveness of the tasks has been tested experimentally. In the result of the research, recommendations concerning the use of mobile applications for the organization of independent work of high school students while learning English have been drafted.

Author's signature

The date of the work submission to defence

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	7
1 Психолого-педагогічні й методичні засади організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.....	11
1.1 Трактуювання суті та змісту самостійної роботи учнів у психолого-педагогічній літературі.....	11
1.2 Методичні аспекти організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.....	21
1.3 Використання інформаційних технологій для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.....	33
2 Експериментальне дослідження ефективності мобільних застосунків для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.....	41
2.1 Можливості використання мобільних застосунків для розробки завдань для самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови	41
2.2 Експериментальна перевірка ефективності авторських завдань для самостійної роботи учнів старших класів з використанням мобільних застосунків.....	48
2.3 Аналіз результатів експериментального дослідження.....	66
2.4 Методичні рекомендації щодо використання мобільних застосунків для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.....	76
Висновки.....	80
Перелік джерел посилання.....	83
Додаток А Анкета для вчителів/учнів щодо організації самостійної роботи з англійської мови у старших класах.....	92

Додаток Б Анкета для оцінювання мотиваційного та рефлексійного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.....	94
Додаток В Самостійна робота (нульовий зріз) для перевірки знаннєвого та діяльнісного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови	97
Додаток Г Наочна демонстрація прикладів використання мобільних застосунків для самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.....	102
Додаток Д Самостійна робота (контрольний зріз) для оцінювання знаннєвого та діяльнісного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови.....	115

ВСТУП

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року №898, однією із ключових компетентностей учнів є навчання впродовж життя, яка передбачає здатність «визначати і оцінювати власні потреби та ресурси для розвитку компетентностей, застосовувати різні способи розвитку компетентностей, знаходити можливості для навчання і саморозвитку; спроможність навчатися і працювати в колективі та самотійно, організовувати своє навчання, оцінювати його, ділитися його результатами з іншими, шукати підтримки, коли вона потрібна» [15].

Одним із важливих аспектів цієї компетентності є самотійна робота учнів та її рефлексія. Багато уваги приділяється питанню її організації, активізації, підвищенню ефективності. Проблемою форм, методів та видів самотійної роботи та вимогами до її організації займалися В. Буряк, В. Гайда, О. Демченко, Л. Марчук, О. Нільсон, О. Пометун, М. Солдатенко. Питанням методичного забезпечення самотійної роботи учнів з іноземних мов присвятили свої праці О. Вишневський, С. Ніколаєва, Л. Панова, І. Попіль, І. Сахневич, С. Смоліна, С. Тезікова.

Доступність і простота інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяють їх широкому використанню в організації самотійної роботи учнів, забезпечують її інтенсифікацію, збільшують швидкість і якість сприйняття, розуміння і засвоєння знань. Процес навчання з ІКТ стає більш мобільним, диференційованим та індивідуальним. ІКТ допомагають учням шукати інформацію, спілкуватися, забезпечують зворотній зв'язок, підвищують управління процесом навчання.

Проблемам впровадження сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій в освітній процес присвячені праці таких вчених як Р. Гуревич, Є. Долинський, М. Кадемія, Ю. Коваленко, А. Натальченко, Н. Обухова, І. Остапйовська, О. Пехота, О. Пищик. Використання ІКТ у процесі викладання та вивчення іноземної мови досліджують В. Краснопольський, Л. Морська,

І. Сахневич, О. Стрикун та ін. Серед зарубіжних дослідників у цій галузі значні напрацювання мають Т. Голубєва, С. Панюкова, О. Пащенко, Є. Полат, П. Сисоєв, К. Beatty, M. Clark, D. Mike, J. Noyes, H. Rees та інші.

На особливу увагу у контексті здійснюваного дослідження заслуговують мобільні гаджети, які є досить доступними, зручними у користуванні, забезпечують особистий доступ кожного учня до ресурсів ІКТ. Вони є чудовим засобом для реалізації їх у навчальному середовищі, причому як під час аудиторної роботи, так і позааудиторної. Мобільні технології значно розширюють можливості для реалізації навчального процесу за різних умов, підвищують інтерес до вивчення англійської мови, є джерелом додаткової мотивації та підвищення рівня ключових компетентностей учнів з іноземної мови.

Перспективи використання мобільних технологій у навчанні досліджували В. Биков, В. Білоус, О. Гера, Р. Гуревич, Н. Діденко, Ю. Єр'омін, І. Патрушева. Серед зарубіжних вчених варто відзначити Т. Bansal, M. Elaish, M. Faille, B. Isaac, S. Jacob, H. Jarvis, D. Joshi, K. Morrison, L. Motiwalla, L. Norris, Y. Park, R. Walker та інші.

Мобільні технології у викладанні англійської мови вивчали А. Красуля, А. Шумило та інші. Серед зарубіжних вчених варто відзначити праці таких учених як А. Авраменко, О. Акай, С. Варшавська, Є. Вульфович, Г. Завгородня, К. Капранчикова, М. Клименко, С. Омарова, Л. Слепцова, І. Царевська, В. Шевченко, Q. Deng, N. Mathew, M. Puteh, G. Stockwell, M. Tayebinik, G. Trainin та інші.

Що стосується вивчення мобільних технологій для організації самостійної роботи учнів з англійської мови, то таких досліджень практично немає, за винятком напрацювань Ю. Єр'оміна, Є. Крилова та Н. Новосельцевої. Таке протиріччя між можливостями мобільних пристроїв у навчанні іноземних мов і відсутністю комплексної методики їх застосування для самостійної діяльності учнів зумовило актуальність нашого дослідження:

«Використання мобільних застосунків для формування навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови».

Об'єктом дослідження є самостійна робота учнів старших класів з англійської мови.

Предмет дослідження – використання мобільних застосунків для формування навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати можливості використання мобільних застосунків для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови та експериментально перевірити ефективність завдань, розроблених з використанням мобільних застосунків, а також сформулювати рекомендації щодо використання мобільних застосунків для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови у сучасних загальноосвітніх школах.

Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань:

1. Узагальнити психолого-педагогічні засади самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови та методичні аспекти її організації.
2. Окреслити можливості використання мобільних технологій в організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.
3. Охарактеризувати мобільні застосунки, які можна використовувати для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.
4. Розробити та експериментально перевірити ефективність завдань для самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови з використанням мобільних застосунків.
5. Сформулювати методичні рекомендації щодо використання мобільних застосунків для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.

Для вирішення поставлених завдань були використані такі методи дослідження: *загальнонаукові* – теоретичний аналіз психологічної, педагогічної, методичної літератури в аспекті досліджуваної проблеми; *синтез, порівняння та*

узагальнення – для вивчення праць вітчизняних і зарубіжних науковців; *порівняльний метод*; вивчення і узагальнення педагогічного досвіду; *емпіричні* – спостереження за педагогічним процесом; бесіди з учнями і педагогами, опитування, тестування; *математичні методи* – кількісний і якісний аналіз результатів педагогічного експерименту.

Практичне значення роботи полягає в тому, що розроблені завдання, матеріали і результати дослідження можуть бути використані у практиці роботи вчителів англійської мови для організації самостійної роботи учнів з англійської мови.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів основної частини, висновків та списку використаних джерел.

Загальний обсяг роботи становить 119 сторінок, із них 82 – основного тексту. Ілюстрований матеріал подано в 16 таблицях. Робота містить 5 додатків та 74 джерела посилань.

1 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1 Тракткування суті та змісту самостійної роботи учнів у психолого-педагогічній літературі

У провідних психолого-педагогічних дослідженнях висловлюється думка, що людина, яка не вміє самостійно вчитися, а тільки засвоює те, що дає вчитель, мало на що здатна. Тому на сьогодні актуальним є пошук засобів, які б допомагали дітям набути вміння самостійно вчитися. Це є принципово важливим, оскільки учням доведеться адаптуватися в суспільстві, яке постійно змінюється й потребує людей, здатних самостійно мислити.

Поняття самостійної роботи трактується по-різному у психолого-педагогічній літературі. Одні автори визначають «самостійну роботу учня як метод навчання» (В. Буряк [5], В. Гайда [10]), інші – «як прийом навчання» (Л. Марчук [24]). Є такі, які розглядають самостійну роботу «як форму організації діяльності учнів» (О. Вишневський [8]), чи «як засіб організації навчальної діяльності» (М. Солдатенко [45]). Практичні аспекти організації самостійної діяльності учнів у навчальному процесі вивчали В. Буряк [5], В. Гайда [10], О. Нільсон [30] та інші.

Існує чимало визначень самостійної роботи українськими та зарубіжними вченими. Так, О. Нільсон визначає самостійну роботу «як вид навчальної діяльності, при якій учні під керівництвом вчителя виконують індивідуальні, групові чи фронтальні навчальні завдання, застосовуючи при цьому розумові і фізичні зусилля» [30, с. 24].

Л. Марчук зазначає, що «самостійна робота – це не форма організації навчальних занять і не метод навчання». Її слід розглядати як засіб втягнення учнів в самостійну пізнавальну діяльність, засіб її логічної і психологічної організації. Проте самостійна робота справляє вплив на пізнавальну діяльність учня лише за умови чітко сформульованого завдання, лише тоді вона викликає у

них певну розумову активність, яка регулюється усвідомленою учнем метою [24, с. 85].

Заслуговує на увагу трактування самостійної роботи О. Демченко, яка висунула питання самостійної роботи в центр уваги педагогічної громадськості. Вона трактує самостійну роботу «як сплановану роботу учнів, що виконується за завданням вчителя і за його керівництва, але без його безпосередньої участі» [14, с. 20].

М. Солдатенко в своїй роботі характеризує самостійну роботу «як плановану пізнавальну, організаційно і методично спрямовану діяльність учнів, здійснювану без прямої допомоги вчителя, для досягнення конкретного результату» [45, с. 52].

В. Буряк самостійну роботу визначає «як особливий вид фронтальної, групової та індивідуальної навчальної діяльності учнів, що здійснюється під керівництвом, але без безпосередньої участі вчителя, яка характеризується великою активністю пізнавальних процесів, може виконуватися як на уроці, так і в позаурочний час, і служить засобом підвищення ефективності процесу навчання й підготовки учнів до самостійного поповнення своїх знань» [5, с. 50].

В. Гайда визначає самостійну роботу «як самостійний пошук необхідної інформації, набуття знань, використання цих знань для розв'язання навчальних завдань» [10, с. 24].

Узагальнений аналіз визначень самостійної роботи дає змогу зробити висновок, що це різноманітні види індивідуальної та групової пізнавальної діяльності учнів на уроках або у позаурочний час без безпосередньої участі, але під наглядом вчителя. Під самостійною роботою також розуміємо систему заходів, спрямованих на виховання активності та самостійності як рис особистості, на набуття вмінь і навичок раціонального отримання корисної інформації.

Таким чином, узагальнивши вище викладену інформацію, можемо сформулювати власне узагальнене визначення самостійної роботи як специфічного виду організованої індивідуальної та групової навчально-

пізнавальної діяльності учня, яка виконується без безпосередньої участі вчителя, але під його керівництвом, спрямована на виконання поставленої ним дидактичної мети в спеціально відведений для цього час, для пошуку знань, їх осмислення, закріплення, узагальнення та систематизацію з метою формування самостійності того, хто навчається, а також розвитку його знань, вмінь і навичок.

Мета самостійної роботи учнів – це вирішення навчальних завдань, поповнення знань, а також орієнтування у потоці навчальної інформації.

Наголошуючи на педагогічній сутності самостійної роботи в процесі навчання, К. Ушинський зазначав: «Треба, щоб учні за можливості вчилися самостійно, а вчитель повинен керувати цією самостійною роботою і давати для неї матеріал» [45, с. 53].

Психолого-педагогічні дослідження дозволяють умовно виділити чотири рівні самостійної продуктивної діяльності учнів, що відповідають їх навчальним можливостям: 1) копіювання дій вчителя за заданим зразком; 2) репродуктивна діяльність щодо відтворення інформації про досліджуваний об'єкт, яка в основному не виходить за межі пам'яті; 3) продуктивна діяльність самостійного застосування набутих знань для вирішення завдань, що виходять за межі поданого зразка і вимагає здатності до індуктивного і дедуктивного мислення; 4) самостійна діяльність з передачі знань при вирішенні завдань в абсолютно нових ситуаціях, вироблення гіпотетичного аналогового мислення [8, с. 132].

У процесі навчання, як відомо, функція безпосередньої передачі вчителем знань учням повинна послідовно зменшуватися, а частка самостійності учнів в оволодінні знань – відповідно зростати. Оптимальне співвідношення часу, відведеного на аудиторну і самостійну роботу, становить 1:3,5. Таке співвідношення ґрунтується на величезному потенціалі цього виду навчальної діяльності. Проте реальний стан речей далекий від ідеалу. За даними А. Буряк, самостійна робота учнів на уроках в загальноосвітній школі займає лише 10% загального навчального часу, а решта 90% часу йдуть на опитування і пояснення нового матеріалу. Отже, основну активність проявляє вчитель, а не учень, хоча насправді все повинно бути навпаки. При цьому вчитель виступає головним

чином в ролі інформатора і контролера, а не керівника і організатора самостійної роботи школяра. Понад 86% вчителів вважають своєю основною функцією тільки передачу знань. У підсумку ми маємо той факт, що понад 75% школярів, як і їхні вчителі, віддають перевагу репродуктивним методам роботи, пов'язаним з передачею і відтворенням навчальної інформації [5, с. 51].

Особливої актуальності ця проблема набуває для учнів старших класів, оскільки їх самостійна робота має бути спрямована на підготовку їх до самостійного складання випускних іспитів, на формування організаторських якостей, що за існуючої системи навчання є неможливим.

Н. Омельченко виділила функції самостійної роботи учнів в старших класах загальноосвітньої школи:

1. Розвивальна (самостійна робота створює сприятливі умови для розвитку пам'яті, мислення, уваги, усного та писемного мовлення учнів, розумових дій та прийомів розумової діяльності).

2. Навчальна (систематизація і закріплення знань учнів; без прояву самостійності учнів знання не можуть стати особистісним надбанням учнів).

3. Виховна (така робота сприяє вихованню відповідальності, дисциплінованості, здатності до подолання труднощів, вихованню стійких мотивів навчальної діяльності, навичок культури розумової праці, самоорганізації і самоконтролю, цілого ряду особистісних якостей – чесності, працьовитості, вимогливості до себе, самостійності та ін).

4. Контролююча (система самостійних робіт, у тому числі і контрольних, дозволяє вчителю здійснити всі види контролю в навчанні).

5. Діагностична (така робота демонструє рівень та якість знань, навичок і вмінь учнів, дає можливість своєчасно виявляти прогалини в знаннях, помилки, що, відповідно, дозволяє внести належні корективи в організацію навчального процесу).

6. Прогностична (на основі результатів самостійних робіт робляться прогнози щодо більш загальних результатів навчання, виховання та розвитку учнів, визначаються способи вдосконалення діяльності вчителя).

7. Стимулююча (саме самостійна робота змушує учнів продумувати вивчене, відшукувати в ньому головне та істотне, знаходити відповіді на можливі запитання, що створює сприятливу атмосферу для виникнення пізнавального інтересу, позитивних мотивів навчання і творчого підходу до розв'язування завдань) [24, с. 87]

У різних формах самостійної роботи найбільш повно проявляється розумова самостійність учнів, тому частка самостійної роботи в навчальних планах усіх типів навчальних закладів в перспективі повинна і буде збільшуватися. Ідеальним результатом навчання вважається досягнення такого рівня розвитку пізнавальної діяльності учнів, коли вони можуть самостійно формулювати завдання, знаходити способи їх вирішення, контролювати й оцінювати результати своєї пізнавальної діяльності, тобто коли учні опановують усі компоненти раціонально організованої структури пізнавальної діяльності, характерної для самоосвіти. Школа, інакше кажучи, повинна навчити дітей вчитися. Недарма існує твердження, що найкращим є той вчитель, від якого учень може швидше за все звільнитися, тобто далі вчитися самостійно.

Самостійна робота створює базис для самоосвітньої діяльності учнів, яка обумовлена їх вихованням, навчанням і самовихованням та визначається рівнем інтелектуального, морального і емоційно-вольового розвитку. Можливість переходу до самоосвіти повинна бути закладена ще на етапі шкільного навчання. Самостійність є найбільш суттєвою ознакою людини і як особистості, і як суб'єкта діяльності. Бути самостійним – значить робити щось без сторонньої допомоги, без зовнішнього спонукання, з власного наміру. У цьому сенсі самостійність може бути зрозуміла і як властивість особистості, і як критерій її зрілості в тій чи іншій галузі. У міру інтелектуального розвитку ступінь втручання і зовнішньої допомоги з боку вчителя має скорочуватися, а рівень самостійності учнів зростати. Проте наразі є реальна практика навчання, у якій не спостерігається бажаний рівень самостійності учнів. На думку О. Демченко, основними ознаками самостійності учнів є:

- 1) наявність пізнавального або практичного завдання, проблемного питання або завдання і часу на їх виконання або вирішення;
- 2) прояв розумового напруження учнів для правильного і кращого виконання тієї чи іншої дії;
- 3) прояв свідомості, самостійності та активності учнів в процесі вирішення поставлених завдань;
- 4) володіння навичками самостійної роботи [30, с. 113-114].

Організація самостійної роботи та управління нею – це відповідальна справа для кожного вчителя. Формування активності і самостійності учнів варто розглядати як важливу складову їх виховання. Це завдання постає перед кожним вчителем в числі завдань першочергової важливості.

Говорячи про формування у школярів самостійності, необхідно мати на увазі два тісно пов'язаних між собою завдання. Перше з них полягає в тому, щоб розвинути в учнів самостійність у пізнавальній діяльності, навчити їх самостійно оволодівати знаннями, формувати свій світогляд; друге – в тому, щоб навчити їх самостійно використовувати наявні знання у навчальній діяльності. Самостійна робота є засобом отримання глибоких і міцних знань, засобом формування в учнів активності й самостійності як рис особистості, розвитку їх розумових здібностей.

Ефективність навчального процесу визначається якістю викладання і самостійною пізнавальною діяльністю учнів. Ці два поняття дуже тісно пов'язані, але слід виділити самостійну роботу як провідну і активну форму навчання з кількох причин: 1) це вища форма навчальної діяльності учня і є компонентом цілісного педагогічного процесу, тому їй притаманні такі функції, як виховна, освітня, розвивальна; 2) організація самостійної роботи – це підбір засобів, форм і методів, що стимулюють пізнавальну активність, забезпечують її ефективність; 3) у процесі управління самостійною діяльністю не останнє місце належить вчителю, оскільки він бере пряму (а згодом і непряму) участь в організації педагогічного процесу.

У зв'язку з останнім варто згадати про принципи управління самостійною роботою учнів:

- диференційований підхід до учнів з дотриманням посильності навчальних завдань;
- планомірне зростання інтелектуальних навантажень і послідовний перехід до менш детальних і точних інструкцій для виконання самостійної роботи;
- поступове віддалення вчителя і заняття їм позиції пасивного спостерігача за процесом;
- перехід від контролю вчителя до самоконтролю [10, с. 25].

У контексті здійснюваного дослідження варто згадати й про дидактичні принципи організації самостійної роботи учнів. За допомогою різноманітних самостійних робіт учні можуть отримувати знання, розвивати вміння і навички. Проте така робота тільки тоді дає позитивні результати, коли вона належним чином організована, тобто є систематичною. Учитель навчає учнів методам самоконтролю і здійснює контроль за якістю, вивчає індивідуальні особливості учнів і враховує їх при організації самостійної роботи. При цьому учні свідомо прагнуть досягти поставленої мети, роблячи розумові зусилля і виражаючи в тій чи іншій формі результат розумових і фізичних дій. Самостійна робота передбачає активну розумову діяльність учнів, пов'язану з пошуком найбільш оптимальних способів виконання поставлених учителем завдань, з подальшим аналізом результатів роботи.

Ставлення учнів до власної діяльності зумовлено переважно тим, як учитель організовує їх навчання. Якщо знижується інтерес до навчання, то значною мірою це зумовлено діями вчителя. Так, можливо, неправильно було підібрано зміст навчального матеріалу, що спричиняє перевантаження учнів; погане володіння учителем сучасними методами навчання та їх оптимальним поєднанням; невміння будувати відносини з учнями і організовувати взаємодію учнів один з одним; особисті якості вчителя.

Самостійна робота впливає на якість знань учнів з предмета, на розвиток їх пізнавальних здібностей, на швидкість засвоєння нового матеріалу. Практичний досвід вчителів показує, що систематична самостійна робота при правильній її організації сприяє отриманню учнями глибших і міцних знань в порівнянні з тими, які вони набувають при передачі учителем готових знань. Організація виконання учнями різноманітних за дидактичною метою та змістом самостійних робіт сприяє розвитку їх пізнавальних і творчих здібностей, розвитку мислення. При ретельно продуманій методиці проведення самостійних робіт пришвидшуються темпи формування в учнів умінь і навичок практичного характеру, а це в свою чергу позитивно впливає на формування пізнавальних умінь і навичок. З часом систематична організація самостійної роботи на уроках і поєднанні її з різними видами домашньої роботи сприяє виробленню в учнів міцних навичок самостійної роботи. Як наслідок, для виконання приблизно однакових за обсягом і ступенем складності робіт учням потрібно набагато менше часу в порівнянні з учнями тих класів, де самостійна робота зовсім не організовується або проводиться нерегулярно. Це дозволяє поступово нарощувати темпи вивчення програмного матеріалу, збільшити час на вирішення завдань, виконання експериментальних та творчих робіт.

Для цього необхідним є вдосконалення змісту освіти, поліпшення якості підручників та інших засобів навчання, розвиток евристичної діяльності учнів у процесі навчання на основі проблемності. Для ефективної організації самостійної роботи учня вчитель повинен вміти спланувати його пізнавальний процес і правильно вибрати спосіб вирішення завдання, при цьому велике значення приділяється добірці навчального матеріалу. Підвищення якості навчання тісно пов'язане з вдосконаленням методики організації занять на уроці. Особливе значення має інтерес учня до предмета. Учні повинні розуміти, який сенс вивчення пропонованого матеріалу. Більш того, учні сучасних шкіл вимагають, щоб навчальна діяльність була цікавою, приносила задоволення. Розвитку пізнавальної активності школярів сприяє використання на уроці засобів наочності та інформаційно-комунікаційних технологій.

В. Гайда виявив такі показники оцінки рівня сформованості самостійної пізнавальної діяльності учнів: 1) мотиваційний – інтерес до реалізації самостійної роботи; 2) когнітивний – наявність системи знань; 3) діяльнісний – здатність до навчально-дослідної роботи та поглибленого вивчення окремих питань предметного змісту в ході організації самостійної діяльності; 4) рефлексивно-оцінний – здатність організувати і контролювати свою самостійну роботу, дати об'єктивну оцінку результатам своєї діяльності [10, с. 23].

Загалом виділяють чотири рівні розвитку пізнавальної самостійності:

- 1) відтворювальна (вирішення завдання проводиться за зразком, алгоритмом, використовується певний метод вирішення);
- 2) частково-пошукова (уміння виділяти, знаходити з існуючих правил, алгоритмів, зразків загальні методи, способи вирішення і застосовувати отримані знання в суміжних дисциплінах);
- 3) творча (уміння застосовувати раціональний підхід у вирішенні завдання, уміння самостійно планувати і організовувати свою діяльність);
- 4) самоосвітня (пізнавальна самостійність активно і систематично розвивається в додатковий час, проводиться самооцінка і рефлексія діяльності) [30, с. 113].

Самостійність і активність відображають психічні властивості людини: мотивацію, темперамент, здібності, характер, які й формуються в самостійній діяльності.

Самостійна робота буде ефективнішою і дасть позитивні наслідки лише за певних умов:

- *Чітка, конкретна постановка завдань.*

Дослідження показують, що учні поверхнево засвоюють матеріал, якщо їм не дається чітко визначене завдання. Організуючи самостійну роботу, доцільно спрямувати увагу на виконання певних конкретних завдань. Конкретна постановка завдань чи запитань, усвідомлення мети роботи викликають інтерес до неї, сприяють глибокому і свідомому засвоєнню знань, розвитку пізнавальної активності, самостійності.

- *Характер завдань і запитань для самостійної роботи і ступені їх складності на різних етапах навчання повинні змінюватися.*

Завдання і запитання повинні бути спрямовані на розвиток мислення, пізнавальних здібностей. Необхідно організовувати самостійні роботи у сучасному навчальному процесі таким чином, щоб учні не тільки засвоювали знання, уміння і навички, передбачені програмою, а й розвивали свої творчі здібності і готувалися до безперервної самоосвіти, тобто до систематичного формування навичок культури розумової праці.

- *Доступність і посиленість завдань для самостійної роботи.*

Завдання, побудовані на великому за обсягом матеріалі, вивчення якого потребує багато часу, не дають позитивних результатів. Тому вони виконуються наздогад, понижують інтерес до знань, не сприяють розвитку мислення. Проте й легкі завдання часто виконуються механічно, без особливого розумового напруження. Вони також не розвивають пізнавальних здібностей, гальмують прагнення самостійно розв'язати якесь питання. Щоб завдання були посильними, але й передбачали певний рівень складності, їх необхідно поступово і грамотно робити складнішими.

- *Диференціація завдань для самостійної роботи.*

Поєднання індивідуальної і колективної роботи на уроках, вивчення індивідуальних особливостей кожного, врахування позитивного і негативного у знаннях, розвитку і вміннях учнів дає змогу вчителю запобігати прогалинам у їх знаннях, залучати кожного до активного засвоєння матеріалу і оволодіння необхідними уміннями й навичками. Найбільші можливості для індивідуалізації навчання дає диференціація завдань для самостійної роботи в класі і вдома. Такий підхід гарантує послідовний розвиток особистості і пізнавальних здібностей.

- *Підготовка до виконання самостійних робіт.*

Вказівки, інструктаж щодо виконання поставлених завдань мають бути чіткими, стислими і зрозумілими [14, с. 21-23].

Ступені розвитку самостійності:

- Перший ступінь – *самостійно-репродуктивний*.

Виявляючи свої розумові сили і здібності, учні роблять перші кроки в набутті необхідних умінь, сприймають інформацію з різних джерел, відтворюють її, осмислюють й запам'ятовують. Самостійність на цій стадії – це головним чином відтворення всього прочитаного, почутого чи побаченого.

- Другий ступінь розвитку – *репродуктивно-критичний*.

На цій стадії учні отримують не тільки міцні навички вільного володіння набутими знаннями, а й сама здатність дати критичну оцінку, робити відповідні висновки, вчитися користуватися не лише художніми текстами, а й додатковими джерелами. Набуті на першій стадії вміння тут стають навичками, оволодіння якими дає основу для складніших творчих завдань.

- Третій ступінь – *критично-творчий*.

Якщо на першій стадії головним завданням учня є активно пізнавати і пізнане по-своєму відтворювати, а на другій – вміти повністю самостійно виконати завдання й оцінити сам об'єкт опрацювання, тобто визначити своє ставлення до нього, то тут учень має творчо застосовувати здобуті знання, вміння й навички, тобто створювати щось якісно нове [30, с. 178-181]. На цьому ступені самостійності учні вчаться не лише усвідомлювати мету завдання та оволодівати методами його вирішення, а й вчаться видозмінювати ці методи відповідно до змісту і характеру завдання.

1.2 Методичні аспекти організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови

Урок іноземної мови – це завершений в часі відрізок навчання, протягом якого здійснюється досягнення певних практичних, освітніх і виховних цілей. Основна мета самостійної діяльності учнів на уроках англійської мови – навчити школярів мислити, аналізувати, узагальнювати і засвоювати навчальний матеріал іноземною мовою без допомоги вчителя. Можна виділити такі ознаки самостійної діяльності учнів:

- наявність завдання, поставленого вчителем;

- самостійність учнів у виконанні завдання;
- відсутність безпосередньої участі вчителя в ході виконання учнями роботи;
- активність, розумова напруга учнів [28, с. 34-36].

Виділяють багато видів самостійної діяльності учнів, проте найбільш поширеним є самостійна робота. Ефективність виконання учнями самостійної роботи в процесі навчання англійської мови безпосередньо залежить від умов, що забезпечують її планування, організацію, проведення та контроль. Під організацією самостійної роботи маються на увазі дії як педагога, так і учнів, спрямовані на створення педагогічних умов, необхідних для своєчасного і успішного виконання завдання. При організації самостійної роботи з боку вчителя дуже важливо своєчасно і правильно сформулювати цілі і завдання, а також очікувані результати. Головна мета самостійної роботи з англійської мови – розвинути самостійність учнів, навчити їх без допомоги вчителя здобувати знання, творчо мислити. Самостійну роботу на уроках англійської мови можна використовувати не тільки для засвоєння нового матеріалу, а й при повторенні, закріпленні і перевірці якості вже отриманих знань і умінь, виконання домашніх завдань. Класифікація самостійних робіт проводиться з різних точок зору: розглядається ступінь самостійності учнів при виконанні роботи, прояв творчої активності, місце роботи у процесі навчання (на якому етапі вона проводиться), також враховується форма проведення та оформлення відповідей (усно або письмово) [41, с. 34].

При організації самостійної роботи учнів перед вчителем іноземної мови ставиться завдання навчити дитину вчитися, розвивати її самостійність у пізнавальній діяльності, навчити її самостійно оволодівати знаннями, формувати свій світогляд, самостійно застосовувати наявні знання в навчанні і практичній діяльності, а для цього необхідно створити умови, коли учні усвідомлено прагнуть оволодіти новими знаннями. Виникає питання – скільки ж часу слід витратити на цей вид роботи, щоб її результати були відчутні? За

рекомендаціями провідних методистів на старшому етапі навчання іноземної мови на самостійні види діяльності має відводитися 20-25 хвилин.

Відповідно до рівня самостійної продуктивної діяльності учнів П. Підкасистий виділяє 4 типи самостійних робіт (табл.1) [42, с. 50-51]:

Таблиця 1.1 – Типи самостійних робіт учнів

Тип самостійної роботи	Зміст
за зразком	необхідні для формування умінь і навичок та їх закріплення; формують фундамент для справді самостійної діяльності учня
реконструктивні	вчать аналізувати події, явища, факти, формують прийоми і методи пізнавальної діяльності, сприяють розвитку внутрішніх мотивів до пізнання, створюють умови для розвитку розумової активності школярів; формують фундамент для подальшої творчої діяльності учня
варіативні	формують уміння і навички пошуку відповіді за межами поданого зразка; постійний пошук нових рішень, узагальнення і систематизація отриманих знань, перенесення їх в абсолютно нестандартні ситуації роблять знання учня більш гнучкими, формують творчу особистість
творчі	закріплюють навички самостійного пошуку знань, є одним з найефективніших засобів формування творчої особистості.

Самостійну роботу можна класифікувати за різними ознаками:

- за дидактичною метою;
- за характером навчальної діяльності;
- за ланками навчального процесу;
- за ступенем самостійності й творчості [29, с. 56-58].

За дидактичною метою самостійні роботи можна розділити на п'ять груп:

- ✓ для отримання нових знань, оволодіння умінням самостійно здобувати знання;
- ✓ для закріплення і уточнення знань;
- ✓ для вироблення вміння застосовувати знання у вирішенні навчальних і практичних завдань;
- ✓ для формування умінь і навичок практичного характеру;

✓ для формування творчого характеру, вміння застосовувати знання в ускладненій ситуації [44, с. 17]

За ланками навчального процесу самостійна робота ділиться на:

- завдання на сприйняття;
- завдання на систематизацію;
- завдання на закріплення навчального матеріалу;
- завдання на повторення навчального матеріалу [8, с. 65]

За характером пізнавальної діяльності є репродуктивні завдання і творчі. За ступенем самостійності виокремлюють індивідуальну, фронтальну, групову роботу.

Практичними формами самостійної роботи з англійської мови є:

- робота з книгою: опис малюнка, пошук відповіді на питання, конспектування, переказ тощо;
- вправи: відповіді на питання, тренувальні вправи, граматичні вправи;
- перевірочні самостійні роботи;
- доповіді;
- заучування певної інформації;
- робота з аудіовізуальними засобами тощо;
- дослідницька і пошукова діяльність;
- участь в іграх (навчальних, розвивальних та ін.);
- тестування і самотестування;
- домашні завдання тощо [25, с. 23-27].

Поруч із домашніми завданнями, які, як правило, розраховані на репродукування знань, отриманих на уроці, слід залучати учнів до індивідуальної самостійної роботи випереджального характеру. Наприклад, завдання підготувати щось на тему, яка розглядатиметься на наступних заняттях. Підготовка випереджальних завдань дозволяє з найбільшою ефективністю проводити бесіди про матеріал, що вивчатиметься.

Учитель має дати правильний напрям самостійної роботи учнів. При цьому важливо, щоб самостійна робота учнів була для них цікавою, а матеріал представляв новизну, але водночас був доступний для сприйняття. У методиці викладання іноземної мови виділяють три рівня самостійної роботи (табл.2) [25, с. 40-42]:

Таблиця 1.2 – Рівні самостійної роботи учнів з англійської мови

Рівень самостійної роботи	зміст
репродуктивний	Репродуктивний рівень лежить в основі інших видів і «відповідає» за формування фонетичної, лексичної, граматичної компетенцій, за створення еталонів в пам'яті. Незважаючи на деяку нудність і монотонність подібної роботи, нехтувати нею не варто, оскільки вона вчить правильно і в потрібному темпі відтворювати засвоєний мовний матеріал, який потрібен для вирішення завдань більш високого рівня.
реконструктивний	Тут здійснюється перенесення набутих знань, навичок і умінь на інші, але аналогічні ситуації, зокрема читання слів, словосполучень, речень і текстів без зразка, що задається диктором або вчителем; не просто списування з підручника, а різноманітні видозмінення матеріалу в письмовій формі і побудова висловлювань в аналогічних ситуаціях. Самостійна робота цього рівня вимагає більшої розумової активності і пов'язана з такими операціями, як підстановка, розширення, трансформація.
творчий	Творчий рівень самостійної роботи пов'язаний з формуванням навичок і вмінь здійснювати пошук при вирішенні більш складних комунікативних завдань, наприклад: діяти відповідно до пропонуєваних обставинами і взятої на себе ролі, підготувати повідомлення на задану тему, прослухати повідомлення і висловити своє ставлення до його змісту; прочитати розповідь і відповісти на проблемні питання відповідно до змістовно-сміслового плану тексту. Саме під час самостійної роботи цього рівня формується творча особистість.

І. Сахневич формування самостійної діяльності учнів ділить на 3 рівні: високий, середній і низький, які характеризуються таким чином: високий – самостійність учня проявляється у всьому, він вирішує і знаходить оптимальний

спосіб вирішення завдання, вміє контролювати себе, оцінювати свою роботу, самостійно шукати інформацію, вільно користуватися інтернет ресурсами; середній – учню необхідне певне виправлення або підказка вчителя; низький – необхідна обов'язкова участь вчителя (підказка, контроль, завдання репродуктивного характеру) [42, с. 54].

Для покращення результатів самостійної роботи учнів з іноземної мови враховують принципи її організації:

- системність та послідовність, тобто покрокове ускладнення роботи, логічний зв'язок між усіма її етапами, причинно-наслідкові зв'язки, відносна логічна завершеність кожного етапу роботи;

- посильність, тобто відповідність самостійної роботи рівню знань і вмінь учнів та врахування ступеня розвитку їхніх навичок;

- індивідуалізація та диференціація, тобто поділ учнів на групи за якісними показниками їхньої самостійності на кожному етапі навчання з урахуванням особливостей організації самостійної роботи сильних і слабких учнів, їхніх власних інтересів;

- успішність та позитивність, тобто підбір завдань відповідно до рівня розвитку навичок самостійної роботи учнів та рівня їхніх знань (це мотивуватиме учнів до подальшого навчання і спонукатиме до виконання роботи на вищому рівні);

- оптимальність – застосування таких видів, форм і методів самостійної роботи учнів, які слугують якісному зростанню показників розвитку самостійності учнів за найкоротший проміжок часу

- активність та інтерактивність, тобто ступінь безпосередньої участі учнів у плануванні та реалізації того чи іншого навчального завдання має поступово підвищуватися. Учень має свідомо віднестися до виконання самостійної роботи. Він може сам обирати методи роботи над завданням та планувати графік його виконання. Результати, одержані в процесі своєї роботи, учень має проаналізувати самостійно. При цьому інтерактивність визначається

як здатність до колективної праці, групової роботи з розподіленими ролями задля виконання того чи іншого завдання [34].

Самостійна робота з іноземної мови, як і робота у співпраці з учителем, здійснюється в різних організаційних формах: індивідуально, в парах, в невеликих групах і цілим класом. Індивідуально самостійна робота в класі може проявлятися в двох варіантах: а) всі учні виконують одне, спільне завдання або б) різні завдання, в залежності від можливостей учнів (робота за картками, індивідуальні домашні завдання, з урахуванням інтересів учнів).

Великий простір для діяльності представляє самостійна робота в групах. Наприклад, один з прийомів – Carousel brainstorm («Карусель»), який має таку послідовність роботи: 1) тема і питання пишуться на окремих великих аркушах паперу (на дошці, розділеній на частини); 2) клас ділиться на групи (за кількістю тем, питань); 3) кожна група отримує завдання обговорити, записати ключовими фразами все, що вони думають, знають щодо поданої теми, питання (час обмежений); 4) кожна група переходить до наступного завдання (пересувається за годинниковою стрілкою). Свою відповідь учні іншої групи фіксують іншим кольором або записують під рискою, відокремлюючи від попереднього. Таким чином всі групи відповідають на всі питання і повертаються до свого першочергового завдання, щоб в обмежений час переглянути все, що виявилось записаним на аркуші для того, щоб підвести підсумок, висловити свою думку [42, с. 55].

Прийом під назвою «Jigsaw» використовується при розвитку навичок читання і перекладу, але може бути використаний і при роботі над іншими видами мовленнєвої діяльності. Клас ділиться на групи, кожна група виконує одне і теж завдання (наприклад читає і слухає 5 текстів). Кожен член групи має конкретне завдання. В цьому випадку необхідно, щоб в групі було 5 учнів і кожен працював над одним з текстів (А, В, С, D, Е). Учні з різних груп з однаковим завданням об'єднуються в «експертні групи». У цих групах учні спільно виконують запропоновані завдання, уточнюють, обмірковують, обговорюють. Потім «експерти» повертаються в свої початкові групи і кожен навчає інших

тому, що він дізнався, прочитавши текст. Завдання «експертів» полягає в тому, щоб добре навчити інших, оскільки в результаті група повинна видати спільний «продукт» [29, с. 176].

Як групова, так і парна самотійна робота покликані в першу чергу збільшити час говоріння кожного учня. Парна робота найчастіше застосовується на початковому етапі навчання при роботі над розмовними ситуаціями (діалогами), а також при роботі з текстами.

Що стосується індивідуальної роботи, то вона вважається методично найбільш ефективною.

Проблема організації самотійної роботи учнів з іноземної мови є актуальною і складною, і її вирішення потребує значних спільних зусиль з боку як науковців-методистів, так і вчителів-практиків. Навчання англійської мови забезпечує досягнення практичної, виховної, освітньої та розвивальної цілей, тісно взаємопов'язаних між собою, при цьому провідною є практична мета, а виховна, освітня і розвивальна цілі досягаються в процесі оволодіння англійською мовою в умовах активної пізнавальної мовної діяльності учнів. Кожен учень використовує джерело інформації відповідно до своїх власних потреб і можливостей. Це властивість самотійної роботи свідчить про її гнучкий адаптивний характер, що значно підвищує відповідальність кожного окремого учня і, як наслідок – його успішність.

Так, наприклад, найбільш доцільним вважається такий алгоритм роботи з текстом на уроці англійської мови, в якому передбачено поєднання кількох форм організації самотійної роботи: 1. На уроці учні читають текст. 2. Фронтально виконуються передтекстові і текстові завдання. 3. Клас не ділиться, тому більше уваги приділяється перекладу, який використовується не тільки як засіб навчання, але і розглядається в якості самотійної мети навчання. 4. Учитель ділить текст на частини. 5. Учні діляться на групи. В цьому випадку краще використовувати гетерогенні групи, тобто в одній групі працюють учні з різним рівнем знань. За 15 хвилин група повинна підготувати виразне читання і літературний переклад уривка тексту. В кінці роботи один з учасників групи

звітує за роботу, тобто читає і перекладає текст. Вся група отримує однакові оцінки. Таким чином, кожен несе відповідальність за загальний результат роботи. Це дає стимул сильним учням пояснити матеріал іншим, з іншого боку, додаткову мотивацію отримують більш слабкі учні. Вони працюють спільно, кожен може внести свій вклад в загальну роботу. Якщо дозволяє час, можна запропонувати учням оцінити свій внесок в роботу групи, а також те, як проходило спілкування в групі. Подібним чином можна організувати й інші види роботи з текстом [28, с. 87].

На думку М. Солдатенко, розвиток самостійної діяльності учнів при вивченні англійської мови неможливо без дотримання низки умов. По-перше, необхідним є усвідомлення мети виконуваної діяльності для кожного конкретного завдання. Учень повинен знати, що він буде робити, в якій послідовності, який буде кінцевий результат, для чого це виконується. І найголовніше – учень повинен прийняти це. Саме тут набуває актуальності принцип свідомої організації самостійної роботи учня. По-друге, потрібне знання самої процедури виконання завдання. Вчителю потрібно забезпечити учнів оптимальними прийомами навчальної діяльності, зважаючи на характер самої діяльності і можливостей учнів певної вікової групи, а також їх рівня знання іноземної мови. По-третє, потрібне вміння користуватися необхідними для виконання завдання засобами навчання, такими, як звукозапис, навчальний дидактичний матеріал для парної роботи тощо. По-четверте, необхідним є вміння бачити опори в матеріалі завдань, що полегшують подолання труднощів в ході самостійної роботи; в цьому випадку однаково важливо навчитися користуватися готовими (об'єктивними) зразками і створювати свої (суб'єктивні). По-п'яте, необхідно забезпечити належні дидактичні умови для успішного самостійного виконання завдань. По-шосте, має бути достатня кількість часу для виконання завдання [44, с. 22]. Вважається, що частка самостійної роботи повинна складати не менше 70% в старших класах. Насправді ж на самостійну роботу витрачається менше навчального часу через відсутність відповідних умов. Умови для цього може і повинен створити вчитель. Окреслені

завдання можуть бути досягнуті за рахунок оптимальної організації навчальних занять, за допомогою додаткових індивідуальних завдань для самостійного опрацювання, а також використання сучасних методів навчання, спрямованих на розвиток самостійності і творчості учнів. Таким чином, вже в межах уроків з англійської мови (їх підготовки та проведення) слід створювати певні умови для забезпечення ефективної самостійної роботи учнів.

При цьому важливо враховувати різні форми організації самостійної роботи учнів. Розглянемо їх більш детально:

1. Фронтальні самостійні роботи. Класно-урочна система, як відомо, передбачає організацію пізнавальної діяльності одночасно з усіма учнями. Це може реалізовано шляхом фронтальної бесіди, і самостійної роботи, яка виконується в класі під безпосереднім наглядом і керівництвом вчителя. Особливості фронтальної форми організації самостійної діяльності учнів полягають у наступному: 1) всі учні виконують спільне для всіх завдання; 2) учитель дає загальний інструктаж до виконання завдання; 3) використовуються загальні прийоми організації і керівництва діями учнів. Головна перевага фронтальних робіт полягає в тому, що тут формуються колективні прагнення до спільної мети, рішення єдиних завдань, які спонукають учнів до співпраці. Поточні та кінцеві результати самостійної діяльності можуть обговорюватися всіма учнями, може бути використаний метод взаємоконтролю. Фронтальна форма організації самостійної діяльності найбільш доцільна тоді, коли учні приступають до вивчення теми, коли важливо створити певний настрій, викликати інтерес до нової теми. Також важлива і корисна вона на початковому етапі формування умінь, коли учні опановують способом виконання завдання за зразком [25, с. 201].

2. Групова форма організації самостійної роботи. Вона приваблива для вчителів сприятливими умовами для співпраці самих учнів, для колективної взаємодії. Найпростіша і доступна на уроці форма співпраці учнів – робота в парах. Її можна однаково успішно використовувати для спільного опрацювання матеріалу підручника або роздавального матеріалу, виконання практичних

завдань, взаємної перевірки письмових вправ тощо. Так, парами постійного складу є два учні, які сидять за однією партою. За таких умов взаємодія налагоджується без особливих організаційних складнощів і затрат часу. З'ясовано, що більш ефективною парна робота є тоді, коли співпрацюють учні з різною успішністю, коли ролі учнів постійно змінюються.

Самостійне опрацювання матеріалу групою виправдано тоді, коли цей матеріал має широкі зв'язки з раніше вивченим. Основні положення програмного матеріалу може пояснити сам учитель, а групи продовжують роботу, підбираючи факти, приклади, які деталізують ці положення, обговорюючи їх. Можна організувати й самостійну роботу учнів з підручником після інструктажу вчителя. Така робота здійснюється індивідуально кожним учнем, але передбачає при виникненні труднощів можливість спілкування в групі. Учні можуть звернутися по допомогу до однокласників, з'ясувати незрозуміле та перевірити один одного. Застосування варіантів групової роботи не тільки породжує різні способи і механізми співпраці учнів, вимагає самоорганізації, а й впливає на мотиваційну сферу навчання. Однак комплексне рішення навчально-виховних завдань досягається за умови, що поєднуються в навчанні індивідуальна, групова і фронтальна форми організації самостійної роботи.

3. Індивідуальна самостійна робота – робота, яка передбачає виконання індивідуалізованих завдань і виключає співпрацю учнів, проте вона відкриває величезні можливості для співпраці учня з учителем. Робота вчителя при цьому не менш складна і відповідальна, ніж в учня. Вчитель має здійснити ретельний аналіз змісту навчального матеріалу, на основі якого він може виокремити ті питання, які можна дати на самостійне опрацювання окремим учням, і які будуть розвивати їх пізнавальний інтерес. Організація індивідуальної самостійної роботи в умовах класно-урочної системи викликає серйозні труднощі у педагогів, адже при існуючій наповнюваності класів нелегко виявити індивідуальні особливості кожного, багато часу забирає попередня розробка завдань. Тут виходом з ситуації є те, що кожен учень заздалегідь оформляє на картці завдання, яке приносить на урок, таким чином, пропонуються

індивідуальні завдання, складені не вчителем, а самими учнями. Перевіряють і коригують виконану роботу і учні, і вчитель [41, с. 29].

Серед інших форм організації самостійної роботи учнів варто виокремити й такі: виконання поточних індивідуальних домашніх завдань, запропонованих учителем, але обраних учнем на альтернативній основі; підготовка до уроку випереджальних завдань, що вимагають пошукової діяльності – повідомлень, доповідей, презентацій (на уроках для них виділяється 5-10 хвилин в процесі вивчення нового матеріалу); підготовка і проведення учнями старших класів окремих уроків; тривала індивідуальна робота творчого характеру, виконувана тими учнями, у яких сформувався пізнавальний інтерес в процесі вивчення того чи іншого предмета; позакласна робота, пов'язана з самоосвітньою діяльністю учнів, спрямованою на задоволення їх інтересів і пізнавальних потреб [45, с. 187].

Систематична грамотна організація самостійної роботи (виконання вправ, конспектування, робота з підручником тощо) на уроках призводить до активізації учнів у навчальному процесі та підвищення ефективності уроку, адже так учні можуть отримати міцніші знання, на відміну від готового викладу матеріалу вчителем. При систематичному виконанні домашньої роботи з іноземної мови в учнів формуються стійкі навички і вміння практичного характеру, з їх допомогою учень сприймає, аналізує; активність учня проявляється в плануванні, визначенні способів вирішення і виконання самостійної роботи, тим самим він мобілізує свої знання і контролює себе. Сучасні навчальні плани в загальноосвітніх школах передбачають великі можливості для збільшення частки самостійної роботи учнів, за допомогою якої формуються мотивація, потреба в пізнанні. Самостійність в пізнанні може бути реалізована як за допомогою навчально-методичних посібників, довідників, додаткової літератури, так і електронними засобами навчального призначення.

1.3 Використання інформаційних технологій для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови

У зв'язку з розвитком сучасних освітніх технологій велике значення в освітньому процесі займає інформаційно-освітнє середовище, де робота з інформацією та інформаційними технологіями, оволодіння предметом пізнання, основними видами пізнавальної і практичної діяльності стали найважливішим завданням сучасної шкільної освіти. У зв'язку з цим інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стали важливим фактором розвитку іншомовної освіти, оскільки вони дозволяють індивідуалізувати і диференціювати навчання. Під ІКТ розуміють використання телефонів, комп'ютерів, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію. Сучасні дослідники Р. Гуревич [12; 13], Є. Долинський [16], М. Кадемія [18; 19], О. Пищик [39] та інші активно пропонують застосування в навчальному процесі ІКТ, які ефективно забезпечують індивідуалізацію, диференціацію навчання, формування самостійної діяльності, розвиток інтересу, підвищення ефективності навчального процесу тощо. Досвід провідних педагогів-практиків показує, що велику роль в організації самостійної навчальної діяльності учнів з англійської мови відіграють технічні засоби навчання, які можна використовувати в індивідуальних, групових та фронтальних роботах і які дозволяють сформувати у дітей необхідні навички пізнавальної діяльності. Засоби ІКТ оптимізують навчальний процес, мають великі можливості в організації самостійної роботи, при виконанні якої учні в комфортних умовах можуть самостійно отримувати знання, при цьому розширюючи свій кругозір, розвиваючи інтерес до предмета, виявляючи творчість. Переваги застосування засобів ІКТ в навчанні іноземної мови – це посилення мотивації до навчання, підвищення інтересу до самостійної роботи, розвиток просторового, інтуїтивного мислення, творчої уяви, здатності ефективної комунікації, формування самостійної пізнавальної діяльності та інформаційної культури [22, с. 38]. Сучасні ІКТ призвели до революції в освіті і

використовуються у різних педагогічних цілях. Так, І. В. Роберт виділяє такі основні педагогічні цілі використання сучасних ІКТ:

- інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу;
- підвищення ефективності та якості процесу навчання;
- підвищення активності пізнавальної діяльності;
- поглиблення міжпредметних зв'язків;
- збільшення обсягу та оптимізація пошуку потрібної інформації;
- розвиток особистості учня, підготовка індивіда до комфортного життя в умовах інформаційного суспільства;
- розвиток різних видів мислення;
- розвиток комунікативних здібностей;
- формування умінь приймати оптимальне рішення або пропонувати варіанти рішення складних ситуацій;
- естетичне виховання за рахунок використання комп'ютерної графіки, технології мультимедіа;
- формування інформаційної культури, умінь здійснювати обробку інформації;
- розвиток умінь моделювати задачу або ситуацію; формування умінь здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність;
- робота з виконання соціального замовлення суспільства, тобто підготовка інформаційно грамотної особистості, здатної користуватися комп'ютерними засобами [27].

О. І. Пащенко наголошує на перевагах ІКТ в організації сучасних уроків іноземної мови і виокремлює такі аспекти використання освітніх засобів інформаційних технологій, які значно активізують процес навчання учнів:

1. Мотиваційний аспект – застосування ІКТ сприяє збільшенню інтересу і формування позитивної мотивації учнів, оскільки створюються умови максимального врахування індивідуальних освітніх можливостей і потреб учнів, широкого вибору змісту, форм, темпів і рівнів проведення навчальних занять;

розкриття творчого потенціалу учнів; усвідомлення учнями можливостей сучасних інформаційних технологій для навчання.

2. Змістовний аспект. Можливості інформаційних технологій можуть бути використані при побудові інтерактивних таблиць, плакатів і інших цифрових освітніх ресурсів з окремих тем і розділів навчальної дисципліни; для створення індивідуальних тестових міні-уроків, інтерактивних домашніх завдань і тренажерів для самостійної роботи учнів.

3. Навчально-методичний аспект. Інформаційні технології можуть бути використані в якості навчально-методичного супроводу освітнього процесу. Педагог може застосовувати різні освітні засоби інформаційних технологій на всіх етапах навчального заняття. Крім того, вчитель може використовувати різноманітні цифрові освітні ресурси при проектуванні навчальних і позанавчальних занять.

4. Організаційний аспект. ІКТ можуть бути використані в різних варіантах організації навчання.

5. Контрольно-оцінний аспект. Комп'ютерні тестові завдання можуть застосовуватися для здійснення різних видів контролю та оцінки знань. Тести можуть проводитися в режимі online (на комп'ютері в інтерактивному режимі, коли результат оцінюється автоматично системою) і в режимі offline (оцінку результатів здійснює вчитель з коментарями, роботою над помилками) [38, с. 98-104].

Розглянемо основні переваги застосування Інтернет технологій в навчанні іноземної мови:

- ✓ підвищення наочності подання інформації;
- ✓ підвищення інтерактивності створених програмних засобів;
- ✓ створення віртуальної реальності, озвучування і «оживання» об'єктів;
- ✓ посилення мовного компонента взаємодії;
- ✓ збільшення емоційно-психологічного навантаження на учня;
- ✓ розвиток образного мислення і фантазії учнів;
- ✓ імітація реальних процесів і можливість наочного моделювання;

✓ значне підвищення зацікавленості в навчанні [32, с. 22].

Отже, використання сучасних ІКТ в галузі освіти дозволяє педагогам якісно оновити зміст, методи й форми навчання. Метою цих технологій в освіті є посилення інтелектуальних можливостей учнів в інформаційному суспільстві, а також гуманізація, індивідуалізація, інтенсифікація процесу навчання та підвищення якості навчання на всіх щаблях освітньої системи. Велика кількість автентичних та постійно оновлюваних матеріалів дозволяє учням перебувати у віртуальному мовному середовищі – читати, бачити й чути зразки сучасної іноземної мови та вживати їх у власній мові. Різноманітність типів автентичних текстів, наприклад, новинні стрічки, газетні і журнальні статті, блоги, огляди тощо дозволяють вибрати найбільш цікаві та актуальні матеріали для учнів, а також знайомлять учнів з «різними формами іншомовної комп'ютерно опосередкованої комунікації» [36, с. 14-17].

О. Стрикун стверджує, що «Інтернет технології розвивають навички, важливі не тільки для володіння іноземною мовою, а й для розвитку розумових операцій: синтезу, аналізу, порівняння, абстрагування, зіставлення, вербального і смислового прогнозування тощо». Таким чином, навички та вміння, що формуються за допомогою Інтернет-технологій, виходять за межі іншомовної компетенції навіть в рамках мовного аспекту [46]. Інтернет сприяє розвитку соціальних та психологічних якостей учнів, таких як впевненість у собі і здатність працювати в колективі, а також створює сприятливу для навчання атмосферу, виконуючи функцію «засобу інтерактивного підходу». Засоби мультимедіа дозволяють викликати підвищений інтерес і більше емоційне ставлення учнів завдяки позитивному впливу на запам'ятовування навчального матеріалу, компенсують недоліки уваги, підвищують виховний аспект навчання. На основі інформаційно-довідкових ресурсів мережі Інтернет можна організувати пошуково-дослідницьку роботу учнів, розвивати їх пізнавальну діяльність, вміння навчатися у колективі, а також уміння самостійної навчальної діяльності. Використання інформаційних технологій сприяє розвитку учнівської

автономії, що дозволяє реалізувати перспективні методики, наприклад проектну [35, с. 45-47].

Використання Інтернет ресурсів в сучасній методиці викладання іноземної мови пов'язано з рішенням проблем індивідуалізації навчання, його інтенсифікації та оптимізації [46]. Під індивідуалізацією в методиці навчання іноземної мови розуміється підхід до навчання, при якому беруться до уваги типи сприйняття, мислення і пам'яті учнів. Навчальний процес інтенсифікується завдяки організації сприятливих умов для оволодіння мовою, підвищення інтересу до роботи, індивідуалізації занять, мотивації. Оптимізація навчання має на увазі економію часу, створення умов, близьких до мовного середовища, що є сприятливим фактором для досягнення мети навчання. Деякі дослідники вважають, що інформаційні технології мають такі дидактичні переваги:

- наочність за рахунок розширення можливостей представлення навчальної інформації (колір, графіка, звук дозволяють відтворити реальну картину світу); у випадку з мобільними застосунками учень має можливість наочного навчання в будь-якій точці світу;

- зворотний зв'язок між користувачем і програмою, веб-сайтом або мобільним застосунком, що дає можливість учню вибрати оптимальний для нього матеріал, обсяг інформації, метод вивчення, темп роботи, періодичність занять тощо;

- спрощена система тестування, контролю або самоконтролю, управління навчальною діяльністю (за допомогою Інтернет-технологій перевірка знань учнів займає невелику кількість часу і зусиль з боку вчителя);

- можливість повтору погано засвоєного матеріалу – учень може сам повернутися до теми або уроку, який викликає у нього труднощі, і швидко, наочно й ефективно повторити тему, що не змусить вчителя окремо зупинятися на цьому і витратити час;

- можливість зберегти, передати або аналізувати будь-який обсяг даних за допомогою сучасних систем збору даних; інформаційні технології

дозволяють здійснювати синхронне і асинхронне навчання учнів, надаючи інструменти для створення і використання курсів, уроків, матеріалів, для відстеження оцінок і забезпечення зворотного зв'язку як з окремими учнями, так і з групами [11, с. 28-32]. Наявність візуального матеріалу, аудіо- та відео- супровід дозволяють розуміти зміст тексту без необхідності розуміння кожного окремого слова. Таким чином, вирішується проблема страху перед невідомими словами, який на певному етапі навчання переважає у деяких учнів [37, с. 86]. Інша сфера, де підтримка технологій вельми відчутна – це проектна робота. Учителі завжди намагаються мотивувати учнів до вивчення світу навколо них засобами мови. Залучення учнів до роботи з теми, яка їм цікава або теми, яка вивчається в межах інших предметів, – це відмінний спосіб вдосконалення їх навичок та вмінь. Інформаційні технології роблять це можливим незалежно від місця розташування того, хто навчається, у світі [66, с. 483].

Для організації самостійної роботи учнів протягом занять та у позаурочний час особливо відчуваються переваги використання таких ІКТ, як мобільні технології, адже саме вони можуть забезпечити миттєвий доступ учнів та вчителів до всієї необхідної інформації. При цьому зростає читацька компетентність учнів, а за рахунок можливості прослуховування досліджуваного матеріалу іноземною мовою тренуються навички аудіювання. Портативність мобільних засобів дозволяє вирішити проблему економії робочого місця і простору. У своїй роботі Н. Обухова стверджує, що «мобільні технології та мобільні застосунки зокрема дозволяють найкращим чином організувати як автономне або самостійне, так і групове навчання за умови розробки навчальних курсів, програм і завдань в мобільних форматах» [32, с. 22]. Мобільні застосунки також сприяють підвищенню мотивації учнів за рахунок використання знайомих їм технічних засобів.

Для побудови повної картини використання інформаційних технологій, зокрема мобільних, необхідно врахувати існуючі недоліки цього методу навчання. Один з недоліків пов'язаний з тим, що неможливо спрогнозувати, яку фонетичну, граматичну, стилістичну або смислову помилку допустить учень [38,

с. 90]. Такі помилки будуть виявлені тільки при усній розмові з вчителем, або при тестуванні. В обох випадках виправити такі помилки буде набагато складніше, ніж зробити це на початковому етапі (при першій допущеній помилці), тому що матеріал вже закріпився у свідомості учня.

Навчання за допомогою мобільних технологій може вважатися односторонньою формою комунікації, оскільки учень працює самостійно, тоді як вчитель виконує роль фасилітатора навчання. Тому варто розібратися з недоліками з точки зору форми комунікації. Методи представлення інформації в Інтернеті помітно відрізняються від тих, що може використовувати вчитель на своїх заняттях. В більшості випадків інформація (в тому числі й іноземна лексика або граматичні форми) запам'ятовується не тільки завдяки її заучуванню, а ще й завдяки умовам її введення [40, с. 39; 43]. Так слова, введені за допомогою картинок або анімації, запам'ятовуються набагато краще, ніж сухий текст на екрані комп'ютера. Добре, якщо учень усвідомлює те, в якому вигляді йому слід шукати інформацію, і ідеально, якщо він вміє це робити. В іншому випадку користі від використання Інтернет ресурсів практично не буде. Один з найвагоміших недоліків комп'ютерних технологій – це поява умов для пасивності учнів. На уроках іноземної мови, з точки зору комунікативного підходу, найголовніше – це вміння розмовляти, застосовуючи різні навички і знання. До тих пір, поки комп'ютери, веб-сайти і мобільні застосунки не можуть цілком виконувати функцію співрозмовника, за допомогою інформаційних технологій не буде можливо навчити говорінню, що і є головним завданням навчальної програми іноземної мови. У випадках самостійної роботи учнів з мобільними технологіями можуть виникнути спірні моменти стосовно розуміння матеріалу. У таких ситуаціях учень не має можливості запитати вчителя про допущену помилку, оскільки відсутній зворотний зв'язок. Якщо програмою не передбачено пояснення спірних моментів, то прогалини в розумінні матеріалу можуть накопичуватися [51, с. 104].

Окрім того, інтенсифікація навчального процесу, зумовлена збільшенням інформативного обсягу уроків і прискоренням темпу навчальних дій за рахунок

використання можливостей мобільних технологій, може привести до неприпустимого збільшення обсягу навчальної інформації на уроках [52, с. 18].

У свою чергу, інформаційне перевантаження і пов'язані з цим емоційне збудження, оманливе миттєве підвищення працездатності безпосередньо за екраном телефона небезпечні як для психічного, так і для фізичного здоров'я учнів. Окрім того, за результатами досліджень, в процесі викладання іноземної мови з використанням телефону в якості мобільного засобу, веб-сайтів і мобільних застосунків можна зіштовхнутися з такими труднощами – недостатня науково-методична підготовка вчителів іноземної мови до впровадження мобільного навчання; дефіцит заготовлених навчальних мобільних застосунків і програм; нестача та важкість пошуку автентичного неадаптованого матеріалу, який би відповідав тематиці навчальної програми з англійської мови; застосунки розважального характеру відволікають учнів в робочий час від основної навчальної діяльності; малі розміри і порівняно невелике розширення екрана [63, с. 11-12]. Ще одним недоліком є те, що вчителю важко перевірити виконання самостійної роботи та її якість.

Зважаючи на всі переваги та недоліки використання мобільних технологій у викладанні англійської мови, нами обґрунтовано, що саме учні старших класів є найбільш підходящою цільовою аудиторією для використання мобільних застосунків з метою організації їх самостійної роботи з англійської мови. Це зумовлено сформованістю їх як особистостей в плані розумового та психологічного розвитку. Вони є достатньо компетентними (в плані інформаційної та мовної компетентностей) для ефективної роботи з мобільними застосунками. Важливим є й той факт, що у старших класах діти переважно забезпечені смартфонами, які дозволяють якісно працювати з мобільними застосунками. Вони є більш відповідальними та вмотивованими до навчання. Окрім того, чимало навчальних мобільних застосунків передбачають не лише виконання готових завдань, а й створення власних (творчу проектну роботу), що вимагає належного рівня знань учнів.

2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Можливості використання мобільних застосунків для розробки завдань для самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови

В Україні навчання з використанням мобільних технологій тільки починає асиміляцію в навчальному процесі. Перспективи використання мобільних технологій у навчанні досліджували В. Биков [3], В. Білоус [4], Р. Гуревич [12; 13], Т. Bansal [50], М. Elaish [53], М. Faille [54], S. Jacob [57], Н. Jarvis [58], L. Motiwalla [64], Y. Park [65], R. Walker [71] та інші.

Незважаючи на повсюдне використання мобільних пристроїв, дослідження в галузі мобільного асистування у викладанні іноземних мов (Mobile Assisted Language Learning) ще не так поширені, і мобільні застосунки не пропонуються в якості компонента навчально-методичного комплексу, хоча деякі напрацювання вже є у працях таких учених, як А. Авраменко [1], О. Акай [2], С. Варшавська [6], Є. Вульфович [9], К. Капранчикова [20], М. Клименко [21], А. Красуля [23], С. Омарова [33], А. Шумило [23], N. Mathew [62], М. Puteh [68], G. Stockwell [67], М. Tayebinik [68], G. Trainin [70] та інші.

Протиріччя між можливостями використання мобільних пристроїв в навчанні і відсутністю комплексної методики їх застосування є актуальним і потребує уваги з боку методистів та педагогів. Що стосується вивчення мобільних технологій для організації самостійної роботи учнів з англійської мови, то таких досліджень практично немає, за винятком російських вчених Ю. Єрьоміна [17], Є. Крилова [17] та Н. Новосельцевої [31].

Варто зауважити, що мобільних застосунків для вивчення іноземних мов є надзвичайно багато, проте завданням нашого дослідження є відібрати саме ті, які можуть бути використані під час самостійної роботи учнів у класі та позааудиторній роботі, які можна пристосувати до вивчення лексичних та

граматичних тем, передбачених навчальною програмою. Тобто у межах нашого дослідження для нас нецікавими є застосунки на зразок Duolingo, Lingualeo, Memrise, Italki і HelloTalk тощо, оскільки вони більше покликані виконувати самоосвітню функцію і не можуть бути прилаштовані до тематичного планування вивчення англійської мови у школі.

Нами було окреслено критерії відбору мобільних застосунків для вивчення англійської мови у старшій школі та для організації самостійної роботи учнів зокрема:

- наявність застосунку для операційних систем IOS та Android;
- безкоштовний доступ;
- легкість користування;
- відповідність змісту (лексичного та граматичного) тематичному плануванню з англійської мови;
- відповідність рівню володіння мовою;
- можливості використання для самостійної роботи.

Нами було вивчено та проаналізовано чимало застосунків і вибрано ті, які можуть використовуватися у аудиторній і позааудиторній самостійній роботі учнів старших класів та відповідають окресленим критеріям: Quizlet, Kahoot, Lyricstraining, TED Education, Blogger.com, Crosswordlabs, Studyflash, esl.culips.com, English Grammar in Use, Storydice, Instagram, Socrative, Johnny Grammar, MyWordBook, Pear Deck, Pixton, Youtube.

Кожен з них може бути використаний для розвитку певного виду мовленнєвої діяльності та спрямований на розвиток лексичних і/або граматичних навичок. Опишемо коротко можливості використання цих застосунків та наведемо приклади практичних завдань з їх використанням.

Youtube

Вид мовленнєвої діяльності – слухання, говоріння.

Застосунок можна використовувати для розвитку навичок слухання – аудіювання у класі та у формі домашньої роботи. Для проведення аудіювання у класі як самостійної роботи реалізується принцип диференціації навчання.

Наприклад, якщо сильніші учні справляються швидше з основним завданням, вчитель може дати завдання переглянути певне відео з теми та виконати такі завдання: виписати тематичну лексику (вчитель може дати перелік слів українською мовою, а учень має знайти англійські еквіваленти), поставити питання, переказати тощо. При цьому технічною умовою виконання завдання є наявність навушників в учня, щоб не заважати іншим. Прикладом домашнього завдання може бути: знайти тематичне відео, продемонструвати його однокласникам і розробити завдання до відео, які однокласники мають виконати (питання, підтвердження або спростування твердження тощо). Відео має бути не довшим, ніж 2-3 хвилини. Такі завдання мають виконувати 2-3 учня, а не весь клас, оскільки це часомістка діяльність. При виконанні таких завдань перевіряється граматику у складанні питань чи тверджень та лексика до теми. Також після перегляду відео його можна обговорити, таким чином розвиваючи навички говоріння.

Blogger Plus

Вид мовленнєвої діяльності – письмо.

Застосунок, який можна використати для розвитку навичок письма. У ньому вчитель може створити блог за темою, що вивчається, і періодично протягом вивчення теми створювати дописи. Завдання учнів – відреагувати на допис вчителя кількома реченнями. Завдання підходить і для класної роботи, і для домашньої. Вчитель аналізує дописи, виправляє граматичні і лексичні помилки (перевіряється граматику і лексика).

Kahoot!

Вид мовленнєвої діяльності – читання, письмо.

Застосунок, який розвиває навички читання (коли учні самостійно виконують завдання з бази наявних завдань або створене вчителем) та письма (коли самі створюють завдання) і дає можливість закріпити лексику та граматику. Це одна з найяскравіших програм для залучення учнів до процесу навчання.

За допомогою Kahoot можна закріплювати пройдений лексичний та граматичний матеріал або навіть писати тести. Так учні будуть одразу бачити свій результат і не потрібно буде витратити час на перевірку. Формат ігор – питання з множинними відповідями. Можна також включати відео, картинки, діаграми. Застосунок добре підходить для забезпечення диференціації та індивідуалізації навчання, оскільки дає змогу заповнити прогалини часу на уроці, коли одні учні справляються швидше з певним завданням і сидять в очікуванні інших учнів.

LearnEnglish Podcast (British Council)

Вид мовленнєвої діяльності – читання, слухання.

Навчальний застосунок для розвитку навичок слухання та читання. Містить базу подкастів на різноманітні теми. Містить також спеціальну секцію з вправами на розуміння прослуханого і текст аудіозапису. Після виконання завдання, висвічується результат учня. Може використовуватися для самостійної роботи у класі та для домашньої роботи.

Quizlet

Вид мовленнєвої діяльності – читання, письмо.

Застосунок для тренування лексики та граматики. Учні реєструються, вибирають навчальний модуль, який розробив учитель, або ж готовий з бази, або який учні зробили самі. Відкривають його і вибирають режим картки – заучування, правопис, тест, підбір – і приступають до роботи. Quizlet працює в режимі карток. Більше не потрібно закривати пальцем кожне слово чи його переклад в підручнику, завчаючи слова – програма робить це сама. Також Quizlet складає план, коли і що потрібно завчити або повторити. Режим завчання базується на платформі «помічника», який використовує машинне навчання, порівнює тисячі анонімних навчальних сеансів, аналізуючи те, як люди запам'ятовують новий матеріал, допомагає заучувати матеріал швидше й ефективніше.

На уроці англійської мови учитель може запропонувати зіграти в Quizlet.Live – гра, яка допоможе закріпити лексику, вивчену на уроці, бути більш

сконцентрованим і працювати в команді. Застосунок покликаний легко заповнити будь-яку вільну хвилину на уроці, щоб діти, які справилися з основним завданням, не гаяли даремно часу, а самостійно практикували лексику, що вивчається.

Learn English with TED talks

Вид мовленнєвої діяльності – читання, слухання, говоріння.

TED – це унікальна платформа, на якій користувачі діляться своїми знаннями, винаходами, спостереженнями. Тут можна знайти і 5-хвилинні натхненні ролики, і півгодинні розповіді про те, скільки і які мікроби живуть на нашому тілі. Тут зібрані виступи на будь-які теми. National Geographic Learning разом з TED спеціально розробив застосунок Learn English with TED talks. У ньому представлені відео і завдання до них – можна не тільки дивитися корисні виступи, але ще і вчити нові слова, відпрацьовувати граматику, вести обговорення, адже тут піднімаються питання, на які можна дискутувати годинами.

Недолік Learn English with TED talks в тому, що цей застосунок платний. Спочатку безкоштовно надаються чотири демо-уроки, після чого потрібно переходити на платну версію. Але завжди можна використовувати TED education як безкоштовний ресурс.

Теми лекцій та виступів різноманітні: наука, мистецтво, дизайн, політика, культура, бізнес, глобальні проблеми, технології та розваги. Всі відео розділені на теми для того, щоб користувачам було легко знайти відео з потрібної теми. Доступні відео і аудіо матеріали можна не тільки додати в списки розсилки для перегляду в майбутньому, а й зберегти в пам'ять телефону, щоб завжди мати доступ до них. Багато виступів мають субтитри, тому подивитися їх можуть не тільки користувачі з високим рівнем знання англійської мови. На сайті можна також знайти тексти виступів для більш детального вивчення.

Johnny Grammar

Вид мовленнєвої діяльності – читання, письмо.

Johnny Grammar's Word Challenge – це вікторина для вивчення англійської мови, яка допоможе перевірити загальний рівень лексики, правопису і граматики. Застосунок має 3 рівня – простий, середній, складний та 3 категорії завдань – слова, граMATика, правопис на 10 популярних тем: Їжа і ресторани, Подорожі, Світські бесіди, Хоббі та ін.

Користувачі отримують значки в процесі гри, демонструючи їх іншим користувачам, змагаються з іншими користувачами в світовій таблиці лідерів. При неправильній відповіді учневі надається пояснення того, чому відповідь неправильна.

Story Dice

Вид мовленнєвої діяльності – письмо, говоріння.

Навчальний застосунок для розвитку навичок говоріння та письма. Story Dice – це кубики з картинками. Учні заходять у застосунок вибирають кубики, за допомогою яких будуть розповідати історію. Малюнки на кубиках абсолютно різні і не пов'язані з певною темою. Але у цьому й суть – учні використовують фантазію для того, щоб пов'язати картинки з тематикою історії. Тематику задає вчитель. Є кілька категорій кубиків: «Зоряні війни», «Таємниця», «Діти», «Звичайний режим». Вибирати можна до 10 кубиків в кожній категорії або змішувати кілька. База містить 240 картинок. Вчитель може також поставити умову, що крім картинок учні мають використати й нові слова, які вивчалися раніше чи протягом уроку (тематичну лексику). Застосунок можна використовувати для домашньої роботи, коли завдання полягає у написанні історії за кубиками. Можна його використовувати для самостійної парної/групової роботи учнів у класі для змагання – чия пара/група швидше, цікавіше і грамотніше складе історію за кубиками.

Instagram

Вид мовленнєвої діяльності – говоріння, письмо.

Мобільний застосунок, який використовується для розвитку навичок говоріння та письма. Найкраще використовується для наочності. Учні можна дати завдання знайти у застосунку картинки з тематики, заданої вчителем, і

описати їх (усно чи письмово) або спробувати перекласти англійською український допис до картинки.

Socrative

Вид мовленнєвої діяльності – письмо, читання.

Socrative – це онлайн-сервіс для проведення тестувань на уроках та інструмент для створення, пошуку і поширення тестів. З переваг варто відзначити легкість користування. Тести можуть створюватися як вчителем, так і учнями. Після закінчення тесту, результати можна зберегти на Google диск, відправити їх поштою тощо.

MyWordBook

Вид мовленнєвої діяльності – письмо, читання.

MyWordBook – це інтерактивний застосунок для створення власного тематичного словника, який створюється поступово на кожному уроці. Застосунок містить дефініцію слова, його вимову, типові вирази і фразові дієслова з ним. Ідеально підходить для самостійної роботи учнів на уроці та вдома. Може оцінюватися як творчий проект в кінці вивчення теми.

Send a Crossword

Вид мовленнєвої діяльності – письмо, читання.

Застосунок для створення кросвордів та їх надсилання іншим користувачам. Може бути використаний для створення вчителями чи учнями тематичних кросвордів. При цьому учні розвивають навички письма (при створенні кросвордів) і читання (при їх розв'язанні). Таким чином, розвиваються лексичні навички та граматичні, оскільки учні мають правильно сформулювати пояснення до загаданого слова. Також використання застосунку підходить для групової самостійної роботи учнів, коли вони складають кросворд у класі для команди суперників, обмінюються кросвордами і змагаються, хто швидше його виконає.

У таблиці 3 подана узагальнена інформація про навчальні застосунки, види мовленнєвої діяльності, які вони розвивають, та компоненти мовної компетентності, які формують (лексика і/або граматики):

Таблиця 2.1 – Навчальні застосунки, види мовленнєвої діяльності, які вони розвивають, та компоненти мовної компетентності, які формують

Навчальний застосунок	Вид мовленнєвої діяльності	Компоненти мовної компетентності
Kahoot!	читання/письмо	лексика/граматика
Quizlet	читання/письмо	лексика/граматика
Learn English with TED Talks	читання/слухання/говоріння	лексика
Socrative	читання/письмо	лексика/граматика
Johnny Grammar	читання/письмо	лексика/граматика
Blogger Plus	письмо	лексика/граматика
Storydice	письмо/говоріння	лексика/граматика
MyWordBook	письмо/читання	лексика
Youtube	слухання/говоріння	лексика
Learn English Podcasts (British Council)	слухання/читання	лексика
Instagram	письмо/говоріння	лексика/граматика
Send a Crossword	письмо/читання	лексика/граматика

2.2 Експериментальна перевірка ефективності авторських завдань для самостійної роботи учнів старших класів з використанням мобільних застосунків

Метою нашого дослідження було розробити завдання для самостійної роботи учнів старшої школи з англійської мови з використанням мобільних застосунків, перевірити їх ефективність експериментальним шляхом та на основі результатів дослідження сформулювати рекомендації щодо перспектив їх використання для організації самостійної роботи учнів старших класів.

Відповідно до нашого припущення, що навички самостійної роботи учнів старшої школи значно покращаться завдяки використанню мобільних застосунків, суть нашого дослідження полягає в тому, щоб апробувати використання мобільних застосунків, описаних у параграфі 2.2, та завдань, розроблених на основі них.

Проведене нами практичне дослідження ми відносимо до природного експерименту, оскільки воно проводилося в реальних умовах з поділом на контрольну та експериментальну групи.

Основною метою нашого дослідження було проаналізувати доцільність використання мобільних застосунків для розвитку навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови. Відповідно до поставленої мети, ми визначили основні завдання нашої експериментальної роботи:

1. Визначення етапів експериментального дослідження.
2. Діагностика рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.
3. Визначення основних параметрів перевірки результатів практично-експериментальної роботи.
4. Перевірка ефективності авторських завдань з використанням мобільних застосунків для розвитку навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.

У процесі організації експериментальної роботи ми керувались такими положеннями:

1. Дослідження має проводитися в природних умовах у відповідності з затвердженою навчальною програмою англійської мови у старших класах.
2. Дослідження передбачає свідоме внесення змін у навчальний процес відповідно до мети роботи.
3. Практично-експериментальна робота передбачає дослідження ефективності використання мобільних застосунків для розвитку навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.
4. Практично-експериментальне навчання має проводитися на однаковому контингенті учнів.

Дослідження було реалізовано на базі Хмельницької гімназії №2 і проводилося в перших підгрупах 11-А та 11-Б класів. Дослідження охоплювало три етапи, в яких вирішувалися певні завдання (табл.2.2):

Таблиця 2.2 – Етапи експериментального дослідження

Етап	Завдання	Методи	Припущення стосовно результатів
Констатувальний	<p>1.Визначення контрольної та експериментальної груп.</p> <p>2.Розробка критеріїв оцінювання рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови.</p> <p>3.Діагностика рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови.</p> <p>4.Визначення рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови.</p>	Контроль Аналіз	<p>1.Вибрані контрольна і експериментальна групи.</p> <p>2.Визначені умови.</p> <p>3.Визначений вихідний рівень сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови.</p>
Формувальний	Розробка та апробація завдань на основі мобільних застосунків для розвитку навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови.	Тестування Анкетування Аналіз Самооцінка Систематизація	Підвищення рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови.
Узагальнювальний	<p>1.Підсумкове тестування.</p> <p>2.Аналіз результатів експериментальної роботи.</p>	Тестування Аналіз Систематизація Узагальнення Статистична обробка отриманих результатів	Підтвердження припущень щодо ефективності використання мобільних застосунків для розвитку навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови.

Для перевірки ефективності розроблених завдань і вирішення першого завдання констатувального етапу нашого дослідження було визначено контрольну та експериментальну групи. Кожна група налічувала 17 учнів віком 15-16 років (перші підгрупи 11-А і 11-Б класів). Обидві групи навчаються в Хмельницькій гімназії №2 і використовують у процесі вивчення англійської мови однаковий підручник Click On 4. Заняття проводилися 2 рази в тиждень і тривали 45 хвилин.

Для поділу учнів на контрольну та експериментальну групи нами була проаналізована навчальна успішність учнів першої підгрупи 11-А та 11-Б класів з дисципліни «Англійська мова». В якості основи для аналізу ми взяли підсумкову атестацію учнів за минулий навчальний рік. Кількісний аналіз навчальної успішності свідчить про однорідність цих груп, тобто в кожній групі є однакова кількість учнів і відносно однаковий середній бал загальної успішності. Так, середній бал в першій підгрупі 11-А становить 8,29; а в 11-Б – 8,76 (табл. 2.3):

Таблиця 2.3 – Дані навчальної успішності учнів першої підгрупи 11-А та 11-Б класів (за результатами попередньої підсумкової атестації 2020-2021 н.р.)

оцінка	перша підгрупа 11-А класу	перша підгрупа 11-Б класу
11	1	2
10	3	4
9	4	4
8	3	3
7	4	3
6	2	1

Порівнюючи навчальні результати учнів контрольної та експериментальної групи, ми виявили, що відмінність в успішності з англійської мови в учнів за минулий рік досить незначна. Таким чином, експериментальна група складалася з учнів першої підгрупи 11-А класу, в якій ми використовували спеціально розроблені завдання, спрямовані на розвиток навичок самостійної роботи учнів з англійської мови. Контрольна група складалася з учнів першої підгрупи 11-Б класу, в якій заняття проводилися з використанням традиційних

методів навчання, і котра виступала в якості контрольної основи, що дозволила оцінити ефективність розроблених нами завдань.

Під час першого етапу дослідження було проаналізовано завдання та матеріали, які використовували учителі для організації самостійної роботи учнів. Було з'ясовано, що підручник, з яким вчителі працюють як основним, передбачає традиційні форми самостійної роботи учнів: прочитати і дати відповіді на питання (індивідуальна форма самостійної роботи); скласти діалог у парі (парна форма роботи); підготувати короткий виступ, малюнок, схему, діаграму на задану тему/ситуацію (робота у групі) тощо, а також різноманітні форми домашньої роботи – вправи на лексику, граматику, письмо, переклад, переказ, підготовка доповіді. Дослідивши та детально проаналізувавши самостійну роботу учнів з англійської мови, ми зробили висновок, що не всі учні проявляють ентузіазм щодо її виконання, мають схильність списувати, сподіватися на допомогу вчителя чи однокласників. Було проведено анкетування вчителів і учнів для з'ясування основних проблемних аспектів цієї роботи (Додаток А). У результаті анкетування було виявлено труднощі, пов'язані з організацією самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови (табл.2.4):

Таблиця 2.4 – Труднощі, пов'язані з організацією та здійсненням самостійної роботи учнів (за результатами аналізу анкетування вчителів та учнів 11-х класів)

За результатами опитування вчителів	За результатами опитування учнів
<ul style="list-style-type: none"> • нестача часу для перевірки та аналізу самостійної роботи; • невпевненість учнів у власних силах; • важкість контролю участі учнів у самостійних групових роботах; • неоднорідний рівень володіння мовою учнями в межах групи; • відсутність самомотивації учнів; • незацікавленість учнів; • списування самостійної домашньої роботи та перевірочних самостійних робіт; • небажання учнів працювати самостійно. 	<ul style="list-style-type: none"> • невпевненість у власних силах; • не завжди зрозуміло умову завдання для самостійної роботи; • немає бажання працювати самостійно; • одноманітні завдання; • страх та небажання виконувати самостійні перевірочні роботи; • відсутність бажання виконувати самостійно домашню роботу.

Нами було з'ясовано, що однією з основних проблем з боку вчителів є нестача часу для перевірки й аналізу самостійної роботи та незацікавленість учнів у її виконанні. За результатами анкетування вчителі не проти використання мобільних застосунків, але не уявляють механізм їх використання на уроках. Що стосується учнів, то вони з радістю б спробували, оскільки їм не подобаються одноманітні завдання з підручника. Тому вважаємо за доцільне спробувати використати мобільні застосунки для розвитку навичок самостійної роботи учнів 11-х класів та перевірити їх ефективність. Це є одним із завдань констатувального етапу.

З метою розробки завдань для розвитку навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови нами було детально проаналізовано основні вимоги до розробки вправ як основного засобу організації навчання. З'ясовано, що мотив або вмотивованість учнів до роботи є однією з основних вимог до розробки таких завдань. Завдання, перш за все, повинно бути чітко сформульованим, лаконічним та зрозумілим для учнів. Також ми взяли до уваги зміну ритму роботи і ритму виконання вправ; необхідність формулювання завдань, пов'язаних з пошуком, оцінкою і аналізом конкретної ситуації; співвідношення змісту та форми завдань, а також різні типи завдань в умовах високого ритму роботи. Елемент новизни був для нас суттєвим принципом під час розробки завдань і реалізовувався завдяки підбору автентичних навчальних матеріалів, котрі не опрацьовувалися учнями раніше і містили інформацію про події реального життя, щось нове. Не меншу увагу ми приділяли й пошуку матеріалів, які були б цікавими, оскільки саме такі завдання стимулюють увагу учнів та залучають їх до роботи. Ще однією важливою вимогою до завдань була пізнавальна спрямованість, адже процес вивчення іноземної мови пов'язаний з пізнавальними процесами та передбачає розвиток кругозору учнів старшої вікової категорії. Важливим критерієм при виборі застосунків була відповідність їх лексичного та граматичного наповнення навчальній програмі з англійської мови.

У процесі розробки завдань для розвитку навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови з використанням мобільних застосунків ми сфокусували нашу увагу на психологічних особливостях учнів старших класів і намагались створити такі завдання, котрі б сприяли розвитку їх креативного мислення, розвивали їх грамотність і стимулювали до самостійної роботи з використанням тематичної лексики.

Перед експериментом ми провели усне опитування учнів і поцікавилися чи дозволено їм користуватися мобільним телефоном на уроці англійської мови. 63% відповіли, що категорично заборонено і тому не користуються, 30% не зважають на це, оскільки все одно користуються (переважно словником, або пошуком інформації, не пов'язаною з уроком), а 7% зазначили, що час від часу можна. На питання «Чи знаєте ви про мобільні застосунки?» більшість учнів відповіли, що знають. На питання «Чи користуєтеся ними для вивчення англійської мови поза уроками англійської мови?» лише кілька учнів дали ствердуючу відповідь. На питання «Чи коли-небудь ви використовували їх на уроках англійської мови для навчання?» ніхто з дітей не відповів ствердно.

У ході проведення анкетування учням також було задано питання «Чи вважаєте ви, що робота з мобільними застосунками може вплинути на ваше ставлення до самостійної роботи з англійської мови і зробити її більш захопливою?» 36% дітей відповіли ствердно, 62% дітей не могли однозначно відповісти та 2% сказали, що це не вплине на їх самостійну роботу. Таким чином, ми з'ясували, що у значній кількості учнів 11-х класів неоднозначне ставлення до використання мобільних застосунків на уроках англійської мови.

Надійність результатів практично-експериментальної роботи вимагає розробки її практичного апарату, тобто критеріїв рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови. Нами було окреслено такі критерії:

- 1) особистісно-мотиваційний;
- 2) знаннєвий: використання тематичної лексики та граматична правильність виконання завдань для самостійної роботи;

3) діяльнісний – відповідність поставленим умовам виконання завдання та ступінь самостійності;

4) рефлексійний.

Особистісно-мотиваційний критерій передбачає усвідомлення учнем особистісної значущості самостійної роботи, розуміння її необхідності. Показниками цього критерію є система стійких внутрішніх мотивів до самостійної роботи, ціннісні орієнтації, творчо-пошукова позиція, високорозвинені пізнавальні інтереси та здібності, самостійний стиль мислення, потреба у постійному оновленні та поповненні знань, доцільність діяльності (відповідність її змісту і форм пізнавальним цілям).

Знаннєвий критерій визначає наскільки учень використовує тематичну лексику у процесі виконання самостійної роботи, чи правильно він її використовує, як часто й доцільно. Також перевіряється граматична правильність виконання завдання.

Діяльнісний критерій передбачає те, як учень практично може застосувати свої знання, наскільки чітко він виконує поставлені завдання, чи вкладається у відведений для виконання час, чи працює самостійно або ж постійно звертається по допомогу до учителя чи однокласників.

Рефлексійний критерій визначає здатність до рефлексії, що дає змогу реально оцінювати свої можливості у порівнянні з можливостями інших учнів, допомагає у плануванні, прогнозуванні та коригуванні власної самостійної діяльності, адекватної оцінки своїх досягнень; здатність до самостійної оцінки результатів інформаційно-пошукової діяльності, до визначення можливостей удосконалення. Показниками цього критерію виступають саморозуміння, самовизначення, самопланування, самоствердження.

Відповідно до ступеня виявлення окреслених критеріїв та їхніх показників, нами було окреслено рівні сформованості навичок самостійної роботи, які відобразатимуть якісну і кількісну характеристику: високий, достатній, середній, низький.

Мотиваційний та рефлексійний критерії перевірялися шляхом анкетування учнів, у якому вони мали оцінити свої навички самостійної роботи за шкалою від 3 до 0 в залежності від того, наскільки вони відповідають твердженню. «3» - цілком погоджуюся; «2» - більше так, ніж ні; «1» - більше ні, ніж так; «0» - зовсім ні. Учителі теж пройшли анкетування, у якому оцінили кожного учня за аналогічною шкалою (Додаток Б).

Максимальна кількість набраних балів могла становити 48 (3*16 питань). Так же оцінювалося анкетування вчителів. Максимальна кількість балів за два анкетування становила 96. Шкала відповідності балів та рівня представлена у табл. 2.5:

Таблиця 2.5 – Шкала відповідності балів та рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови за мотиваційним та рефлексійним критеріями

бали	рівень
96-85	високий
84-70	достатній
69-50	середній
49-0	низький
Рівень	Змістовий вияв
Високий	Учень має сформовані навчальні потреби і переконаність у значущості самостійної роботи, демонструє інтелектуальну активність, захопленість навчанням, самостійно формулює мету при пошуку необхідної навчальної інформації, планує виконання цієї роботи і обирає найбільш доцільні й ефективні дії. Учень здатний до самооцінки, самоаналізу, самокорекції, саморегуляції. Може сам визначити свої помилки, недоліки, усвідомити їх причини і проаналізувати план подальших дій для їх уникнення.
Достатній	В учня формується мотиваційно-ціннісне відношення до самостійної роботи, але мотивація несистемна, носить епізодичний характер. Учень переважно сам формулює мету самостійної роботи, намічає план її виконання, шукає необхідні для цього засоби і ресурси, але найчастіше орієнтується на типові ситуації і готові зразки.

	Учень частково здатний до самооцінки, самоаналізу, самокорекції, саморегуляції. Переважно може сам визначити свої помилки, недоліки, але не завжди усвідомлює їх причини і не може проаналізувати план подальших дій для їх уникнення.
Середній	Учень не вміє правильно вибрати з усієї сукупності дій найбільш раціональні, здатний поставити мету і націлити план виконання, але лише під керівництвом вчителя. Мотивація до виконання самостійної роботи низька і переважно визначається небажанням отримати погану оцінку. Учень майже не здатний до самооцінки, самоаналізу, самокорекції, саморегуляції. Може лише визначити свої помилки частково, але не усвідомлює їх причини і не може проаналізувати план подальших дій для їх уникнення та коригування.
Низький	В учня відсутня або епізодична мотивація, яка виникає лише під впливом зовнішніх факторів. Учень не виявляє необхідної самостійності та відповідальності, не ставить перед собою мету та не окреслює план дій для виконання самостійної роботи. Сподівається на допомогу однокласників і вчителя. Учень не володіє рефлексивними вміннями, не здатний аналізувати причини власних успіхів та невдач, планувати та коригувати професійну діяльність. Цей рівень характеризується ситуативністю, нецілеспрямованою діяльністю.

Відповідно до цієї шкали нами визначено рівень сформованості навичок самостійної роботи учнів першої підгрупи 11-А та 11-Б класів з англійської мови за мотиваційним та рефлексійним критеріями (табл.2.6):

Таблиця 2.6 – Рівень сформованості навичок самостійної роботи учнів першої підгрупи 11-А та 11-Б класів з англійської мови за мотиваційним та рефлексійним критеріями

Клас	Попереднє анкетування			
	високий	достатній	середній	низький
Експериментальна група (перша підгрупа 11-А класу)	3 (17.6%)	7 (41.2%)	5 (29.4%)	2 (11.8%)
Контрольна група (перша підгрупа 11-Б класу)	4 (23.5%)	8 (47.1%)	4 (23.5%)	1 (5.9%)

Занневий та діяльнісний критерії перевірялися шляхом перевіркової самостійної роботи, яка включала всі види мовленнєвої діяльності. Завдання

перевіряли засвоєння тематичної лексики, граматики, відповідність виконаних завдань поставленій умові завдань, ступінь самостійності учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності. Завдання для зрізу розроблялися з теми “Sports and Leisure” та включали:

1. Слухання (фронтальна самостійна робота), яке передбачало перевірку розуміння змісту запису у формі завдань «Вірно/невірно» та відповідей на питання (максимальна кількість балів – 9).

2. Читання (групова форма самостійної роботи), яка полягала у тому, що клас ділився на групи по 5 учнів, і кожному учневі групи давався окремий текст на тематику, що вивчалася, з виділеними лексичними одиницями. Кожен учень мав ознайомитися зі своїм текстом (читання 5 хв) і перекласти виділені лексичні одиниці (пошук у словнику – 3 хв). Далі учні ховали свої тексти і кожна група отримувала бланк з питаннями до різних текстів та переліком лексичних одиниць, які треба було знати і вміти перекласти українською. Учні кожної групи разом заповнювали бланк інформацією, яку знав лише один з них. Спілкуватися можна лише англійською (максимальна кількість балів – 9).

3. Письмо на задану тематику у формі неформального листа другу (індивідуальна самостійна робота) на тему: “I am considering taking up white water rafting. Don't you think I am crazy?” Максимальна кількість балів-9.

4. Говоріння на задану тему (парна самостійна робота) – скласти діалог на одну з запропонованих тем: “What sport would you like to take up?”, “How do you usually spend your spare time?”, “Are you eager to take up some extreme sport or activity?» (максимальна кількість балів – 9) (Додаток В).

Максимальна кількість балів за тест нульового зрізу становила 36 балів (9+9+9+9). Оцінювання самостійної роботи нульового зрізу здійснювалося відповідно до показників, представлених у таблиці 2.7:

Таблиця 2.7 – Показники оцінювання знаннєвого та діяльнісного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів першої підгрупи 11-А та 11-Б класів з англійської мови

Показник критерія	Зміст	Бали
Використання тематичної лексики	<p>Учень стилістично грамотно використовує виучувані лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення та у достатній кількості, вміє їх розпізнавати при читанні/слуханні та правильно перекладати їх, повністю сприймає на слух та розуміє зміст повідомлень з ними.</p> <p>Використовує виучувані лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення у достатній кількості, проте іноді не зовсім правильно вміє їх розпізнавати при читанні/слуханні та перекласти їх, переважно розуміє зміст повідомлень з ними на слух.</p> <p>Використовує виучувані лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення з помилками та не в достатній кількості, важко їх розпізнає при читанні/слуханні та не зовсім правильно перекладає їх, погано розуміє зміст повідомлень з ними при слуханні.</p> <p>Мало або майже не використовує виучувані лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення або використовує їх з помилками, не вміє їх розпізнавати при читанні/слуханні та правильно перекладати їх, майже або зовсім не розуміє зміст повідомлень з ними на слух.</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>0</p>
Граматична правильність	<p>Учень правильно використовує граматичні конструкції, зокрема з тих, які вивчаються, не допускає граматичних помилок або допускає 1 помилку при говорінні/на письмі або допускає 1-2 орфографічних помилки у писемному мовленні. Вміє розпізнавати граматичні конструкції та правильно їх тлумачити при читанні та слуханні.</p> <p>Переважно правильно використовує граматичні конструкції, зокрема з тих, які вивчаються, допускає 2-4 граматичних помилки при говорінні/на письмі або 3-4 орфографічні помилки у писемному мовленні. Переважно вміє розпізнавати граматичні конструкції та правильно їх тлумачити при читанні та слуханні.</p>	<p>3</p> <p>2</p>

	<p>Використовує граматичні конструкції, зокрема з тих, які вивчаються, допускає 5-6 граматичних помилок при говорінні/на письмі або 5-6 орфографічних помилок у писемному мовленні. Має труднощі з розпізнаванням граматичних конструкцій та правильним їх тлумаченням при читанні та слуханні.</p> <p>Неправильно використовує граматичні конструкції, зокрема з тих, які вивчаються, допускає 7 і більше граматичних помилок при говорінні/на письмі та 7 і більше орфографічних помилок у писемному мовленні. Не вміє розпізнавати граматичні конструкції та правильно їх тлумачити при читанні та слуханні.</p>	<p>1</p> <p>0</p>
Відповідність поставленим умовам завдання та ступінь самостійності	<p>Учень виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, зміст виконуваної роботи відповідає завданню, учень вкладається у виділений час, не звертається по допомогу однокласників чи вчителя.</p> <p>Учень або не повністю виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, або зміст виконуваної роботи не цілком відповідає завданню, або учень не зовсім вкладається у виділений час, іноді може звернутися по допомогу однокласників.</p> <p>Учень не повністю виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, зміст виконуваної роботи не цілком відповідає завданню, учень не вкладається у виділений час, часто шукає підказки в однокласників або задає питання вчителю.</p> <p>Учень не виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, зміст виконуваної роботи не відповідає завданню, учень не вкладається у виділений час, не може виконати завдання без сторонньої допомоги.</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>0</p>

Шкала відповідності балів та рівня

бали	рівень
36-31	високий
30-26	достатній
25-19	середній

18-0	низький
------	---------

Опис змісту кожного рівня сформованості знаннєвого та діяльнісного критеріїв представлений у таблиці 2.8:

Таблиця 2.8 – Рівні сформованості навичок самостійної роботи учнів першої підгрупи 11-А та 11-Б класів за знаннєвим та діяльнісним критеріями

Рівень	Змістовий вияв
Високий	<p>Учень грамотно використовує тематичні лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення у достатній кількості, вміє їх розпізнавати при читанні/слуханні, повністю розуміти зміст повідомлень з ними.</p> <p>Учень правильно використовує граматичні конструкції при виконанні самостійної роботи, не допускає граматичних помилок при говорінні або допускає 1-2 орфографічні помилки у писемному мовленні. Вміє розпізнавати граматичні конструкції та правильно їх тлумачити при читанні та слуханні.</p> <p>Учень виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, зміст виконуваної роботи відповідає завданню, учень вкладається у виділений час, не звертається по допомогу однокласників чи вчителя.</p>
Достатній	<p>Учень використовує тематичні лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення у достатній кількості, проте іноді не зовсім правильно, вміє їх розпізнавати при читанні/слуханні, переважно розуміє зміст повідомлень з ними.</p> <p>Учень переважно правильно використовує граматичні конструкції при виконанні самостійної роботи, допускає 1-4 граматичні помилки при говорінні/письмі або 2-4 орфографічні помилки у писемному мовленні. Учень переважно вміє розпізнавати граматичні конструкції та правильно їх тлумачити при читанні та слуханні.</p> <p>Учень не повністю виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, або зміст виконуваної роботи не цілком відповідає завданню, або учень не зовсім вкладається у виділений час, іноді може звернутися по допомогу однокласників.</p>
Середній	<p>Учень використовує тематичні лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення з помилками та не в достатній кількості, важко їх розпізнає при читанні/слуханні та не зовсім правильно перекладає їх, погано розуміє зміст повідомлень з ними.</p>

	<p>Учень використовує граматичні конструкції при виконанні самостійної роботи, допускає 5-6 граматичних помилок при говорінні/ письмі або 4-6 орфографічних помилок у писемному мовленні. Має труднощі з розпізнаванням граматичних конструкцій та правильним їх тлумаченням при читанні та слуханні.</p> <p>Учень не повністю виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, зміст виконуваної роботи не цілком відповідає завданню, учень не вкладається у виділений час, часто шукає підказок в однокласників або задає питання вчителю.</p>
Низький	<p>Учень мало або майже не використовує тематичні лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення або використовує їх неправильно, не вміє їх розпізнавати при читанні/слуханні та правильно перекладати їх, майже не або зовсім не розуміє зміст повідомлень з ними.</p> <p>Учень неправильно використовує граматичні конструкції при виконанні самостійної роботи, допускає більше 7 граматичних помилок при говорінні/письмі, допускає більше 7 орфографічних помилок у писемному мовленні. Не вміє розпізнавати граматичні конструкції та правильно їх тлумачити при читанні та слуханні.</p> <p>Учень не виконує інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, зміст виконуваної роботи не відповідає завданню, учень не вкладається у виділений час, не може виконати завдання без сторонньої допомоги.</p>

Результати нульового зрізу (перевірка критеріїв 2, 3) представлені у таблиці 2.9:

Таблиця 2.9 – Результати нульового зрізу для перевірки знаннєвого та діяльнісного критеріїв

Клас	Результати зрізу			
	високий	достатній	середній	низький
Експериментальна група (11-А клас)	3 (17.6%)	6 (35.3%)	6 (35.3%)	2 (11.8%)
Контрольна група (11-Б клас)	4 (23.5%)	7 (41.2%)	5 (29.4%)	1 (5.9%)

Для об'єктивності оцінювання вихідного рівня розвитку навичок самостійної роботи учнів за критеріями 2-3 було використано середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком: $K=A/N$, де А – кількість набраних балів студента, а N – максимально можлива кількість балів за виконання

завдання. При цьому виконання завдань вважається задовільним, якщо К становить не менше 0,7 (70%).

При аналізі результатів тестування, К в експериментальній групі становило 0.73, а в контрольній – 0.75, що свідчить про те, що рівень навичок самостійної роботи за критеріями 2-3 є ледь задовільними.

Загалом, максимальна кількість балів за результатами двох анкетувань та нульового зрізу становить 132 бала (48+48+36). Співвідношення балів та рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів подані у таблиці 2.10:

Таблиця 2.10 – Співвідношення балів за усіма критеріями та рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови

	Бали	рівень
	132-120	Високий
	119-100	Достатній
	99-70	Середній
	69-0	Низький
Рівень	Змістовий вияв	
Високий	<p>Учень має сформовані навчальні потреби і переконаність у значущості самостійної роботи, демонструє інтелектуальну активність, захопленість навчанням, самостійно формулює мету при пошуку необхідної навчальної інформації, планує виконання цієї роботи і обирає найбільш доцільні і ефективні дії.</p> <p>Учень грамотно використовує тематичні лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення у достатній кількості, вміє їх розпізнавати при читанні/слуханні, повністю розуміти зміст повідомлень з ними.</p> <p>Учень правильно використовує граматичні конструкції при виконанні самостійної роботи, не допускає граматичних помилок при говорінні/письмі або допускає 1-2 орфографічні помилки у писемному мовленні. Вміє розпізнавати граматичні конструкції та правильно їх тлумачити при читанні та слуханні.</p> <p>Учень виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, зміст виконуваної роботи відповідає завданню, учень вкладається у виділений час, не звертається по допомогу однокласників чи вчителя.</p>	

	<p>Учень здатний до самооцінки, самоаналізу, самокорекції, саморегуляції. Може сам визначити свої помилки, недоліки, усвідомити їх причини і проаналізувати план подальших дій для їх уникнення.</p>
Достатній	<p>В учня формується мотиваційно-ціннісне відношення до самостійної роботи, але мотивація несистемна, носить епізодичний характер. Учень переважно сам формулює мету самостійної роботи, намічає план її виконання, шукає необхідні для цього засоби і ресурси, але найчастіше орієнтується на типові ситуації і готові зразки.</p> <p>Учень використовує тематичні лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення у достатній кількості, проте іноді не зовсім правильно, вміє їх розпізнавати при читанні/слуханні, переважно розуміє зміст повідомлень з ними.</p> <p>Учень переважно правильно використовує граматичні конструкції при виконанні самостійної роботи, допускає 1-4 граматичні помилки при говорінні/письмі або 2-4 орфографічні помилки у писемному мовленні. Учень переважно вміє розпізнавати граматичні конструкції та правильно їх тлумачити при читанні та слуханні.</p> <p>Учень не повністю виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, або зміст виконуваної роботи не цілком відповідає завданню, або учень не зовсім вкладається у виділений час, може звернутися по допомогу однокласників.</p> <p>Учень частково здатний до самооцінки, самоаналізу, самокорекції, саморегуляції. Переважно може сам визначити свої помилки, недоліки, але не завжди усвідомлює їх причини і не може проаналізувати план подальших дій для їх уникнення.</p>
Середній	<p>Учень не вміє правильно вибрати з усієї сукупності дій найбільш раціональні, здатний поставити мету і націлити план виконання, але під керівництвом вчителя. Мотивація до виконання самостійної роботи низька і переважно визначається небажанням отримати погану оцінку.</p> <p>Учень використовує тематичні лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення з помилками та не в достатній кількості, важко їх розпізнає при читанні/слуханні та не зовсім правильно перекладає їх, погано розуміє зміст повідомлень з ними.</p> <p>Учень використовує граматичні конструкції при виконанні самостійної роботи, допускає 5-6 граматичних помилок при говорінні/письмі та 4-6 орфографічних помилок у писемному мовленні. Має труднощі з розпізнаванням граматичних</p>

	<p>конструкцій та правильним їх тлумаченням при читанні та слуханні.</p> <p>Учень не повністю виконує усі інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, зміст виконуваної роботи не цілком відповідає завданню, учень не вкладається у виділений час, часто шукає підказок в однокласників або задає питання вчителю.</p> <p>Учень майже не здатний до самооцінки, самоаналізу, самокорекції, саморегуляції. Може лише визначити свої помилки частково, але не може усвідомити їх причини і проаналізувати план подальших дій для їх уникнення та коригування.</p>
Початковий	<p>В учня відсутня або епізодична мотивація, яка виникає лише під впливом зовнішніх факторів. Учень не виявляє необхідної самостійності та відповідальності, не ставить перед собою мету та не окреслює план дій для виконання самостійної роботи. Сподівається на допомогу однокласників і вчителя.</p> <p>Учень мало або майже не використовує тематичні лексичні одиниці при підготовці усного та писемного мовлення або використовує їх неправильно, не вміє їх розпізнавати при читанні/слуханні та правильно перекладати їх, майже не або зовсім не розуміє зміст повідомлень з ними.</p> <p>Учень неправильно використовує граматичні конструкції при виконанні самостійної роботи, допускає більше 6 граматичних помилок при говорінні/письмі, та більше 8 орфографічних помилок у писемному мовленні. Не вміє розпізнавати граматичні конструкції та правильно їх тлумачити при читанні та слуханні.</p> <p>Учень не виконує інструкції вчителя з виконання самостійної роботи, зміст виконуваної роботи не відповідає завданню, учень не вкладається у виділений час, не може виконати завдання без сторонньої допомоги.</p> <p>Учень не володіє рефлексивними вміннями, не здатний аналізувати причини власних успіхів та невдач, планувати та коригувати професійну діяльність. Цей рівень характеризується ситуативністю, нецілеспрямованою діяльністю.</p>

Також чинно, підрахувавши загальну кількість балів учнів за самостійну роботу нульового зрізу та анкетування, нами було визначено рівень сформованості навичок самостійної роботи учнів експериментальної групи (перша підгрупа 11-А класу) та контрольної (перша підгрупа 11-Б класу). Результати представлені у таблиці 2.11:

Таблиця 2.11 – Рівень сформованості навичок самостійної роботи учнів першої підгрупи 11-А та 11-Б класів на початок експерименту

Клас	К-ть учнів	Високий рівень	Достатній рівень	Середній рівень	Низький рівень
Експериментальна група (11-А клас)	17	4 (23.5%)	7 (41.2%)	5 (29.4%)	1 (5.9%)
Контрольна група (11-Б клас)	17	5 (29.4%)	8 (47.1%)	3 (17.7%)	1 (5.9%)

2.3 Аналіз результатів експериментального дослідження

Проведене нами дослідження складалося з трьох етапів: констатувальний етап (діагностика рівня знань учнів з англійської мови; характеристика навчально-методичних матеріалів; визначення контрольної та експериментальної груп; розробка критеріїв оцінювання навичок самостійної роботи учнів тощо), формувальний етап (визначення рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів старших класів) та узагальнювальний (підсумкове тестування, тобто контрольний зріз, аналіз результатів експериментальної роботи).

Метою нашого експериментального дослідження було: 1) розробка та впровадження різних завдань для самостійної роботи учнів з англійської мови (аудиторної та домашньої; індивідуальної/парної/групової) з використанням мобільних застосунків; 2) перевірка ефективності розроблених завдань; 3) підведення підсумків за результатами практичної реалізації розроблених нами завдань.

На початковому етапі проведення нашого експериментального дослідження було організовано анкетування учнів та вчителів, за результатами якого ми оцінили те, як учні оцінюють свої навички самостійної роботи з англійської мови та як їх оцінюють вчителі. Потім було здійснено попередній зріз для виявлення рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів для перевірки знаннєвого та діяльнісного критеріїв.

Наступний етап нашої роботи передбачав власне проведення експериментально-практичного дослідження для виявлення доцільності та ефективності використання мобільних застосунків для розвитку навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.

Важливим моментом проведення дослідження стало те, що учням дозволено було використовувати мобільні телефони у навчальних цілях, зокрема завантажені застосунки. Як зазначалося раніше, запорукою успішної самостійної роботи є зацікавленість та вмотивованість учнів, тому ми намагалися підбирати застосунки, котрі б зацікавили учнів, відповідали їх інтересам і активно розвивали їх креативне мислення, але водночас цілком відповідали програмним цілям.

При виборі застосунків ми керувалися такими критеріями:

- відповідність рівню знань учнів з англійської мови;
- доступність для Android та IOS;
- безкоштовний доступ;
- відповідність лексичним/граматичним темам, які вивчалися за шкільною програмою;
- легкість у користуванні та зрозумілість;
- освітня зорієнтованість, а не розважальна.

Саме ці фактори стали ключовими при виборі нами мобільних застосунків, які використовувалися для організації аудиторної та домашньої самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови.

Перед початком експерименту ми ознайомили учнів з роботою кожного застосунку, переконалися, що у них не було проблем з їх встановленням, що кожен мав доступ до Інтернету та смартфон. Учням було пояснено, що з собою потрібно мати зарядний пристрій і навушники, оскільки іноді учням будуть запропоновані завдання на аудіювання. Експеримент проходив під час вивчення учнями 11-х класів програмних лексичних тем “Sports and Leisure” та “Food and Eating”, а також граматичних тем Perfect Tenses та Gerund/Infinitive. Учням були запропоновані завдання для самостійної роботи з використанням застосунків.

Вважаємо за доцільне коротко описати роботу з ними. Більш наочна їх демонстрація представлена у Додатку Г.

Youtube

Тема «Sports and Leisure»

❖ Для самостійної роботи у класі: Учні переглядають відео “Sports in Britain” Part 5 (<https://www.youtube.com/watch?v=J8quJiYJQso>) та самостійно мають виписати 10 видів спорту, популярних у Великій Британії. Також вони самостійно мають поєднати подані географічні назви з видом спорту: Wembley, Wimbledon, St. Andrew’s, Henley, Lord’s, Pennine Way, Manchester.

❖ Для домашньої роботи: Учні вдома переглядають відео “The ancient origins of the Olympics” (<https://www.youtube.com/watch?v=VdHHus8IgYA>) і складають 5 питань до відео.

Blogger Plus

Вчитель створює блог у додатку і раз в тиждень робить допис у ньому на тему, що вивчається. У нашому випадку це було зроблено для двох тем. Завдання учнів – написати комент як реакцію на допис вчителя в обсязі 2-3 речень. При цьому вчитель перевіряє граматичну правильність написання допису та лексичну наповненість. Завдання перевіряється як письмо.

Дописи вчителя на тему “Sports and Lesire”

It is dangerous for your health to go in for professional sport.

Hey, what is the strangest sport you have ever heard of?

How to make sport freaks out of coach potatoes?

Дописи вчителя на тему “Food and Eating”

Are you ready to refuse from intaking fast food?

What can you cook from a scratch?

Did you hear? Sometime scientists will create a pill instead of all the food. You get up, take the pill and you are ready to work the whole day without hunger!!!

Kahoot!

Тема “Sports and Leisure Time”

Застосунок використовувався для створення квізу для учнів до тексту “The history of summer games”, який діти читали самостійно, а потім самостійно виконували квіз.

Тема “Food and Eating”

Після читання тексту “Celebrate national ice cream day” учні отримали домашнє завдання у парах – створити квіз у застосунку для перевірки розуміння змісту тексту.

LearnEnglish Podcasts (British Council)

Тема “Food and Eating”

У класі учні прослуховували подкаст “British Food in 2021” та самостійно у застосунку мали виконати завдання True/False. Також отримали завдання – підготувати переказ подкасту у вигляді п’яти речень.

Тема “Sports and Leisure”

Домашнє завдання: учні мали вдома прослухати подкаст “International Yoga Day”, виконати завдання True/False, письмово висловити свою думку з приводу того чи йога є спортом чи дозвіллям. Завдання надсилалися для перевірки вчителем у спеціально створену Viber групу.

Quizlet

Тема “Food and Eating”

Учні використовували застосунок для завчання слів до теми з використання флешкарток, для тренування правильності їх написання, для підбору картинки до слова, слова та його перекладу, для виконання тесту на перевірку знання лексики.

Learn English with TED Talks (Education)

Теми “Food and Eating” та “Sports and Leisure”

Використовувався застосунок для самостійної домашньої роботи учнів. Учні мали прослухати вдома два виступи “Which type of milk is best for you” та “What ping-pong taught me about life”. Вони мали виписати на наступний урок 5

тематичних виразів або слів, підготувати питання або твердження Вірно/Невірно.

Johnny Grammar's Word Challenge

Теми “Gerund/Infinitive”, “Perfect Tenses”

Застосунок використовувався у класі вчителем для забезпечення індивідуалізації/диференціації навчання. Коли учні справлялися з попереднім завданням швидше, вони відкривали застосунок і виконували граматичний тест, який давав вчитель на тему, що вивчалася (Герундій/Інфінітив) або попередню (Perfect Tenses). Для перевірки вчитель просто проходив класом та дивився на набрану кількість балів та допущені помилки, які потім аналізувалися разом у класі.

Story Dice – Storytelling

Теми “Food and Eating” та “Sports and Leisure”

Використовувався для індивідуальної, парної та групової самостійної роботи. Учні відкривали застосунок, викидали 10 кубиків, на яких з'являвся набір картинок. Завдання учнів полягало у складанні зв'язної розповіді на тему, що вивчалася. Історія мала включати всі картинки (слова), навіть якщо вони не мали відношення до теми.

Instagram

Теми “Food and Eating” та “Sports and Leisure”

Використовувався застосунок в основному для мовленнєвої розминки. Учні на початку заняття мали відкрити застосунок, знайти картинку про незвичний спорт, ідеальне дозвілля, здорове харчування, заклад харчування тощо, підготувати розповідь про неї у кількох реченнях, продемонструвати картинку класу та розповісти щось про неї.

Socrative

Теми “Food and Eating” та “Sports and Leisure”, “Gerund/Infinitive”, “Perfect Tenses”

Застосунок встановлюється окремо для вчителя та учнів. Вони синхронізовані. Тобто вчитель створює там групу і під'єднує всіх учнів. Учні в себе на телефоні вводять код доступу і мають можливість виконувати тести, результати яких вчитель бачить у своєму застосунку. Тести створювалися на лексичні та граматичні теми, що вивчалися у форматі множинного вибору, вірно/невірно та відкритої відповіді.

MyWordBook

Теми “Food and Eating” та “Sports and Leisure”

Учні використовували застосунок для створення тематичного словника, у який вони добавляли всі слова, що вивчалися. Словник відразу висвітлює їх вимову, яку можна прослухати, визначення англійською мовою та сталі вирази й фразові дієслова з поданим словом. Таким чином, учні завжди мали у телефоні власний словник, за яким могли готуватися до словникових диктантів. У кінці вивчення теми словник оцінювався як проектна робота.

Send a Crossword

Теми “Food and Eating” та “Sports and Leisure”

Застосунок використовувався для розв'язання кросвордів на лексичні теми, що вивчалися. Також використовувався для домашньої роботи, коли учні самі мали створити кросворди для їх виконання іншими однокласниками. Учні обмінювалися кросвордами у класі. Вчитель же перевіряв правильність формулювання речень та рівень лексичної новизни.

Усі розроблені нами завдання були спрямовані на те, щоб стимулювати креативне мислення учнів, розвивати їх лексичну і граматичну грамотність, підвищувати рівень засвоєння програмного матеріалу, навчити їх працювати як індивідуально, так і в команді, але при цьому самостійно. Результати заключного опитування підтвердили доцільність методичного використання мобільних застосунків для розвитку навичок самостійної роботи учнів з англійської мови.

На завершення експериментального дослідження нами було проведене заключне анкетування учнів та вчителів для перевірки мотиваційного та рефлексійного критеріїв, яке не відрізнялося від початкового анкетування.

Максимальна кількість набраних балів могла становити 48 балів (16 питань) за анкетування учнів та 48 балів за анкетування вчителів. У таблиці 2.12 представлено результати початкового та заключного анкетування:

Таблиця 2.12 – Порівняльний аналіз результатів початкового та заключного анкетування (мотиваційний та рефлексійний критерії)

Клас	Початкове анкетування				Заключне анкетування			
	високий	достатній	середній	низький	високий	достатній	середній	низький
Експериментальна група (11-А клас)	3	7	5	2	5	8	4	0
Контрольна група (11-Б клас)	4	8	4	1	4	8	4	1

Результати заключного анкетування свідчать, що показники контрольної групи не змінилися, а учні експериментальної групи стали більш вмотивовані до виконання самостійної роботи, зацікавлені у виконанні завдань, менше звертаються по допомогу однокласників та вчителя, звертають увагу на свої помилки, аналізують їх. Про це ж свідчать і результати анкетування учителів.

Наприкінці нашого експериментального дослідження також було проведено контрольний зріз (Додаток Д) для перевірки знаннєвого та діяльнісного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів з англійської мови. На момент проведення контрольного зрізу учні закінчували вивчення теми «Food and Eating», тому завдання для контрольного зрізу будувалися переважно на використанні цієї тематичної лексики, а граматику перевірялася у контексті. Тестування включало:

1. Слухання (фронтальна самостійна робота), яке передбачало перевірку розуміння змісту запису у формі завдань «Вірно/невірно» та відповідей на питання (максимальна кількість балів – 9).

2. Читання (групова форма самостійної роботи), яка полягала у тому, що клас ділився на групи по 5 учнів, і кожному учневі однієї групи давався окремий текст з виділеними лексичними одиницями. Кожен учень мав ознайомитися зі своїм текстом (читання 7 хв) і перекласти виділені лексичні одиниці (пошук у словнику – 3 хв). Далі учні ховали свої тексти і кожна група

отримувала бланк з питаннями до різних текстів та переліком лексичних одиниць, які треба було знати і вміти перекласти українською. Учні разом заповнювали бланк інформацією, яку знав лише один з них у групі. Спілкуватися можна лише англійською (максимальна кількість балів – 9).

3. Письмо у формі неформального листа другу (індивідуальна самостійна робота) на тему: “I am considering changing my eating habits and starting eating healthy food. Wouldn’t you like to join me in my effort?” Максимальна кількість балів – 9.

4. Говоріння на задану тему (парна самостійна робота) – скласти діалог на одну з запропонованих тем: “Tomorrow my parents are coming back from their business trip. I want to make them a surprise and cook special dinner for them. Do you have any ideas of what I could cook?”, “What do you think about vegetarianism? Perhaps, we should try to refuse from eating meat?”, “Do you prefer eating at home or eating out?” (максимальна кількість балів – 9).

Критерії оцінювання контрольного зрізу були такі ж, як і при нульовому зрізі. Максимальна кількість балів – 36 (9+9+9+9).

Результати контрольного зрізу учнів представлені в таблиці нижче. Вони дають можливість прослідкувати, на якому рівні були сформовані навички самостійної роботи учнів експериментальної групи (11-А клас) та контрольної (11-Б клас) після експерименту (Табл.2.13).

Таблиця 2.13 – Порівняльний аналіз результатів нульового та контрольного зрізів (знанневий та діяльнісний критерії)

Клас	Нульовий зріз				Контрольний зріз			
	високий	достатній	середній	низький	високий	достатній	середній	низький
Експериментальна група (11-А клас)	3	6	6	2	5	8	4	0
Контрольна група (11-Б клас)	4	7	5	1	4	7	5	1

Для визначення рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів за усіма критеріями, нами були додані бали за анкетування учнів, анкетування

вчителів та контрольний зріз. Максимальна кількість балів – $48+48+36 = 132$ бала. Шкала відповідності балів та рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови виглядає так:

бали	рівень
132-120	високий
119-100	достатній
99-70	середній
69-0	низький

У таблиці 2.14 представлено рівень сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів (перевірка усіх критеріїв) на завершення експерименту

Клас	К-ть учнів	Високий рівень	Достатній рівень	Середній	Низький рівень
Експериментальна група (11-А клас)	17	6 (35.3%)	9 (53%)	2 (11.8%)	0
Контрольна група (11-Б клас)	17	5 (29.4%)	8 (47.1%)	3 (17.7%)	1 (5.9%)

Порівняльний аналіз результатів експерименту щодо розвитку навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови подано у Табл.2.15:

Таблиця 2.15 – Порівняльний аналіз результатів експерименту щодо розвитку навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови

Рівень	КГ				ЕГ			
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Початок експерименту		Кінець експерименту	
	абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	5	29.4	5	29.4	4	23.5	6	35.3
Достатній	8	47.1	8	47.1	7	41.2	9	53
Середній	3	17.7	3	17.7	5	29.4	2	11.8
Низький	1	5.9	1	5.9	1	5.9	-	-
Всього	17	100	17	100	17	100	17	100

Для об'єктивності оцінювання рівня сформованості навичок самостійної роботи учнів було використано середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком:

$K=A/N$, де A – кількість правильних відповідей, а N – максимально можлива кількість балів за виконання завдання.

Середній бал на початку експерименту у контрольній групі – 101 бал. На кінець експерименту – 101 бал.

Середній бал у експериментальній групі на початку експерименту – 97.8 балів. На кінець експерименту – 112 балів.

Приріст в експериментальній групі становив 14.2 бала, що становить 10.6 %, а у контрольній групі приросту не було. Порівняльні дані представлені у табл.2.16:

Таблиця 2.16 – Порівняльний аналіз середніх показників експериментальної та контрольної груп на початку та у кінці експерименту

Група	На початку експерименту		Наприкінці експерименту		Приріст	
	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості
ЕГ	97.8	0,74	112	0,85	14.2	0,11
КГ	101	0,77	101	0,77	0	0

Отже, результати нашого експериментально-практичного дослідження продемонстрували, що завдяки використанню мобільних застосунків для організації самостійної роботи учнів 11-х класів, рівень їх навичок з самостійної роботи значно зріс. Навички самостійної роботи учнів контрольної групи, котра не брала участі у експерименті, залишилися на тому ж рівні, а в експериментальній групі покращилися на 10,6 %. На основі проаналізованих даних можна зробити такі висновки: проведене нами дослідження підтвердило наше припущення стосовно доцільності використання мобільних застосунків для розвитку навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови, адже на початку експерименту успішність учнів експериментальної групи була нижчою порівняно з контрольною, а на завершення експерименту – значно вищою.

2.4 Методичні рекомендації щодо використання мобільних застосунків для організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови

У результаті нашого дослідження нами було окреслено загальні рекомендації щодо ефективної організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови з використанням мобільних застосунків:

1. Використання мобільних пристроїв на уроці повинно бути обговорено з батьками, оскільки деякі з них можуть не погодитися з такою методикою або відмовитися давати дорогий смартфон дитині в школу, пояснюючи це тим, що учень може втратити його. Також варто враховувати матеріальне становище батьків, яким виявиться не по кишені мобільний пристрій. В такому випадку, слід забезпечити мобільними технологіями учня хоча б в межах класу. Важливо відзначити, що з батьками слід провести батьківські збори, на яких потрібно пояснити, як убезпечити мобільний пристрій дитини від вірусів, неналежного контенту і на яких умовах дитина буде виконувати завдання, дані вчителем, на мобільних пристроях.

2. Вчителям потрібно бути готовими до величезної організаційної роботи, тобто пояснення, як працювати з тим чи іншим застосунком, оскільки кожен відрізняється своїми особливостями використання. Також потрібно вирішити, в якій формі буде проходити організаційна робота: чи буде цьому присвячений звичайний урок або виділена класна година, чи буде підготовка проходити поступово або всі аспекти будуть пояснені відразу. Під час підготовки учнів до роботи з мобільними пристроями на уроці, слід починати із загального знайомства з пристроєм, тобто перевірки учнів на електронну грамотність, а потім поступово переходити на практичні аспекти використання, тобто безпосереднє користування сервісами та застосунками.

3. Вчителям потрібно обговорити з учнями конкретні цілі використання мобільних застосунків – наприклад, засвоєння теми, підвищення рівня мови в цілому тощо. Загалом, цілепокладання має бути невід'ємною частиною планування уроку. Це підштовхне їх до саморозвитку і дасть установку

на мету, до якої потрібно прагнути. Обов'язково потрібно наголосити на тому, що мобільні пристрої та застосунки на уроці використовуються не у розважальних та ігрових, а освітніх цілях.

4. Вчителі повинні бути технічно компетентними і володіти знаннями щодо технічних властивостей мобільних пристроїв та їх використання. Це обумовлено тим, що в учнів можуть виникнути проблеми з використанням мобільних пристроїв, і вчитель повинен вміти усунути проблему в найкоротші терміни, не порушуючи навчальний процес. Також це необхідно для оперативного використання можливостей мобільних пристроїв, наприклад для переходу з мобільного застосунку в браузер. Щоб не відставати від технічного прогресу, викладачі можуть дивитися в Інтернеті навчальні відео, попросити допомоги у більш досвідчених викладачів (наприклад, у вчителів інформатики) або пройти курси електронної грамотності. Отримані навички стануть у пригоді як для розробки завдань для учнів, так і для проведення занять з використанням мобільних пристроїв.

5. З боку освітньої установи повинні бути забезпечені всі необхідні умови для застосування мобільних пристроїв:

- точка бездротового доступу до Інтернету, чия пропускна здатність дозволяє з'єднувати близько 30 пристроїв;
- забезпечення безпеки даних учнів, тобто обмеження доступу до деяких ресурсів, що не відносяться до освітніх або дозволених вчителем;
- організація місць, де учні зможуть зарядити свої мобільні пристрої;
- наявність декількох вільних мобільних пристроїв, на випадок, якщо в учнів не виявиться своїх.

6. При виборі застосунків і матеріалів, з якими будуть працювати учні, варто враховувати, що не завжди корисні застосунки бувають безкоштовними. Існують «демо-версії» або пробні версії готових застосунків, які обмежені в функціоналі. Щоб придбати повну версію, доведеться заплатити за неї, що іноді не по кишені. Окрім того, щоб знайти дійсно корисний та підходящий для навчання застосунок, доведеться завантажувати, досліджувати функціонал

кожного і видаляти, якщо він не підійшов, що може займати багато часу у вчителя.

7. Вчитель має враховувати низку критеріїв для відбору мобільних застосунків для вивчення англійської мови у старшій школі та для організації самостійної роботи учнів зокрема:

- наявність їх для операційних систем IOS та Android;
- безкоштовний доступ;
- легкість користування;
- відповідність змісту (лексичного та граматичного) тематичному плануванню з англійської мови;
- відповідність рівню володіння мовою;
- можливості використання для самостійної роботи.

8. Вчитель має допомогти учням знайти саме ті застосунки, які відповідають їх особистому стилю навчання, які є для них ефективними. Такий підхід спрямований не на те, що вивчати, а як. Відомо, що учні запам'ятовують матеріал по-різному. Візуалам ефективно дається матеріал з зображеннями і графіками, аудіалам – записи програм, усна інформація і так далі. Вчитель відповідно до потреб учня може дати рекомендації як правильно відібрати матеріали для самостійної роботи і як працювати з матеріалом так, щоб він запам'ятався. Також вчитель може створювати пам'ятки в допомогу учням, подивившись які вони успішно виконуватимуть завдання. Це забезпечує індивідуалізацію та диференціацію навчання.

9. Одним з важливих аспектів є мотивування учня. На перших порах не обійтися без зовнішньої мотивації – вчитель має викликати інтерес учнів до використання мобільних застосунків, поки вони не почнуть бути мотивованими зсередини. Також важливо відзначити, що вчителю доведеться докласти чимало зусиль для того, щоб зацікавити учнів використовувати мобільні пристрої як засіб навчання, а не розваги.

10. Необхідним є врахування методичних вимог до розробки завдань для самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови. Завдання, перш за

все, повинно бути чітко сформульованим, лаконічним та зрозумілим для учнів. Також варто брати до уваги зміну ритму роботи і ритму виконання вправ; необхідність формулювання завдань, пов'язаних з пошуком, оцінкою і аналізом конкретної ситуації; співвідношення змісту та форми завдань, а також різні типи завдань в умовах високого ритму роботи. Елемент новизни має бути суттєвим принципом під час розробки завдань і реалізовуватися завдяки підбору автентичних навчальних матеріалів, котрі не опрацьовувалися учнями раніше і містять інформацію про події реального життя, щось нове. Не менш важливим є пошук матеріалів, які були б цікавими, оскільки саме такі завдання стимулюють увагу учнів та залучають їх до роботи. Ще однією важливою вимогою до завдань є пізнавальна спрямованість, адже процес вивчення іноземної мови пов'язаний з пізнавальними процесами та передбачає розвиток кругозору учнів старшої вікової категорії. Також важливим критерієм при виборі застосунків є відповідність їх змісту навчальній програмі з англійської мови, зокрема щодо тематичної лексики та граматичних тем.

ВИСНОВКИ

У результаті виконаного дослідження було сформульовано такі висновки:

1. Узагальнення понять «самостійна робота» у науково-педагогічній літературі дають змогу трактувати її як специфічний вид організованої навчально-пізнавальної діяльності учня, яка виконується без безпосередньої участі вчителя, але спрямована на виконання поставленої ним дидактичної мети в спеціально відведений для цього час, для пошуку знань, їх осмислення, закріплення, узагальнення та систематизацію з метою формування самостійності учнів, а також розвитку їх знань, вмінь і навичок. Якісно організована самостійна діяльність учнів сприяє оволодінню ними глибокими й міцними знаннями, активізації розумової діяльності, розвитку пізнавальних здібностей, викликає позитивне ставлення до навчання.

Проаналізовано функції самостійної роботи: розвивальна, навчальна, виховна, контролююча, діагностична, прогностична, стимулююча. Визначено принципи управління самостійною роботою учнів та умови її ефективності, а також три рівня самостійності учнів, які можуть бути сформовані у результаті самостійної роботи. Окреслено рівні самостійної роботи та принципи її організації.

Розглянуто методичні засади організації самостійної роботи учнів з англійської мови: 1) усвідомлення мети виконуваної діяльності, кожного конкретного завдання; 2) знання самої процедури виконання завдання; 3) вміння користуватися для виконання завдання відповідними засобами навчання. Розглянуто класифікацію самостійних робіт з англійської мови за різними ознаками: за дидактичною метою, за характером навчальної діяльності, за ланками навчального процесу, за ступенем самостійності й творчості. Охарактеризовано практичні форми самостійної роботи з англійської мови (робота з книгою; вправи; перевірочні самостійні роботи; доповіді; заучування певної інформації; робота з аудіовізуальними засобами; дослідницька і пошукова діяльність; тестування і самотестування тощо).

2. Визначено основні переваги використання інформаційних технологій для організації самостійної роботи учнів з англійської мови (розвиток мовних навичок і професійно значущих компетенцій; збільшення ефективності роботи пам'яті; розвиток соціальних і психологічних якостей учнів; підвищений інтерес і більш емоційне ставлення учнів до навчання; здійснення синхронного і асинхронного навчання тощо) та недоліки (одностороння форма комунікації; умови для пасивності учнів; неможливість спрогнозувати фонетичну, граматичну, стилістичну або смислову помилку учнів; неприпустиме збільшення обсягу навчальної інформації на заняттях тощо). Обґрунтовано, що саме учні старших класів є цільовою аудиторією для використання мобільних застосунків з метою організації самостійної роботи з англійської мови через сформованість їх як особистостей в плані розумового та психологічного розвитку; вони є достатньо компетентними в плані інформаційної та мовної компетентностей для ефективної роботи з мобільними застосунками; забезпечені смартфонами, які дозволяють працювати з мобільними застосунками; є більш відповідальними та вмотивованими до навчання. Окрім того, чимало навчальних мобільних застосунків передбачають не лише виконання готових завдань, а й створення власних (творча проектна робота), що вимагає належного рівня підготовки.

3. Окреслено критерії відбору мобільних застосунків для вивчення англійської мови у старшій школі та для організації самостійної роботи учнів: наявність застосунків для IOS та Android; безкоштовний доступ; легкість користування; відповідність змісту (лексичного та граматичного) тематичному плануванню з англійської мови; відповідність рівню володіння мовою; можливості використання для самостійної роботи. На основі критеріїв було обрано мобільні застосунки, які можуть використовуватися у аудиторній і позааудиторній самостійній роботі учнів старших класів: Quizlet, Kahoot, English with TED Talks (Education), Blogger.com, Storydice, Instagram, Socrative, Johnny Grammar, MyWordBook, Youtube, Learn English Podcast, Send A Crossword. Кожен з них може бути використаний для розвитку певного виду мовленнєвої діяльності та спрямований на розвиток лексичних і/або граматичних навичок.

4. Експериментальна робота була спрямована на перевірку доцільності та ефективності використання мобільних застосунків для активізації навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови. Було визначено критерії сформованості навичок самостійної роботи: особистісно-мотиваційний; знаннєвий (використання тематичної лексики та граматична правильність виконання завдань); діяльнісний (відповідність поставленим умовам виконання завдання та ступінь самостійності); рефлексійний. Було проведено попереднє анкетування для оцінки мотиваційного та рефлексійного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів та нульовий контрольний зріз для оцінювання знаннєвого та діяльнісного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів старших класів. Далі було впроваджено у навчальний процес завдання для розвитку навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з використанням мобільних застосунків та проведено заключне анкетування для перевірки мотиваційного та рефлексійного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів та контрольний зріз для оцінювання знаннєвого та діяльнісного критеріїв. В кінці експерименту було підведено підсумки на основі аналізу отриманих результатів, які продемонстрували, що навички самостійної роботи учнів контрольної групи, котра не брала участі у експерименті, залишилися на тому ж рівні, а в експериментальній групі покращилися на 10,6 %.

5. Сформульовано рекомендації щодо якісної організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови з використанням мобільних застосунків: обговорення суті і необхідності такої роботи з батьками та дітьми; технічна грамотність вчителів; забезпечення умов для безперебійної роботи мобільних пристроїв та інтернету; відповідність застосунків окресленим критеріям відбору; обов'язкове визначення цілі виконання завдання з мобільним застосунком; мотивування і заохочення учнів; індивідуалізація та диференціація навчання; дотримання методичних вимог до складання завдань для учнів старшої школи.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Авраменко А. П., Шевченко В. Н. Мобильные приложения как инструмент геймификации языкового образование / А. П. Авраменко, В. Н. Шевченко // Вестник МГОУ. Серия: Педагогика. – 2017. – No 4. – С. 64–71.
2. Акай О. М, Завгородняя Г. С., Царевская И. В. Роль интернет-технологий в современной концепции обучения иностранному языку // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – No 5. – С. 23 – 24.
3. Биков В. Ю. Мобільний простір і мобільно орієнтоване середовище інтернет-користувача: особливості модельного подання та освітнього застосування / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – № 17. – С. 9–37.
4. Білоус В. Мобільні навчальні додатки в сучасній освіті / В. Білоус // Освітологічний дискурс. – 2018. – No 1–2. – С. 20–21.
5. Буряк В. К. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра / В. К. Буряк // Рідна школа. – 2001. – No 9. – С. 49–51.
6. Варшавская С. В. Использование мобильных справочных приложений для оптимизации процесса обучения английскому языку / С. В. Варшавская // Новые технологии в обучении иностранным языкам. – 2015. – №5. – С. 97–103.
7. Використання інтернет-ресурсів у викладанні іноземних мов [Електронний ресурс] – 2019. – Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=8492&chapter=1> (дата звернення 13.02.2021).
8. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов: Навч. посіб. - 2-ге вид., перероб. і доп. / О. І. Вишневський. – К. : Знання, 2011. – 206 с.
9. Вудьфович Е. В. Роль мобільного обучения в оптимизации преподавания иностранных языков / Е. В. Вудьфович // Известия ВГПУ. – 2014. – No 6 (91). – С. 161–164.

10. Гайда В. Я. Суть самоосвітньої компетентності учнів закладів середньої освіти / В. Я. Гайда // Стратегії інноваційного розвитку природничих дисциплін: досвід, проблеми та перспективи: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 21 березня 2019 р.) / гол. ред. колегії Н.А. Калініченко; ЦДПУ. – Кропивницький, 2019. – С. 23 –25.

11. Голубева Т. И., Репина С. О. Применение информационных технологий в обучении иностранному языку / Т. И. Голубева, С. О. Репина. – Оренбург : ГОУ ОГУ, 2004. – 167 с.

12. Гуревич Р. С. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі (з досвіду роботи експериментального педагогічного майданчика у ВПУ №4 м. Вінниці): для педагогічних працівників ПТНЗ, ВНЗ і слухачів навчальних закладів та установ післядипломної освіти / Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Бадюк, Ю. В., Шевченко Л. С. – Вінниця : ТОВ «Діло», 2006. – 296 с.

13. Гуревич Р. С. Мобільне навчання – нова технологія професійної освіти XXI століття / Р. С. Гуревич // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2012. – № 20. – С. 113–119.

14. Демченко О. Реалізація основних підходів, методів та форм організації самостійної роботи у сучасній педагогічній практиці / О. Демченко // Рідна школа. – 2006. – № 7. – С. 19–22.

15. Державний стандарт базової середньої освіти [Електронний ресурс] – 2019. – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення 18.09.2021).

16. Долинський Є. В. Інформаційно-комунікаційні технології в організації самостійної роботи на уроках іноземної мови / Є. В. Долинський // Освітологічний дискурс, 2015, No 2 (10). – С. 101 – 108.

17. Еремін Ю. В, Крылова Е. А. Использование мобильных технологий в самостоятельной работе студентов по иностранному языку в неязыковом вузе // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. – 2014. – No 167. – С. 158–166.

18. Кадемія М. Ю. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу: навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. В. Ткаченко, Л.С. Шевченко. – Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2009. – 186 с.
19. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: Словник-глосарій / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. Є. Рак. – Львів : СПОЛОМ, 2011. – 136 с.
20. Капранчикова К. В. Мобильные технологии в обучении иностранному языку студентов нелингвистических направлений подготовки / К. В. Капранчикова // Язык и культура. – 2014. – № 1. – С. 84–94.
21. Клименко М. В, Слепцова Л. А. Мобильное обучение в практике преподавания иностранного языка в вузе // Вестник ЧГПУ им. И. Я. Яковлева. – 2016. – № 4 (92). – С. 118–126.
22. Коваленко Ю. А. Використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов / Ю. А. Коваленко // Іноземні мови – 1999. – № 4. – С. 37–42.
23. Красуля А. В., Шумило А. О. Застосування мобільних технологій з метою розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів при вивченні англійської мови // Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць. Серія «Філологія». – ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав (Київська обл.) : Домбровська Я. М. – 2020. – Вип. 32. – С. 49–59.
24. Марчук Л. Б. Самостійна робота як метод урізноманітнення навчальної діяльності учнів / Л. Б. Марчук // Рідна школа. – 2000. – № 4. – С. 84–88.
25. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.

26. Мобільні технології в школі: посіб. для вчителів / І. А. Патрушева, О. М. Гера, Н. В. Діденко, Л. А. Павлюк, О. Л. Сафроненко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. – 175 с.
27. Натальченко А. Г. Інноваційні технології навчання на уроках англійської мови в умовах модернізації середньої освіти // Матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції: Сучасні комунікативні методи навчання англійської мови [Електронний ресурс]. – Житомир, 2014. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/1191> (дата звернення 16.05.2021).
28. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 1999. – 269 с.
29. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник / С. Ю. Ніколаєва. – Київ : Ленвіт, 2008. – 285 с.
30. Нільсон О. А. Теорія і практика самостійної роботи учнів / О. А. Нільсон. – К. : Валгус Таллінні. – 1996. – 280 с.
31. Новосельцева Н. В. Мобильные технологии в организации самостоятельной работы по иностранному языку в неязыковом вузе / Н. В. Новосельцева // Вестник БГУ. – 2017. – № 1. – С. 172–179.
32. Обухова Н. Сучасні інформаційні технології / Н. Обухова // Відкритий урок. – 2011. – № 2. – С. 22–23.
33. Омарова С. К. Характеристика и дидактических потенциал мобильно-цифровых технологий обучения иностранным языкам / С. К. Омарова // Вестник ТГПУ. – 2018. – № 1 (190). – С. 52–58.
34. Освітній портал™ – освіта в Україні, освіта за кордоном [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua> (дата звернення 17.05.2021).
35. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / Олена Миколаївна Пехота, Алевтина Зосимівна Кіктенко, Ольга Миколаївна

Любарська та ін.; За ред. Олени Миколаївни Пехоти. – К. : А. С. К., 2003. – 255 с.

36. Остапйовська І. І. Сучасні інформаційні технології навчання: Опорні конспекти лекцій / Ірина Остапйовська. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. – 56 с.

37. Панюкова С. В. Использование информационных и коммуникационных технологий в образовании: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / С. В. Панюкова – М. : Издательский центр «Академия», 2010. – 224 с.

38. Пащенко О. И. Информационные технологии в образовании: Учебно-методическое пособие / О. И. Пащенко – Нижневартовск : Изд-во Нижневарт. гос. ун-та, 2013. – 227 с.

39. Пищик О. Інформаційно-комп'ютерні технології та сучасний урок / О. Пищик // Відкритий урок. – 2010. – № 3. – С. 26–30.

40. Полат Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина. – М. : Издат. Центр «Академия», 2007. – 368 с.

41. Попіль І. Ф. Шляхи підвищення ефективності та якості уроку англійської мови / І. Ф. Попіль. – К., 2009. – С. 28–42.

42. Сахневич І. Умови ефективної організації самостійної роботи із вивчення іноземної мови майбутніми технічними перекладачами в позааудиторний час / І. Сахневич // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 48–55.

43. Сысоев П. В., Евстигнев М. Н. Создание авторских учебных Интернет-ресурсов по иностранному языку / П. В. Сысоев, М. Н. Евстигнев [Электронный ресурс] // Интернет-журнал «Эйдос». – 2008. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2008/0516-4.htm>. (дата звернення: 24.10.21).

44. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції [Електронний ресурс] // Іноземні мови. – Київ : Ленвіт, 2010. –

Вип. 4. – С. 16–23. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuiv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuiv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/im_2010_4_4.pdf. (дата звернення: 14.09.21).

45. Солдатенко М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності: монографія / М. М. Солдатенко. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – 198 с.

46. Стрикун О. С. Навчання іноземній мові шляхом використання мультимедійних технологій [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/> (дата звернення: 06.10.2021)

47. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; За ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.

48. Ally M. Mobile learning: From research to practice to impact education / M. Ally // Learn. Teach. High. Educ. Gulf Perspect. – 2013. – №10. – P. 1–10.

49. Attewell J., Traxler J., Riordan B., Dennett C. Towards sustainable large-scale implementation of mobile learning: a mobile learning network (MoLeNET). In the bridge from text to context // Conference materials mLearn. – 2008. – P. 28–35.

50. Bansal T., Joshi D. A study of students' experiences of mobile learning // Global Journal of Human Social Science. – 2014. – №14(4). – P. 40–47.

51. Beatty K. Teaching and Researching Computer Assisted Language Learning / K. Beatty // New York : Longman, 2003. – P. 93–113.

52. Clark M. The Use of Technology to Support Vocabulary Development of English Language Learners [Electronic resource] // St. John Fisher College: Fisher Digital Publications. – 2013. – 84 p. – Access mode: https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1239&context=education_ETD_masters. (date of address: 13.04.20).

53. Elaish M., Shuib L., Ghani N., Yadegaridehkordi E., Alaa M. Mobile Learning for English Language Acquisition: Taxonomy, Challenges, and Recommendations. – IEEE Access. – 2017. – P. 1–11.

54. Faille M., Morrison K. Rise of the Mobile Phone [Electronic resource] // National Post. – 5 April 2013. – Access mode: <http://news.nationalpost.com/2013/04/05/graphic-rise-of-the-mobile-phone/> (date of address: 20 August 2021).

55. Horbatiuk L., Kravchenko N., Lypych V. et al. Use of Mobile Applications for Foreign Language Lexical Competence Formation [Electronic Resource] // Journal of History Culture and Art Research. – Vol. 8. – No. 3. – September 2019. – P. 113–124. – Access mode: https://www.researchgate.net/publication/336209006_Use_of_Mobile_Applications_for_Foreign_Language_Lexical_Competence_Formation (date of address: 04.10.21).

56. Innovations in learning technologies for English language teaching / ed. by Gary Motteram [Electronic resource]. – London : British Council, 2013. – 201 p. – Access mode: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/C607%20Information%20and%20Communication_WEB%20ONLY_FINAL.pdf. (date of address: 27.03.20).

57. Jacob S. M., Issac B. The Mobile Devices and its Mobile Learning Usage Analysis // 2008 International MultiConference of Engineers and Computer Scientists. – Hong Kong, 2008. – Vol I. – P. 19–21.

58. Jarvis H. A., Achilleos M. From computer assisted language learning (CALL) to mobile assisted language use. – Tesl-Ej. – 2013. – №16 (4). – P. 1–18.

59. Kukulska-Hulme A., Norris L., Donohue J. Mobile pedagogy for English language teaching: a guide for teachers [Electronic resource] // The Open University ELT Research Papers. – London : British Council, 2015. – 46 p. – Access mode: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/E485%20Mobile%20pedagogy%20for%20ELT_v6.pdf. (date of address: 02.07.21).

60. Language Mobile Apps – Advantages and disadvantages of learning a new language via Mobile App [Electronic resource]. – 2020. – Access mode: <https://specialistlanguagecourses.com/advantages-disadvantages-learning-new-language-via-mobile-app/>. (date of address: 12.09.21).

61. Majeed Adnan. Mobile Learning and Education / Adnan Majeed // I-manager's Journal on Communication Engineering and Systems. – 2015. – № 4. – P. 30–37.
62. Mathew N. G. The Impact of Mobile Phones on English Language Learning: Perceptions of EFL Undergraduates [Electronic resource] // Journal of Language Teaching and Research. – 2016. – Vol. 7. – No. 2. – P. 264–272. – Access mode:<http://www.academypublication.com/ojs/index.php/jltr/article/view/jltr0702264272>. (date of address: 02.10.21).
63. Mike D. Internet in the schools: A literacy perspective / D. Mike // Journal of Adolescent and Adult Literacy. – 1996. – 40 (1). – P. 1–13.
64. Motiwalla L. F. Mobile learning: A framework and evaluation / L. Motiwalla // Computer Education. – 2007. – №49. – P. 581–596.
65. Park Y. A pedagogical framework for mobile learning: Categorizing educational applications of mobile technologies into four types / Y. Park // The International Review of Research in Open and Distributed Learning. – 2011. – №12. – P. 78.
66. Rees H., Noyes J. M. Mobile telephones, computers and the Internet: Sex differences in adolescents' use and attitudes // Cyber Psychol. Behav. – 2007. – №10. – P. 482–484.
67. Stockwell G. Using mobile phones for vocabulary activities: Examining the effect of the platform / G. Stockwell // Lang. Learn. Technol. – 2010. – №14. – P. 95–110.
68. Tayebinik M., Puteh M. Mobile Learning to Support Teaching English as a Second Language [Electronic resource] // Journal of Education and Practice. – 2012. – №3. – P. 56–62. – Access mode: https://www.researchgate.net/publication/235406865_Mobile_Learning_to_Support_Teaching_English_as_a_Second_Language (date of address: 27.11.2021).
69. The benefits of new technology in language learning [Electronic resource]. – British Council. – 2018. – Access mode: <https://www.britishcouncil.org>. – (date of address: 29.11.2021).

70. Trainin G., Deng Q. Learning Vocabulary with Apps: From Theory to Practice [Electronic resource] // The Nebraska Educator: A Student-Led Journal. – 2015. – P. 49–69. – Access mode: https://www.researchgate.net/publication/283766855_Learning_Vocabulary_with_Apps_From_Theory_to_Practice. (date of address: 12.10.21).
71. Walker R. I don't think I would be where I am right now. Pupil perspectives on using mobile devices for learning / R. Walker // Res. Learn. Technol. – 2013. – P. 76–82.
72. Using E-Learning Technologies To Improve Educational Quality Of Language Teaching [Electronic resource]. – eLearning industry – Access mode: <https://elearningindustry.com> (date of address: 09.10.2021).
73. Yu-Chang Hsu, Yu-Hui Ching Mobile App Desing for Teaching and Learning Educators // Experiences in an Online Graduate Course, – 2013. – Vol 14. – № 4. – P. 117–139.
74. Yurdagül C., Öz S. Attitude towards Mobile Learning in English Language Education // Educational Science. – 2018. – №8. – P. 142–148.

Додаток А

Анкета для вчителів щодо організації самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови

Питання	Відповідь
Скільки часу займає самостійна робота учнів на уроці?	
Які форми самостійної роботи є найбільш ефективними?	
Які форми самостійної роботи найкраще сприймаються учнями?	
Які форми самостійної роботи учні сприймають найгірше?	
Що для вас є найважчим в організації самостійної роботи?	
Які форми самостійної роботи ви використовуєте найчастіше – індивідуальні, фронтальні чи групові/парні?	
Які виникають проблеми з перевіркою та аналізом самостійної роботи?	
Чи використовуєте ви мобільні застосунки для самостійної роботи учнів? (на уроці/для домашньої роботи)	
Чи вважаєте ви доцільним використання мобільних застосунків для самостійної роботи учнів?	

Анкета для учнів щодо організації та здійснення самостійної роботи з англійської мови

Питання	Відповідь
Скільки часу займає самостійна робота на уроці?	
Які форми самостійної роботи є найбільш ефективними? (індивідуальна, фронтальна чи групова/парна)?	

<p>Які види самостійної роботи (тестова/перевірочна самостійна робота, самостійне читання, письмо, робота у парах – складання діалогів, виконання лексичних/граматичних вправ тощо) найкраще сприймаються вами?</p>	
<p>Які види самостійної роботи вами сприймають найгірше?</p>	
<p>Що для вас є найважчим у виконанні самостійної роботи?</p>	
<p>Які форми самостійної роботи вчитель використовує найчастіше – індивідуальні, фронтальні чи групові/парні?</p>	
<p>Які виникають проблеми з виконанням самостійної роботи (незрозуміла умова виконання, мало часу, недостатньо знань, відсутність мотивації/бажання тощо)?</p>	
<p>Чи використовуєте ви мобільні застосунки для самостійної роботи? (на уроці/при виконанні домашньої роботи)</p>	
<p>Чи вважаєте ви доцільним використання мобільних застосунків для самостійної роботи на уроках англійської мови та для виконання домашнього завдання?</p>	

Додаток Б

Анкета для оцінювання мотиваційного та рефлексійного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови

Анкета для учнів

Питання	3	2	1	0
Мотиваційний блок				
Я відчуваю потребу і значущість самостійної роботи з англійської мови				
Мене захоплює самостійна робота, я її виконую з задоволенням				
Я сам(а) ставлю перед собою мету самостійної роботи і окреслюю способи її виконання				
Я прагну виконати самостійну роботу якісно й самостійно				
При виконанні самостійної роботи я не орієнтуюся на готові зразки і типові ситуації				
Моя мотивація до виконання самостійної роботи не визначається виключно прагненням отримати хорошу оцінку				
Я не сподіваюся на допомогу однокласників і вчителя, впевнений у власних силах				
Я відчуваю свою відповідальність за виконання самостійної роботи				
Рефлексійний блок				
Я здатний (а) сам(а) оцінити якість виконаної самостійної роботи				
Я здатний(а) сам(а) помітити і виправити свої помилки				
Я усвідомлюю свої помилки, проте не завжди можу визначити їх причину і виправити їх				
Я завжди перевіряю свою роботу перед задачею				
Проаналізувавши допущені помилки, я намагаюся зробити висновки і не допускати їх в майбутньому				
Для мене важливо бачити виправлення вчителя, я дослухаюся до них і запам'ятовую на майбутнє				

Я можу сам(а) себе виправити у процесі виконання самостійної роботи, оскільки я уважно її виконую				
Для мене важливими є зауваження та вправлення вчителя, я до них дослухаюся				

Анкета для учителів

Питання	3	2	1	0
Мотиваційний блок				
Учень/учениця відчуває потребу і значущість самостійної роботи з англійської мови				
Учня/ученицю захоплює самостійна робота, він (вона) виконує її з задоволенням				
Учень/учениця ставить сам(а) перед собою мету самостійної роботи і окреслює способи її виконання				
Учень/учениця прагне виконати самостійну роботу якісно й самостійно				
При виконанні самостійної роботи учень/учениця не орієнтується на готові зразки і типові ситуації				
Мотивація учня/учениці до виконання самостійної роботи не визначається виключно прагненням отримати хорошу оцінку				
Учень/учениця не сподівається на допомогу однокласників і вчителя, впевнений (а) у власних силах				
Учень/учениця відчуває свою відповідальність за виконання самостійної роботи				
Рефлексійний блок				
Учень/учениця здатний(а) сам(а) оцінити якість виконаної самостійної роботи				
Учень/учениця здатний(а) сам(а) помітити і виправити свої помилки				
Учень/учениця усвідомлює свої помилки, проте не завжди може визначити їх причину і виправити їх				
Учень/учениця завжди перевіряє свою роботу перед здачею				
Проаналізувавши допущені помилки, учень/учениця намагається зробити висновки і не допускати їх в майбутньому				

Для учня/учениці важливо бачити виправлення вчителя, він (вона) дослухаюся до них і запам'ятовують на майбутнє				
Учень/учениця може сам(а) себе виправити у процесі виконання самостійної роботи, оскільки уважно її виконує				
Для учня/учениці важливими є зауваження та виправлення вчителя, він (вона) до них дослухається				

Додаток В

Самостійна робота (нульовий зріз) для перевірки знаннєвого та діяльнісного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови

1. Watch the video about extreme sports and mark the statements as true/false.

Extreme Sports

1. Are the sentences true or false?

Extreme sports are only popular in the mountains in the UK.

True False

People who enjoy fast and dangerous sports, like white-water rafting, are called thrill seekers or adrenalin junkies.

True False

In white-water rafting you have to try to stay afloat in the river.

True False

Parkour is sometimes called free jumping.

True False

The idea of parkour is to jump and climb over things like steps, railings and trees.

True False

2. Match the words and their definitions:

1. A challenge	A white water with lots of bubbles
2. Foaming water	B a person who is addicted to the feeling of excitement or fear that comes with dangerous activities
3. The thrills and spills of...	C (in a boat) to stay on top of the water, to not sink
4. A rush	D this expression is used in relation to an experience that is exciting and full of surprises
5. To stay afloat	E a part of a river where the water moves very fast
6. Rapids	F the sport of finding the fastest way through a city environment by jumping, climbing and running
7. Parkour	G a problem

8. An adrenaline junkie	H a sudden feeling of excitement
-------------------------	----------------------------------

3. Look at the pictures. Answer the question in written form: Would you rather try white-water rafting or parkour? Why?

1. Reading. (for groups of 5 students). Each student reads his/her text, translates the words in italics. Then the texts are put aside. Students get a worksheet with questions to different texts and English words to be translated into Ukrainian. With the help of each other every group has to complete the worksheet.

Text 1. Swimming

If you were to ask me what my favourite sport is, my answer would be swimming. I started learning how to swim when I was five years old and I have been swimming ever since.

There are many reasons why I love swimming but I'll just share a few with you, and maybe I can even encourage you to go for a swim.

The first reason that I love swimming is that it can be extremely relaxing. I love the feeling of *floating* on the water and feeling almost *weightless*. I find that whenever I leave the pool I feel totally relaxed.

On the other hand, it can also be a *fast-paced* competitive sport which raises your *heartbeat*. It's amazing pushing yourself to the challenge of beating someone else to the finish line and it's great fun racing across the pool as fast as you can! Trying little tricks like *underwater handstands* and *flips* also puts a big smile on my face.

Another reason that I love swimming is that it has more variety than other sports. Swimming offers many different strokes, so it doesn't feel like *you're stuck* doing the same thing over and over again. Adding swimming equipment like *flippers*, a *snorkel* or a *noodle* (a flexible cylindrical piece of foam) changes the experience yet again and can help you develop your swimming technique.

In the summer, swimming provides a nice, refreshing break! There's nothing better than jumping into the water on a hot, *sweltering* summer's day. The pool makes you feel instantly better. And I think it adds to the summer holiday feeling, as for me the summer months are when I swim the most. It is a sport which can be done all over the world in many beautiful locations. You can choose to swim in a swimming pool or to go *splash* in the sea.

And finally, it's a *life skill* which everyone should have. Not only is it good for your health, but you never know when you'll need your ability to swim.

Text 2. Skydiving

When I was 16 I wrote a *bucket list*. This was a list of things that I wanted to do in my lifetime. Some things were easy, some difficult and some near impossible. One of the things on my bucket list was to do a skydive.

Two years ago I spent three months travelling round South America. We visited so many places and it was a great experience. One of the most amazing things we saw was Iguassu Falls. The day after we visited the waterfalls we were relaxing in a hostel in Brazil, having breakfast. My friend then suddenly noticed an advert on the wall saying 'skydive over Iguassu Falls today!' We looked at each other and decided it was time to do something crazy. Today would be the day that we would jump out of a plane.

That afternoon we were picked up and taken to the Skydive Centre. We put on our *harnesses* and *helmets* and we were given some instructions. After signing a few papers we were on our way to the plane! There were 14 of us in a very small space as we *took off* into the air. This is when my heart started to beat very fast and I felt lots of *adrenaline*.

Suddenly we were 10,000 feet (3,000 metres) above the ground. Luckily, I was *strapped* to an instructor so I didn't have to worry about anything; I just had to enjoy myself. He asked me if I was ready to fall from the plane ... but before I had time to answer, I felt the wind rushing against my face as we fell to the ground at 200 km an hour! Everything below me looked so small and my breath was literally taken away.

After about 20 seconds of falling, the parachute opened and everything slowed down. We *floated* peacefully towards earth, leaving the clouds behind us.

This was definitely one of the scariest but most *exhilarating* experiences of my life. The sensation of falling from so high is amazing and the adrenaline rush is crazy. I would definitely do another skydive if I had the opportunity. I would also love to try other extreme sports such as *bungee jumping*. I think that everyone should do something that scares them once in a while!

Text 3. Snooker

The *snooker final* has just been on television and I'm fascinated by it. I know to some people this may seem like one of the most boring sports in the world (some may not even classify it as a sport!), but the *accuracy and precision* required, as well as the amount of money and sponsorship each player receives, is astonishing. The *runner-up* left the competition with £90,000 while the champion won £250,000 for winning the tournament, as well as a title for setting a new record by winning it for the seventh year!

The television programme showed how snooker had changed over the years and become a big sport, and it made me wonder how big snooker is internationally and if anyone outside of the UK had heard of it. I used to get snooker confused with pool, but pool is a completely different game with much smaller balls and different rules. The snooker table is 11 feet, 8.5 inches long, so sometimes it is really difficult to see the other end of the table.

Snooker's rules are fairly simple. You have a snooker *cue*, which can only be used to hit the white cue ball. You have to pot all the balls on the table into the six *pockets*, which are located in the four corners of the table and with two halfway along the long sides of the table too. Each coloured ball gives you a certain number of points. There are 15 red balls and every time you pot a red ball, you must pot a coloured ball before you pot another red ball. The other ball colours and the number of points they give you are: yellow (2), green (3), brown (4), blue (5), pink (6) and black (7), so realistically, every time you pot a red you want to pot a black, to give you the maximum of 8 points in total (1 for the red ball plus 7 for the black). Once all the red balls have been potted, you must pot the colours in the right order, explained above. If you *miss potting* a ball, the other player gets a turn.

The idea of the game is to *pot* as many balls as you can *in succession*, that is, without letting the other player have a *turn*. If you are unable to pot the correct ball, you can try and 'snooker' your opponent by hitting the ball so that it finishes behind another ball, making it impossible for them to pot the correct ball. It is very important that they do not miss the ball they are aiming for and that they

do not pot the cue ball, so each player has to try and plan which ball they want to pot next to ensure the ball finishes where they want it to!

Text 4. Skiing

I'm going skiing this weekend and I'm so excited! There's nothing better than being really high up in the mountains, with beautiful views, clear sunny days, freezing cold temperatures and skiing on beautifully soft snow.

I've bought some new *ski gear* that I can't wait to wear and I am fully equipped for the cold with my *ski jacket, salopettes, bobble hat*, neck scarf, fleece and ski socks! All I need now is my skis, *ski boots and poles*.

I can't wait to breathe in the fresh, cold air and to feel the burn in my legs as I ski down the mountain. I'm looking forward to falling over and making myself look silly - I just laugh at myself, pick myself up and carry on, knowing that it is all good practice!

I love sitting on the *ski lifts* and feeling the air get colder and colder the higher up you go, especially as all you want to do is get off and start skiing again before you get too cold. Getting off the lift is fun, especially as you have to time it just right, jump off, and then you slide away as *smoothly* as possible, using the lift to push you away (which is difficult when there are three other people trying to do the same thing!). There are different types of lift too and I remember one called a *button lift*, which you put between your legs to pull you up. I fell off and had to walk the rest of the way up. The second time we went on this lift, I fell off again, but refused to let go and ended up holding on in a 'Superman' kind of pose until I got to the top to see everyone laughing at me!

I also love the *après-ski*. We go to a bar at the top of the mountain and get a drink and chat about all the funny things which have happened during the day. I'm always amazed at the fact that a *hot mulled wine* is cheaper to buy than a hot chocolate. I don't drink beer and I am always in need of a hot drink to warm me up after a long day of skiing!

Text 5. Running

I used to hate running. At secondary school I found it *exhausting* to run around the sports field and I was always one of the last students to cross the finish line. Then, in 2012, my friend asked me if I would like to run a 10K event with him. My immediate reaction was, 'No way! I hate running'.

Over the weekend I thought about his question. I thought, 'Why do I hate running when I haven't tried it since Year 7 in secondary school?' In the end I decided I should *give running another try* before I said I hated it. I told my friend I would like to enter the 10K event with him. He was pleased to hear that I would join him. He advised me to look on the internet for a running programme to help me learn how to run.

There were lots of running programmes on the internet. I chose a 14-week running programme that would teach me how to run for 30 minutes non-stop. The programme was very easy to follow, with precise instructions on what to do each week. I had to run three times a week for different *lengths* of time. Initially I ran for short periods of time and had long breaks in between. Then as the weeks went on I had to run for longer periods of time and the breaks in between got shorter.

I enjoyed following the running programme as I could see *improvements* in my running each week. I went from not being able to run for more than 30 seconds to running for over 30 minutes! My younger self would not have believed it. I went from hating running to loving running!

On the day of the *10K* running event I was both excited and nervous. It was finally time to put my new skills into practice. My friends and family came to support me. It was lovely to have them there. With their support and my training I *managed* to finish the 10K in 72 minutes. It was *tough* but I felt very proud for having tried it.

From this experience I learnt it was a good idea to try something before saying I hated it! It turned out that I really enjoyed running. I went on to do another 10K, an 8K and a half marathon. To this day I still enjoy running even if I do not do it very often.

WORKSHEET

1. Why does the author of Text 1 like swimming? What equipment does he need?
2. Did the author of text 2 plan his skydive beforehand? What were his emotions?
3. What are the benefits of playing snooker? Is it the same as pool? (text 3)
4. What are the rules and equipment for snooker?
5. What does the author like about skiing? What gear is required?
6. What are the funniest moments of his skiing experience? (text 4)
7. What made the author of text 5 take up running? How did he learn to run 30 minutes non-stop? Did he put his skills into practice? (text 5)

Translate the following into Ukrainian:

floating	bucket list	snooker
fast-paced	harness	accuracy
flippers	helmet	precision
snorkel	to strap	runner-up
sweltering	bungee jumping	cue
splash	exhilarating	a turn
ski poles	to give another try	in succession
ski lift	bobble hat	exhausting
	to manage	tough

3. **Write an informal e-mail to your friend with the following subject line: “I am considering taking up white water rafting. Don’t you think I am crazy?”**

4. **Make up a dialogue in one of the following topics: “What sport would you like to take up?”, “How do you usually spend you spare time?”, “Are you eager to take up some extreme sport or activity?».**

Додаток Г

Наочна демонстрація прикладів використання мобільних застосунків для самостійної роботи учнів старших класів з англійської мови

Youtube (Sports)

Watch youtube video “Sports in Britain” Part 5 (<https://www.youtube.com/watch?v=J8quJiYJQso>) using your headphones and name at least 10 sports popular in Britain. Name the most popular one. Then try to match geographical names with kinds of sports related to them: Wembley, Wimbledon, St. Andrew’s, Henley, Lord’s, Pennine Way, Manchester.

Watch the video “The ancient origins of the Olympics” (<https://www.youtube.com/watch?v=VdHHus8IgYA>) and make up 5 questions for the next lesson for your groupmates.

Blogger Plus (“Sports and Leisure”, “Food and Eating”)

Teacher creates a blog and from time to time (once a week) makes a new post. Students are to react to the post with 1-3 sentences building sentences grammatically correctly and using thematic vocabulary. These sentences can be checked and marked by the teacher as writing activity.

“Sports and Leisure”

It is dangerous for your health to go in for professional sport

Hey, what is the strangest sport you have ever heard of?

How to make sport freaks out of coach potatoes?

“Food and Eating”

Are you ready to refuse from intaking fast food?

What can you cook from a scratch?

Did you hear? Sometime the scientists will create a pill instead of all the food. You get up, take the pill and you are ready to work the whole day without hunger!!!

Kahoot! (“Sports and Leisure”, “Food and Eating”)

15:53 📶 📶 🔋

X Celebrate National Ice Cream Day!

▶ 56396 ? 14 ★ 602

15:53 📶 📶 🔋

X The History of the Summer Games

▶ 16523 ? 10 ★ 474

2 - True or False
The first known Olympics occurred in the summer of 776 B.C.

3 - Quiz
What was the prize for winners in the earliest Olympic Games?

a crown of olive leaves ✓

a trophy ✗

a statue of Zeus and Hercules ✗

a gold medal ✗

4 - Type answer
The Olympics were created to honor ancient Greece's most famous god, the king of the gods. Write his name!

5 - Quiz
Sprinting and wrestling events still happen today. Which of the following is a sport that no longer occurs?

6 - Quiz
Why were the Olympics eventually banned in A.D. 393?

When were the Olympic Games revived?

[Study](#) [Play](#)

10 - Quiz
What are some of the common ingredients in ice cream?

Ice crystals ✓

Fat globules ✓

Sugar (sucrose) ✓

Flavoring agents ✓

11 - True or False
Ice cream must contain at least 10% fat, and this fat must come from milk.

12 - Quiz
Which of these is NOT a role of stabilizers (protein) in ice cream?

They enhance the flavor. ✓

They make the texture creamy. ✗

They prevent large crystal formation. ✗

They absorb and lock the liquid into place. ✗

13 - Quiz
Which of these is NOT a type of ice cream?

Sorbet ✓

Frozen custard ✓

Gelato ✓

Ice cream ✓

[Study](#) [Play](#)

LearnEnglish Podcasts (British Council)

“Food and Eating”

Listen to the podcast “British Food in 2021” and mark the statements as True/False. Give a summary of the podcast in 5 sentences.

The image displays three screenshots of the LearnEnglish Podcasts app interface, showing the 'Exercises' and 'Progress' screens for the 'British Food in 2021' podcast.

Exercises Screen (16:16): Shows a progress bar at 1:44 / 4:08. The text reads: "When he got back to Tokyo, he began work on his first book, a series of essays about his experience of British culture, with a particular focus on British food. He called it 'Igirisu wa Oishii', which literally translates as 'Britain is delicious'. Now this sounds very encouraging, right? Well, not exactly... Let's just say Hayashi-san might have been slightly ironic there. In one memorable chapter he suggests to fellow Japanese people thinking of traveling to the UK that one of the most important sentences they should learn was 'Could you please pass the salt?' This was probably Hayashi-san's very artful and diplomatic way of implying that British food was so bland that extra salt was needed to give it any taste at all. But is that still the case 30 years later? Is the famous stereotype about terrible British food still true today? I have to say I think things have improved hugely over the last 30 years. In fact, I'm confident that if Hayashi-san were to visit the UK today he'd have no problems at all finding a great restaurant. And that gives a clue to one of the main factors that might be behind this improvement in food standards in the UK."

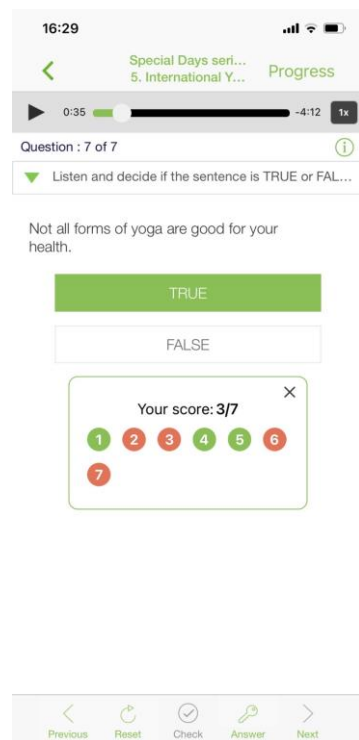
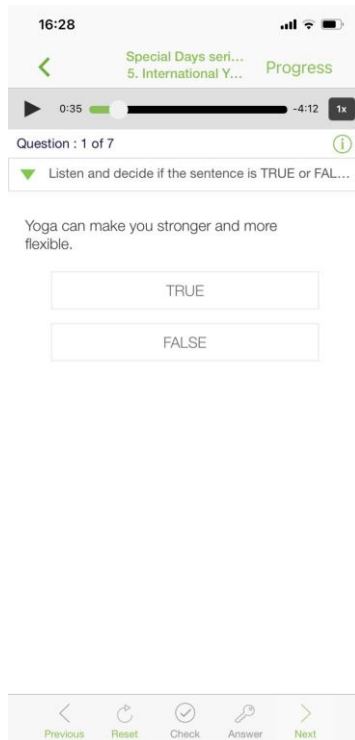
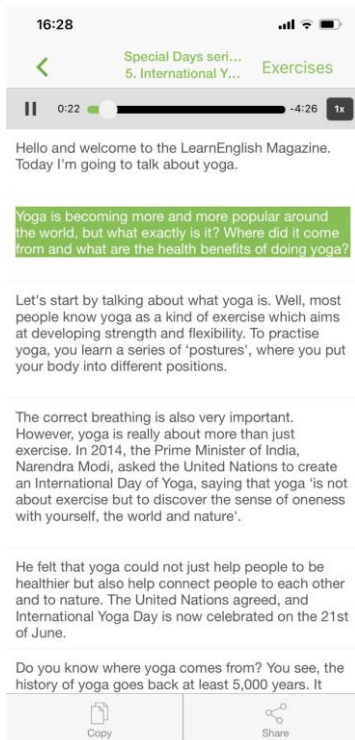
Progress Screen (16:17): Shows a progress bar at 1:47 / 4:04. The question is: "Listen and decide if the sentence is TRUE or FALSE... Nozomu Hayashi went to the UK in the mid-eighties." The answer options are TRUE and FALSE.

Progress Screen (16:18): Shows a progress bar at 1:47 / 4:04. The question is: "Listen and decide if the sentence is TRUE or FALSE... Nadiya Hussain is famous for her baking." The answer options are TRUE and FALSE.

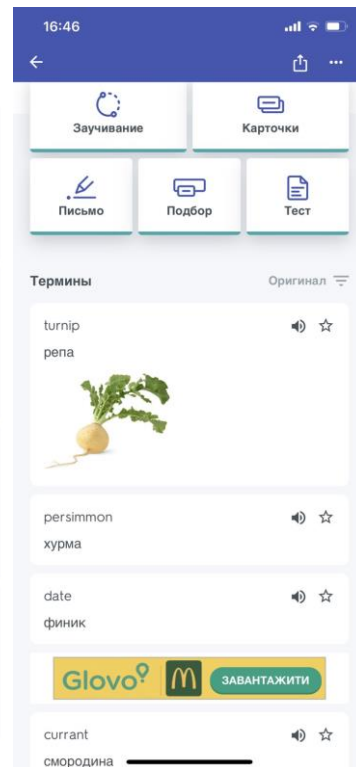
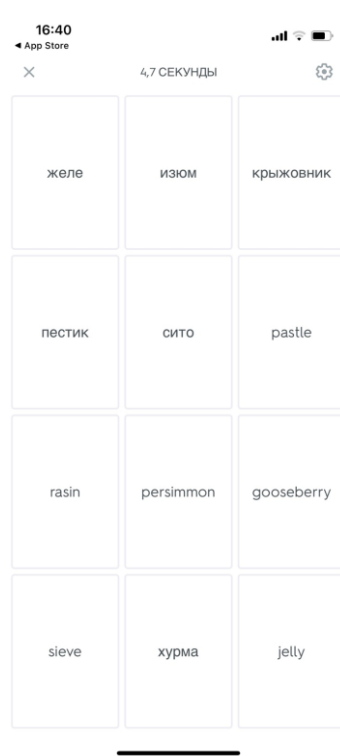
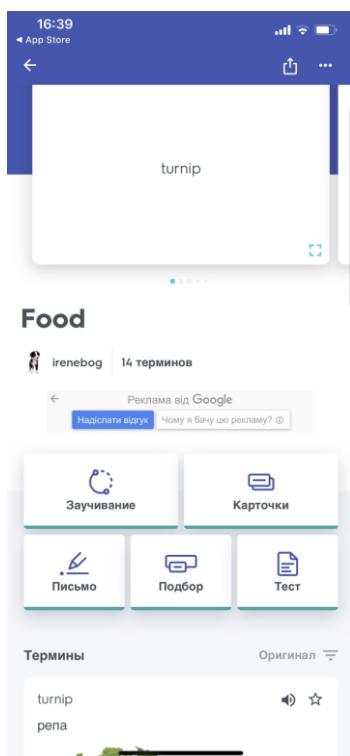
Score Summary: A pop-up window shows "Your score: 5/7" with a progress bar indicating 5 correct answers (green) and 2 incorrect answers (red).

“Sports and Leisure”

Listen to the podcast “International Yoga Day” and mark the statements as True/False. Express your opinion whether yoga is sport or leisure activity.

“Food and Eating”

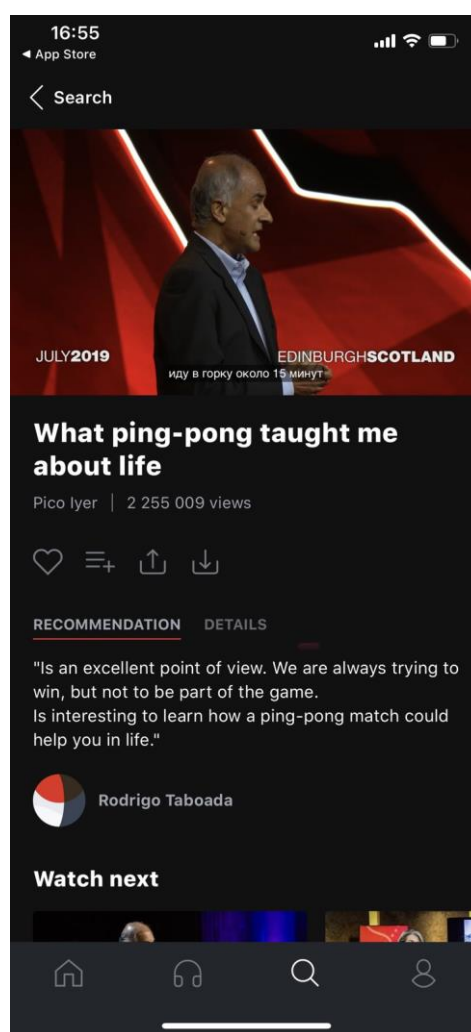
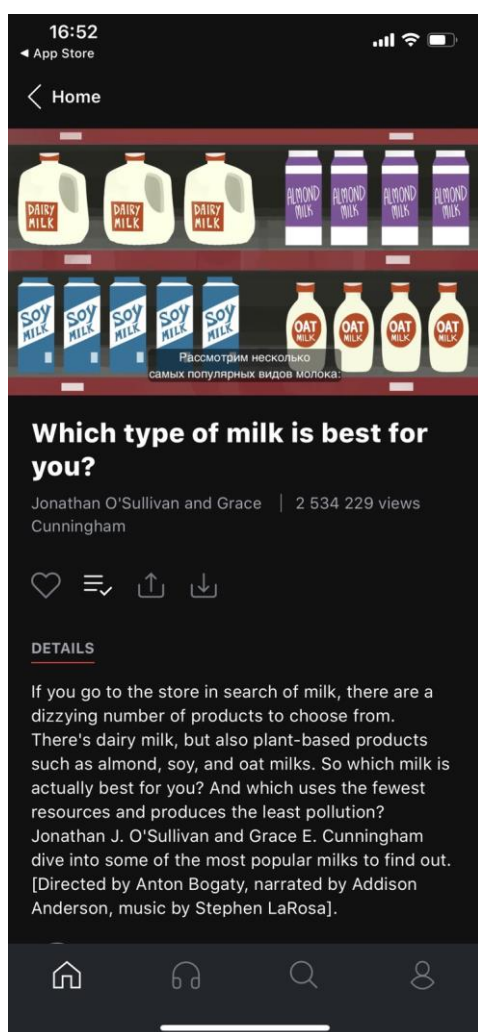

Learn English with TED Talks (Education)

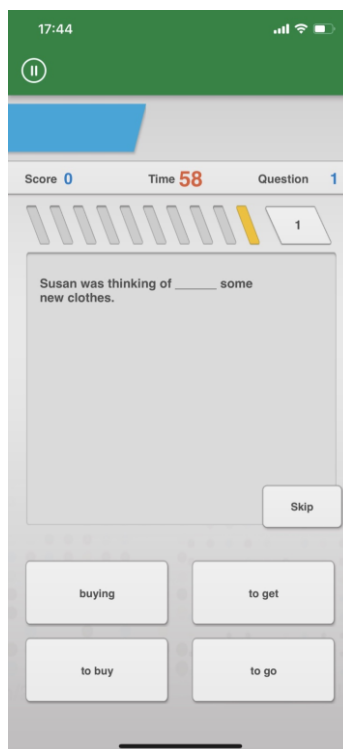
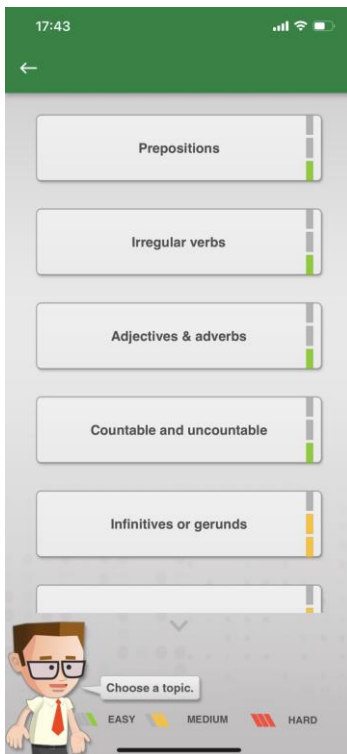
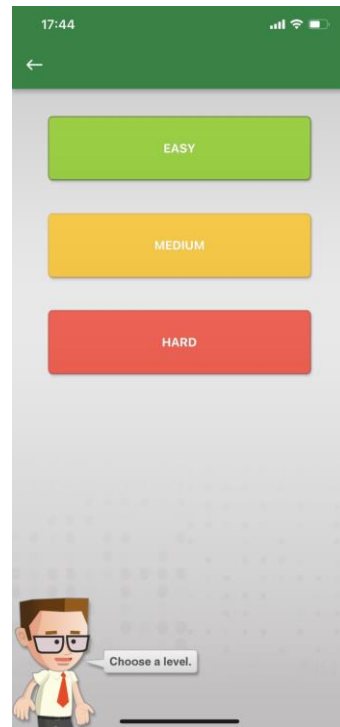
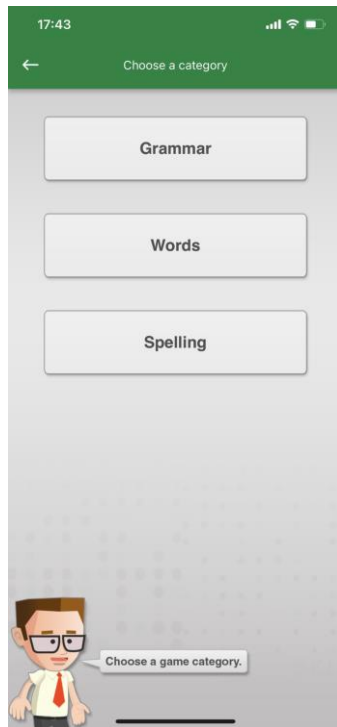
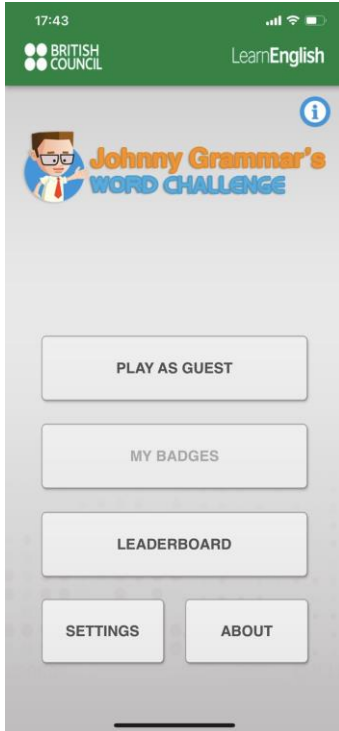
“Food and Eating”, “Sports and Leisure”

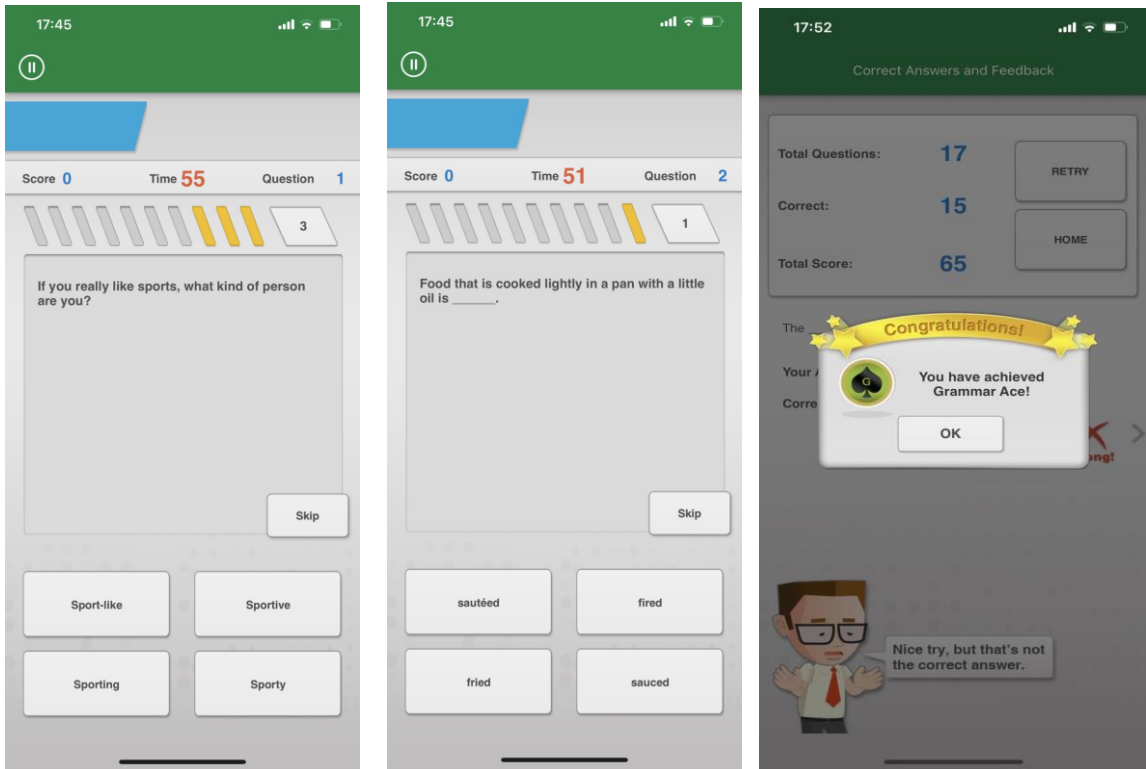
Both activities are used as homework. Students have to listen to the recordings at home, note down 5 expressions from the video related to the thematic vocabulary and prepare either questions or True/False statements for their classmates for the next lesson.

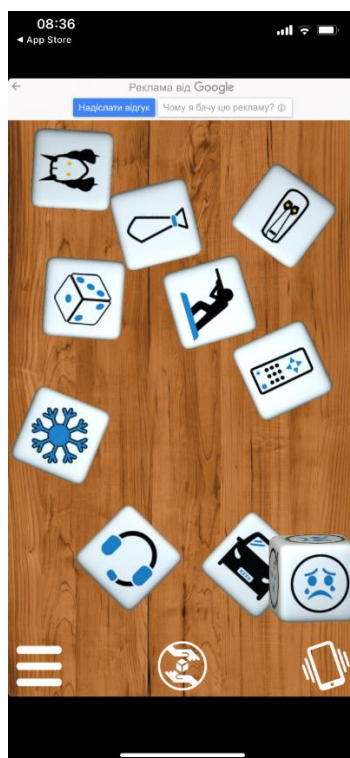

Johnny Grammar's Word Challenge

Story Dice – Storytelling

Instagram

“Sports and Leisure” Task: in your newsfeed find a post or a photo related to unusual sport. Have some minutes to describe it and then present it to your groupmates.

Unusual sport

My perfect leisure time

Healthy food

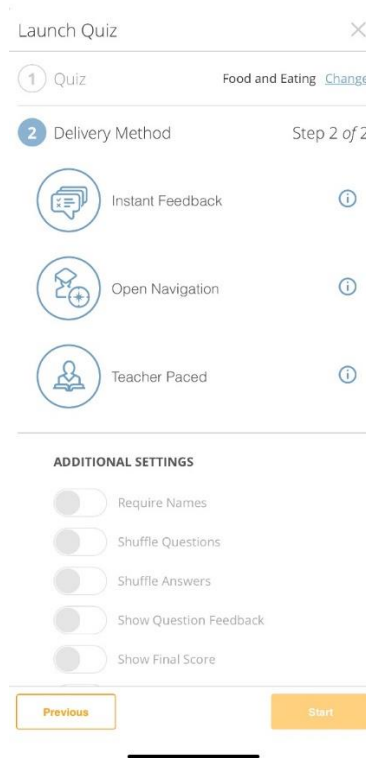
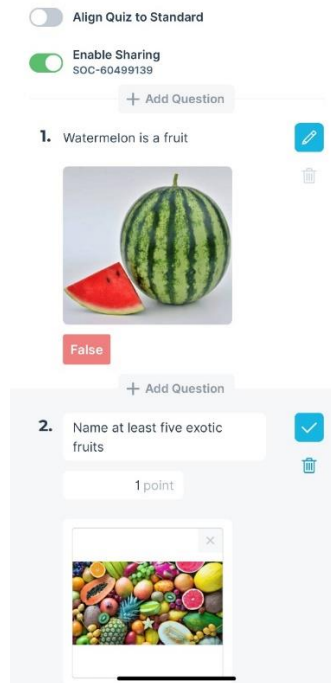
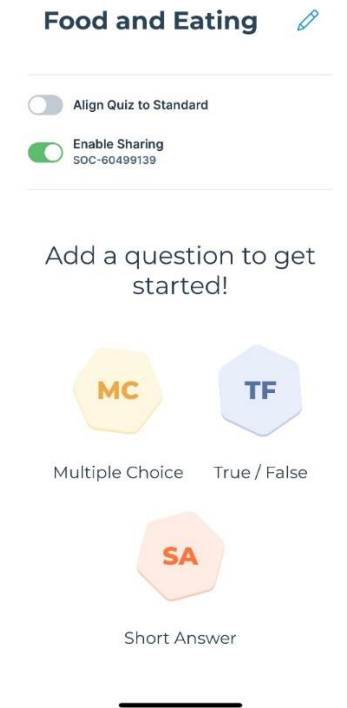

I would like to eat out like this...

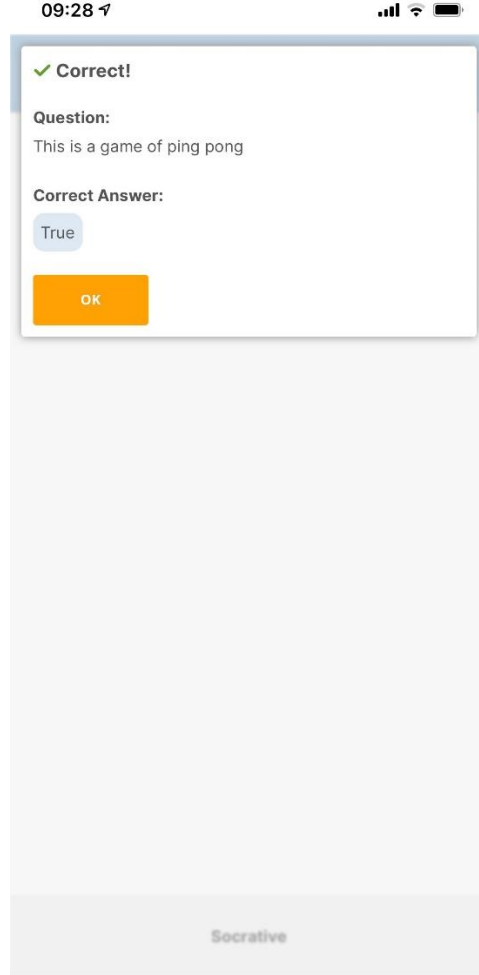
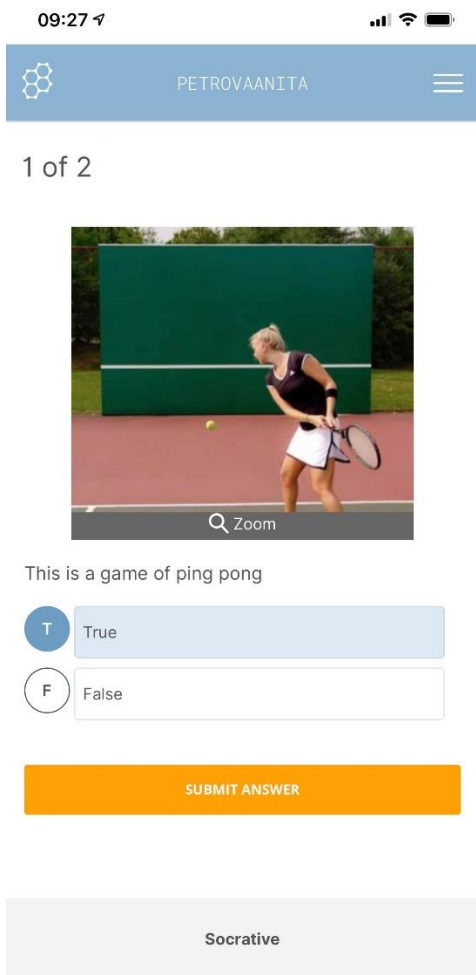

Teacher's phone screenshots:

Students' look:

MyWordB

ook

16:20

< Definition
spinach
[/ ˈspɪnɪdʒ /] Noun

Listen Favourite Copy

Definitions Phrases Phrasal Verbs

1 *spinach*

- ***an edible Asian plant of the goosefoot family, with large dark green leaves which are widely eaten as a vegetable.***

Home Favorites History

16:20

< Favorites

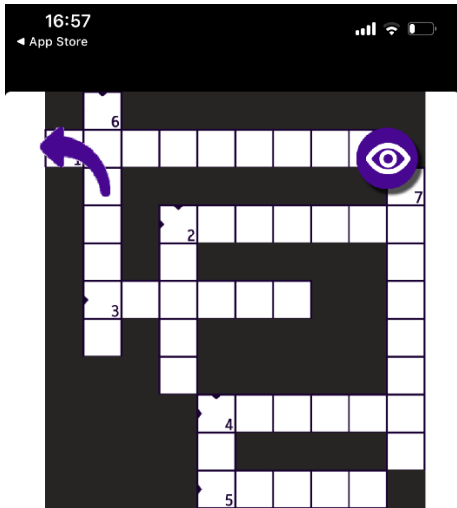
- ★ **shrimp**
Noun >
- ★ **spinach**
Noun >
- ★ **sour cream**
Noun >
- ★ **lettuce**
Noun >
- ★ **eggplant**
Noun >
- ★ **asparagus**
Noun >
- ★ **poultry**
Noun >
- ★ **liver**
Noun >
- ★ **raisin**
Noun >
- ★ **prune**
Noun >

Home Favorites History

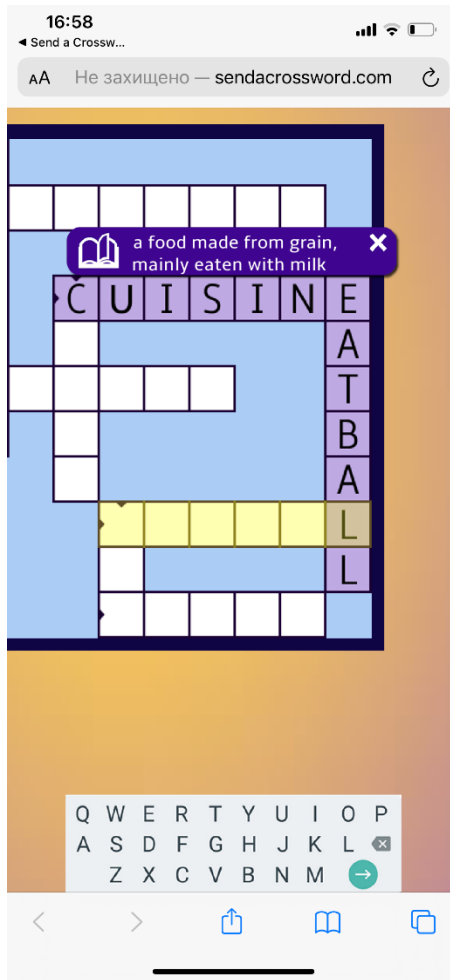
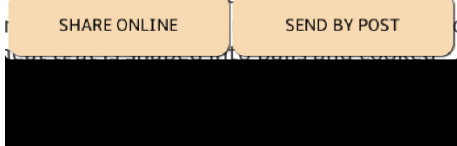
Send a Crossword

Food and Eating Crossword

- Horizontal:
- vegetable of purple colour
 - food of a definite culture
 - dried grape
 - food made from grain, mainly eaten with milk
 - mixture of flour, water, fat etc. to make pasta

- Vertical:
- long thin pieces of potato cooked in hot oil
 - fish that lives in North Atlantic Ocean

Додаток Д

Самостійна робота (контрольний зріз) для оцінювання знаннєвого та діяльнісного критеріїв сформованості навичок самостійної роботи учнів 11-х класів з англійської мови

1. Watch the video “Breakfast Recipes” (<https://www.esl-lab.com/intermediate/breakfast-recipes/>) and do multiple choice task.

1. The daughter doesn't want the banana because ____.

A she isn't hungry

B she hates it

C their pet ate part of it

2. The girl doesn't want cereal because ____.

A she ate the same thing yesterday

B she has to make the milk

C it's not very favorable

3. What other food did the father try to prepare before?

A steak and bacon

B rice and eggs

C pancakes

4. Why is the father preparing breakfast for his daughter?

A She helped him in the kitchen

B It's the girl's birthday.

5. She can't cook very well.

What is the big surprise at the end of the conversation?

A The father decides to make his daughter fish.

B The girl might be getting married.

C The girl's friend drops by and brings breakfast.

2. Fill in the gaps in the sentences with the given words:

Why don't we _____ about your future over breakfast?

These pancakes taste _____! What did you put in them? I feel like I'm eating a shoe.

You can three pieces of bacon, _____ you can have some sausage if you want.

You'll find the plates and cups in the _____.

I don't know what _____ with breakfast this morning. I thought I followed the directions.

nasty

chat

went wrong

cupboard

plus

3. Look at the pictures and choose what you would like to eat. Write about your choice.

2. **Reading. (for groups of 5 students). Each student reads his/her text, translates the words in italics. Then the texts are put aside. Students get a worksheet with questions to different texts and English words to be translated into Ukrainian. With the help of each other every group has to complete the worksheet.**

Text 1. Chocolate festival

A few weekends ago, a friend and I, both spending this year abroad in the south of France, decided to go to the chocolate festival, known as the 'Feria du Chocolat' in Beziers! I've never been to a food festival before, so it was a new experience for me. I had a fantastic time - although I have never eaten so much chocolate in one day!

There were *stalls* selling boxes of chocolates, sweets, dessert wines, jams, and *crepes*. All the stall owners were very friendly, explaining their methods of making chocolate, showing us photos of their factories, and, of course, letting us try their products! My friend bought some chocolate cups, which I think is a great novelty - you drink your drink, and then you can eat the chocolate cup!

We then went to a masterclass where we learnt how to make truffles and big chocolate buttons of piped chocolate topped with dried fruit and nuts! To make the *truffles*, we *rolled* balls of ganache into a big pot of melted chocolate, and then covered them in delicious toppings - pistachio nuts, broken crepe pieces, *cocoa powder*, dried coconut and even little bits of dark chocolate. They tasted delicious, and we all got to take some home with us! I was planning on saving them for when my family come to visit - but unfortunately they were too tasty, so I've already eaten them all!

I was a little nervous before the masterclass, as there were only 12 people in a class, and I wasn't sure if my French would be good enough to understand everything! Luckily, everyone was extremely friendly - the lady next to me was making notes of everything we did, so she explained when I didn't understand. At the end, our class stayed in the room and chatted about how much we were enjoying the day of eating lots of chocolate!

Text 2. A secret to a perfect picnic

Summer is here in the UK and it's therefore the perfect excuse to have a picnic outside and enjoy the sun and fresh air. I live in Edinburgh in Scotland near The Meadows, which is a great place to go and meet friends for lunch in the sun (yes, we do occasionally receive sunny weather in Scotland!) Many people play sports such as football, cricket, rugby or tennis nearby and some people even bring a guitar or some portable speakers and play some music. As you can imagine, the atmosphere is great!

In the UK, picnics are very common amongst students because then everyone can bring something small for the whole group to share, creating lots of variety at a very low cost. Yesterday I went for a lovely picnic with some friends and I brought some *chopped* carrots, pitta bread and houmous. This was really popular and everyone helped themselves! Other people brought lots of other food, such as potato salad, *crisps*, nuts and fruits like strawberries and grapes.

It is also very common to bring a *disposable* barbecue and eat grilled sausages or burgers or even, as we did yesterday, a vegetable kebab composed of *peppers*, tomatoes mushrooms and halloumi cheese! All you need to add is a nice summery drink, some friends and (hopefully) some nice weather and you've got yourself the perfect summery picnic!

Text 3. What should I eat today?

Without a doubt it is very important that we eat a healthy and balanced diet. I thought I would write this blog entry about the differences that I have found between food and meal culture in England and France. It is clear that food is very important in French culture and is a key thing which brings the family together.

The main difference that I have found between the French and English diet is the meal at lunchtime. When I was at school in England we only had one hour for the lunchtime and would typically eat a sandwich and *snack*, and we would eat our main meal in the evening. However, in France at lunchtime in the schools where I am working as an English language assistant, there is a two-hour lunch break and the majority of the pupils and staff go home to eat a *wholesome* three-course meal. This idea of a long lunch break took me a while to get used to but I think it is a good idea as it means you have longer to relax. The longer lunch breaks means that the primary schools finish later in France than the primary schools in England. Schools in England normally finish around 3 p.m. whereas the schools I am working in finish at 4 p.m. in the afternoon.

Another difference that I have found between France and England is the way in which people shop. When shopping in England it is typical to buy all of the things you need for the week, and you plan your meals. Shopping in St Amand Montrond (the town where I live in France) is much more carefree and spontaneous. There is a market twice a week which sells fresh meat, cheeses, fruits and vegetables. I also love going to the bakery each morning to buy fresh bread and if I want to treat myself, I will buy a beautiful *pastry* or cake. Yesterday I had a cake called a passion framboise, which is a *passion fruit* and *raspberry*-flavoured cake layered with cream and fresh fruits. It was delicious! A typical lunchtime meal in France will consist of a starter of cold meats or salad, a hot main course – vegetables and meat – and sweet dessert. Tarte aux pommes (*apple tart*) is a favourite. The French also love their coffee after a meal.

Food is a big part of French culture and I am loving discovering this. I wonder what new food I will try next? I think it will be delicious, whatever it is!

Text 4. The build-up to Easter

I really like celebrating Easter with my family and I know that the time is coming up due to the arrival of Shrove or Fat Tuesday, which this year will be on 4th March. Shrove Tuesday is the day before Ash Wednesday. Ash Wednesday is the start of *Lent* which is then 40 days before Easter

Sunday! It might seem a bit confusing but traditionally many people may give up certain rich or *fatty foods* for lent which means they will not eat that food again until Easter Sunday.

Shrove Tuesday is better known to me as Pancake Day! On this day people try and use up as much of the rich and fatty foods that they have left in their house so they eat lots and lots of the food they are trying to give up. *Pancakes* are made of flour, eggs, milk and butter so are quite rich and fatty. That's why it's a tradition to eat pancakes on this day!

I love pancake day and I use it as an excuse to have pancakes for breakfast, dinner and tea! I like to have them *savoury* with meat or cheese but my favourite ones are sweet ones. I like to have them with orange and sugar, chocolate spread or ice cream!

Sometimes I try to give up certain foods too. Last year I gave up crisps for Lent and the year before I gave up chocolate. It can be really hard though and in previous years I have forgotten! This year I will be in Barcelona for pancake day and I'll be on holiday so hopefully I can find some pancakes. I haven't given it much thought yet though what I might like to give up this year!

Text 5. Pancake running

The UK has tons of quirky traditions. One of those is pancake racing. This tradition stems from *Shrove Tuesday*, or, as many like to call it, Pancake Day. The day falls on the last Tuesday of February this year and it is a Christian tradition before the start of Lent. Lent is the period between Shrove Tuesday and Easter Sunday, when Christians traditionally fast (or nowadays give up a specific food, for example chocolate). On Shrove Tuesday, people across the UK make and eat pancakes in order to use up the food that they have in their houses before the start of Lent.

Pancakes in the UK are large and thin and can be topped with either savoury or sweet ingredients, although many people skip straight to sweet toppings such as Nutella or lemon juice and sugar. People make pancakes in their homes but you might also find that some schools or businesses hold special Pancake Day events – one of which is pancake racing.

In a typical pancake race, contestants have to run holding a *frying pan* with a pancake in it. As contestants run, they have to toss the pancake in the air so that it *flips* and lands back in the pan on the other side. The winner is the first to reach the finish line, although they should also be careful to make sure that the pancake is complete and that it hasn't broken along the way.

One of the most famous pancake races is the Rehab Parliamentary Pancake Race. This takes place on the morning of Shrove Tuesday in London, outside the Houses of Parliament. The race is a competition between two teams – one team of Members of Parliament (MPs), and one team of journalists – most of whom take part in the race wearing their work suits! The race is shown on the news and is covered on TV all around the world. And as well as a bit of fun, the race is also held for a good cause. It *raises awareness* for the *charity* Rehab, which works with people with disabilities and others who suffer from social exclusion in the UK.

Another important aspect of the race is the official starter – the person chosen to announce the start of the race. This is seen as a prestigious role and is usually given to a British news presenter. But whoever is chosen usually has a hard time trying to control the race – the MPs are known for cheating every year!

WORKSHEET

1. Where is Chocolate festival held?
2. What did the friends do in the masterclass?
3. What food is usually eaten at picnics in the UK?
4. What is so special about lunch time of French students?
5. Are shopping habits of the French and the English the same?
6. What is Lent? When does it take place?
7. What do people cook for Shrove Tuesday?

8. When does Pancake running take place?
9. What is the essence of Pancake running? Who takes part in it?

Translate the following words into Ukrainian:

stalls	snack	pancake
truffles	wholesome	savoury
to roll	pastry	to flip
to chop	raspberry	frying pan
disposable	passion fruit	to raise awareness
cocoa powder	tart	charity
crisps	Lent	Shrove tuesday
pepper	fatty food	

3. Write an informal e-mail to your friend with the following subject line: “I am considering changing my eating habits and starting eating healthy food. Wouldn’t you like to join me in my effort?”

4. Make up a dialogue in one of the following topics: “Tomorrow my parents are coming back from their business trip. I want to make them a surprise and cook special dinner for them. Do you have any ideas of what I could cook?”, “What do you think about vegetarianism? Perhaps, we should try to refuse from eating meat?”, “Do you prefer eating at home or eating out?”